

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

KATALIKŲ TEOLOGIJOS FAKULTETAS

BAŽNYTINĖS TEISĖS KATEDRA

Kun. Darius Auglys

**LAIKINŲJŲ BAŽNYTINIŲ GĖRYBIŲ ADMINISTRATORIAUS
ATSAKOMYBĖ BAŽNYTINĖS TEISĖS IR LR BAUDŽIAMOJO
KODEKSO NUOSTATUOSE**

Licencianto baigiamasis darbas

Bažnytinės teisės studijų programa, valstybinis kodas 62102H101

Teologijos studijų kryptis

Vadovas kun. dr. Romualdas Zdanys _____

(Parašas)

(Data)

Apginta doc.dr. Benas Ulevičius _____

(Parašas)

(Data)

Kaunas, 2012

TURINYS

SANTRAUKA.....	4
SUMMARY.....	5
ĮVADAS.....	6
I. LAIKINŪJŲ BAŽNYTINIŲ GĖRYBIŲ SAMPRATA PAGAL CODEX IURIS CANONICI IR LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĮ KODEKSĄ.....	9
1. Laikinųjų bažnytinių gėrybių samprata pagal Codex Iuris Canonici.....	9
1.1 Laikinųjų bažnytinių gėrybių sąvoka.....	10
1.2 Laikinųjų Bažnytinių gėrybių subjektai.....	17
1.2.1. Visuotinė Bažnyčia ir Apaštala Sostas.....	17
1.2.2. Viešieji juridiniai asmenys.....	19
1.2.3. Vienuoliniai institutai.....	23
2. Laikinųjų bažnytinių gėrybių samprata pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą.....	26
2.1 Laikinųjų bažnytinių gėrybių samprata Lietuvos Respublikos civilinėje teisėje..	26
2.2 Laikinųjų bažnytinių gėrybių subjektų padėtis pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą.....	28
II. LAIKINŪJŲ BAŽNYTINIŲ GĖRYBIŲ ADMINISTRATORIAUS SAMPRATA PAGAL CODEX IURIS CANONICI IR LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĮ KODEKSĄ.....	32
1. Laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus samprata pagal Codex Iuris Canonici.....	32
1.1 Laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriai pagal Codex Iuris Canonici.....	32
1.2 Laikinųjų Bažnytinių gėrybių administratorių teisės ir pareigos pagal Codex Iuris Canonici.....	35
2. Laikinųjų Bažnytinių gėrybių administratoriai pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą.....	40
2.1 Laikinųjų gėrybių administratorius pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą.....	40
2.2 Laikinųjų gėrybių administratoriaus teisės ir pareigos pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą.....	44

III. LAIKINŲJŲ BAŽNYTINIŲ GĖRYBIŲ ADMINISTRATORIAUS ATSAKOMYBĖ IR BAUDŽIAMUMAS PAGAL CODEX IURIS CANONICI IR LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMĄJĮ KODEKSĄ.....	46
1. Laikinųjų Bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybė ir baudžiamumas pagal Codex Iuris Canonici.....	46
1.1. Administratoriaus atsakomybė valdant laikinąsias bažnytines gėrybes.....	46
1.2. Nusizengimai ir nusikaltimai valdant laikinąsias bažnytines gėrybes.....	47
1.3. Baudžiamumas už nusizengimus ir nusikaltimus valdant laikinąsias bažnytines gėrybes.....	49
2. Laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybė ir baudžiamumas pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį Kodeksą.....	56
2.1. Administratoriaus atsakomybė, nusizengimai ir nusikaltimai valdant laikinąsias bažnytines gėrybes.....	56
2.2. Laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus nusizengimų ir nusikaltimų baudžiamumas pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį Kodeksą.....	60
IŠVADOS.....	67
LITERATŪRA.....	69

SANTRAUKA

Licenciuoto darbo tema: „Laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybė Bažnytinės teisės ir LR Baudžiamojo Kodekso nuostatose“.

Darbo tikslas - išnagrinėti laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybę ir baudžiamumą pagal Codex Iuris Canonici ir Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį Kodeksą.

Darbe apžvelgiama Bažnyčios doktrina bažnytinių turtų atžvilgiu. Bažnyčiai, vykdančiai apaštališkąją misiją, reikalingos materialinės priemonės. Tiek visas Bažnyčios magisteriumas, tiek bažnytinės teisės kanonai nurodo, kad dvasininkai kukliai naudotųsi materialinėmis gėrybėmis, kad visa bažnytinių turtų apskaita būtų skaidri ir juo naudojamasi nustatyta tvarka.

Darbas sudarytas iš trijų dalių, kiekviena iš jų turi skyrius ir poskyrius detaliai temos atskleidimui.

Pirmoji dalis yra bendro pobūdžio, kurio pateikiama laikinųjų bažnytinių gėrybių samprata Bažnyčios kontekste ir Lietuvos Respublikos teisės moksle.

Antroji dalis nagrinėja specifinę temos pusę ir aptaria laikinųjų bažnytinių gėrybių administratorių pagal bažnytinę ir civilinę teisę.

Trečioji dalis yra centrinė darbo dalis. Pirmiausia yra aptariama atsakomybės samprata ir nagrinėjami atsakomybės subjektai. Šioje dalyje kalbama apie laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybę ir baudžiamumą pagal Kanonų teisę ir Lietuvos Respublikos baudžiamąją teisę.

SUMMARY

Team of diploma work for licensee's degree is: Temporary responsibility of the administrator of ecclesiastical goods in Canon Law and the Criminal Code provisions.

The aim is to analyze the temporary administrator of ecclesiastical goods ownership and criminality in the Codex Iuris Canonici and the Republic of Lithuania Criminal Code.

The paper gives an overview of the Church's doctrine of church assets. Church is carry out the apostolic mission of the necessary material means. So all the Church's Magisterium and canons of Church law states that the priests enjoy modest material goods, that all church records should be transparent and it is used in the procedure.

The work consists of three parts, each of them have sections and subsections for detailed disclosure of the subject.

The first part is of a general nature, which provides temporary ecclesiastical goods in the context of the concept of the Church and the Lithuanian legal science.

The second part deals with specific topics and discuss the way of temporary administrators of ecclesiastical goods by ecclesiastical and civil law.

The third part is the central part of the job. First, the concept of responsibility is dealt with and dealt with the liability entities. This section deals with the temporary administrator of ecclesiastical goods under the responsibility and the criminalization of canon law and criminal law of the Republic of Lithuania.

IVADAS

Temos aktualumas

Bažnyčioje tiek šiandien, tiek ir ankstesniais laikais kildavo eilė klausimų, kurie susiję su materialiniais dalykais. Nors Vatikano II Susirinkimas Bažnyčią pateikia kaip dvasinę tikrovę, tačiau šioje dvasinėje tikrovėje egzistuoja ir materialūs dalykai. Jau nuo apaštalu laikų bendruomenė turėjo ir turto sampratą.

Bažnyčia turi savo pajamas bei turtus per karalių ir kunigaikščių dosnumą, per tikinčiųjų dosnumą, kurie dalį savo lėšų paskyrė ir atidavė. Bažnyčiai reikia turėti savo pajamų ir turto, kaip yra nuo senų laikų, kad visokias (Dievo Žodžio) surinkimo reikmes galėtų spręsti: teisingam mokslui išlaikyti, kad bažnyčios ir surinkimai būtų prižiūrimi kaip pridera ir kiekvienas reikalas tarnautų Dievo garbei.¹

Nagrinėdami Bažnyčios magisteriumą, pastebime Bažnyčios tėvų, popiežių, mokytojų, šventųjų ir išpažinėjų rūpestį, kad Bažnyčia būtų šventa, atsidavusi žmonėms, pareiginga ir dvasinė. Kristaus įpareigojanti valia, ypač Bažnyčios atstovams, jos tarnams, pažymėta žmogiškumu ir dvasiniu tobulumu. Bažnyčia šventa savo įsteigėjo asmeniu, evangelijos vertybėmis, sakramentais ir pačiu tikslu. Ir nuodėminga, nes visi mes, t. y. žmonės, sudarantys Bažnyčią, esame nuodėmingi. Todėl Bažnyčios atstovų elgsena skiriasi nuo Kristaus idealų, ypač sprendžiant materialinių vertybių problemas. Bažnyčios istorijoje būta nutolimo nuo Kristaus mokslo, Bažnyčios „sumaterialėjimo“, bet visą laiką dieviškosios Apvaizdos akis šventųjų popiežių, teologų, kitų Kristaus sekėjų pavyzdžiu atnaujina Bažnyčios veidą. II Vatikano susirinkime buvo iš pagrindų įvertinta Bažnyčios situacija ir tos priežastys, kurios temdė Bažnyčios misijos šventumą. Šiandien turime pakankamą Bažnyčios įstatyminę bazę ir „Bažnyčios turtų“ doktriną.

Darbo objektas – laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybė ir baudžiamumas pagal Codex Iuris Canonici ir Lietuvos Respublikos baudžiamąją teisę.

¹ *Pukenis R.* Bažnyčios turtų administravimas Lietuvos Respublikoje. Logos 68. Liepa-Rugsėjis. P. 119.

Darbo tikslas – išnagrinėti bei perteikti laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybę ir baudžiamumą pagal Codex Iuris Canonici ir Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį Kodeksą.

Pagal Kanonų Teisės Kodekso 1257 kanoną visos laikinosios gėrybės, priklausančios visuotinei Bažnyčiai, Apaštalo Sostui, ar kitam viešam juridiniam asmeniui Bažnyčioje yra bažnytinės laikinosios gėrybės ir tvarkomos pagal bažnytinės teisės normas bei statutus.

Valstybė pripažįsta ir saugo bažnytinės laikinasias gėrybes, taip pat numato atsakomybę už šių gėrybių nesaugojimą, naudojimą ne pagal paskirtį bei sunaikinimą.

Darbo uždaviniai:

1. Remiantis Codex Iuris Canonici ir Lietuvos Respublikos civiline teise, pateikti laikinųjų bažnytinių gėrybių sampratą;
2. Aptarti laikinųjų bažnytinių gėrybių administratorių bažnytinės ir civilinės teisės nuostatose;
3. Aptarti laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybę ir baudžiamumą pagal Codex Iuris Canonici ir Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį Kodeksą.

Darbo metodai

Darbe naudoti teoriniai, analitiniai-empiriniai tyrimo metodai.

Teoriniai tyrimo metodai:

1. Sisteminės analizės metodas tyrime naudojamas, siekiant nustatyti įvairių teisės aktų bei skirtingų teisės normų tarpusavio santykį ir taikymo galimybes.
2. Apibendrinimo metodas bus pasitelkiamas apibendrinant naudotą literatūrą, teikiant išvadas.

Empiriniai tyrimo metodai:

Dokumentų analizės metodas taikomas, analizuojant Codex Iuris Canonici ir Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso nuostatas, susijusias su laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus pareigomis ir atsakomybe.

Darbo struktūra

Darbas sudarytas iš trijų dalių, kiekviena iš jų turi skyrius ir poskyrius detaliam temos atskleidimui. Pirmoji dalis yra bendro pobūdžio, kurio pateikiama laikinųjų bažnytinių gėrybių samprata Bažnyčios kontekste ir Lietuvos Respublikos teisės moksle.

Antroji dalis nagrinėja specifinę temos pusę ir aptaria laikinųjų bažnytinių gėrybių administratorių pagal bažnytinę ir civilinę teisę.

Trečioji dalis yra centrinė darbo dalis. Pirmiausia yra aptariama atsakomybės samprata ir nagrinėjami atsakomybės subjektai. Šioje dalyje kalbama apie laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybę ir baudžiamumą pagal Kanonų teisę ir Lietuvos Respublikos baudžiamąją teisę.

I. LAIKINŲJŲ BAŽNYTINIŲ GĖRYBIŲ SAMPRATA PAGAL CODEX IURIS CANONICI IR LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĮ KODEKSĄ

1. Laikinių bažnytinių gėrybių samprata pagal Codex Iuris Canonici

Naujasis Kanonų Teisės Kodeksas, išleistas 1983 m., materialinėms gėrybėms skiria penktąją knygą (kan. 1254–1310), turinčią keturis skyrius: 1) vertybių įsigijimas (1259–1272), 2) valdymas (1273–1289, 3) sutartys ir ypač gėrybių pardavimas, 4) aukotojų valia ir tikinčiųjų fundacijos (1299–1310). Kodekso normose visa eilė naujovių: labdaros reforma, bažnytinių įstaigų pastoracinio tikslo akcentavimas, naujų socialinio aprūpinimo ir dvasininkų išlaikymo institutų įsteigimas (kan. 1274), bažnyčioms suteiktos platesnės galios ir kompetencija, tvarkant ekonominius klausimus.

Bažnyčia, kalbėdama apie laikinąsias gėrybes negali remtis vien ekonominiais dėsniais. Laikinosiomis gėrybėmis vadinamos Bažnyčios gėrybės, jei jų nuosavybės teisė priklauso Apaštalo Sostui ar kitam bažnytiniam juridiniam asmeniui.

Bažnytinės gėrybės skirstomas į:

- sunaudojamus dalykus – nešantys įprastą vienkartinę naudą; nesunaudojami dalykai – tai daiktai, kurie nors ir naudojami, bet išsaugo savo ekonominę vertę;
- pakeičiami dalykai – pirkimo-pardavimo sutartyse gali būti pakeisti kitais daiktais;
- nepakeičiami dalykai – jų vertė yra individualaus pobūdžio;
- dalomi daiktai – kuriuos galima padalinti į daugiau vienos rūšies daiktų išsaugojant vertę;
- nedalomi daiktai – kurių padalinimas be jų vertės praradimo neįmanomas;
- pagrindiniai daiktai – sudaro nepriklausomą visumą;
- antraeiliai daiktai – kurie yra kitų daiktų sudėtinė dalis ir seka pagrindinio daikto likimą;
- brangenybės – tai daiktai, turintys žymesnę vertę dėl meninių priežasčių;

- šventi daiktai – kurie pašventinimu arba palaiminimu išimami iš kasdienio naudojimo ir skiriami religiniam kultui.²

Bažnyčia, vykdydama savo misiją negali apsieiti be daiktinių priemonių. Bažnyčia naudojami laikinomis gėrybėmis tiek, kiek būtina jos užduoties vykdymui.

Laikinių gėrybių savininku Bažnyčioje laikomas tas asmuo, kuris tuos turtus teisėtai įgijo. Dalis laikinių gėrybių turi bažnytinių gėrybių vardą, tai tos laikinosios gėrybės, kurių savininkas yra visa Bažnyčia kaip juridinis asmuo. Iš to galime pasakyti, kad tik viešųjų juridinių asmenų turtas gali būti vadinamas bažnytiniu turtu.

Pagal Kanonų Teisės Kodekso 1257 kanoną visos laikinosios gėrybės, priklausančios visuotinei Bažnyčiai, Apaštalų Sostui, ar kitam viešam juridiniam asmeniui Bažnyčioje yra bažnytiniai turtai ir tvarkomi tiek tolimesnių kanonų, tiek savo statutų.

Laikinosios privataus juridinio asmens gėrybės tvarkomos jo paties statutais, o ne tolimesniais kanonais, nebent priešingai būtų pasakyta.³

Iš šio kanono galime išskirti tai, kad kalbama apie tikrovės rūšį, kurią galima apibūdinti kaip laikiną gėrybę, kuri tarnauja dvasinių tikslų pasiekimui.

1.1 Laikinių bažnytinių gėrybių sąvoka

Turto sąvoka apima tiek materialųjį turtą, tiek nematerialųjį turtą – subjektines teises. Atskirų Bažnyčiai priklausančių juridinių asmenų ir kitų institucijų, neturinčių juridinio asmens teisių, turto visuma yra vadinama bažnytiniu turtu.⁴

Pradžioje Dievas žemę su jos gėrybėmis pavedė žmonėms bendrai valdyti, kad jie ja rūpintųsi, savo triūsą tvarkytų, jos vaisiais naudotųsi. Sukurtosios gėrybės yra skirtos visai žmonijai. Nuosavybės įsigijimas yra pateisinamas kai juo siekiama užtikrinti žmonių laisvę ir orumą. Turtinė nuosavybė turi atverti galimybes įgimtą žmonių solidarumui pasireikšti.⁵

Vatikano II Susirinkimo dekretas dėl kunigų tarnybos ir gyvenimo „Presbyterorum ordinis“ įpareigoja dvasininkus laikinąsias gėrybes naudoti tik tiems tikslams, kuriems pagal Kristaus mokymą ir Bažnyčios priesakus jos gali būti skirtos. Kunigai turi laikinąsias gėrybes

² *Ks. Pawluk Tadeusz. Doczesne dobra Kosciola. Sankcje w Kosciola. Procesy. Olszyn. 1990. P. 25-26.*

³ *Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyslupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1257 kanonas.*

⁴ *Pukenis R. Bažnyčios turtų administravimas Lietuvos Respublikoje. Logos 68. Liepa-Rugsėjis. P.120.*

⁵ *Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Kaunas. 1996. 2402*

tvarkyti taip, kaip reikalauja dalykų prigimtis ir Bažnyčios teisės nuostatos.⁶ Vatikano II Susirinkimas pareikalavo pertvarkyti beneficijų sistemą, kad jos būtų netgi visiškai atsisakyta. Tolimesnis Presbyterorum ordinis skyrius akcentuoja, kad svarbiausiu dalyku dera laikyti išventintųjų tarnautojų atliekamas pareigas, todėl vadinamosios beneficijų sistemos reikia atsisakyti arba bent ją pertvarkyti taip, kad į pačias beneficijas būtų žiūrima kaip į antraeilį dalyką, o svarbiausiu dalyku teisiškai būtų laikomos pačios bažnytinės pareigos, kurias nuo šiol būtina suprasti kaip kiekvieną dvasiniu tikslu siekiamą nuolatinę tarnybą.⁷ Susirinkimo mokymas įveda į laikinųjų gėrybių sampratą bei valdymą, taip pat atskleidžia panaudojimo tikslus.

Šventasis Raštas turtą savaime neįvardija kaip blogybę. Izraelio patriarchai Abraomas (Pr 24,35), Izaokas (Pr 26,13), Jokūbas (Pr 30,43) – buvo labai pasiturintys. Jų amžininkas Jobas taip pat buvo palaimintas dideliais turtais: „Tas žmogus buvo labiau pasiturintis negu bet kas kitas Rytuose“ (Job 1, 3). Kodėl jie buvo turtingi? Vienos iš priežasčių – jų darbštumas ir stropumas. Patriarchai dirbo sunkiai ir daug (žr. Pr 17, 23; 25, 10; 33, 19). Jie buvo labai geri ūkininkai, puikiai išmanantys tai, ką daro (pvz., gyvulininkystės darbus). O darbštumas, kaip žinoma, labai pagirtinas dalykas. Tai patvirtina daug posakių Biblijos išminties literatūroje: darbštumas praturtina, tinginystė nuskurdina (Pat 10, 4; 12, 27; 28, 19; 6, 6–11).

Naujasis Testamentas taip pat skatina darbštumą ir perspėja dėl tinginystės (Ef 4, 28; 1 Tes 4, 11; 2 Tes 3, 10–12; 1 Tim 5, 13). Bet tai tik viena pusė. 12 eilutėje Dovydas sako: „Tu daliji turtus ir garbę... tavo galioje kiekvieną išaukštinti ir stiprinti“. Izraelio karalius, būdamas turtingas ir galingas, gerai supranta, kad už visa tai turi būti dėkingas Dievui. „Viešpats apščiau palaimino mano šeimnininką, ir jis tapo turtingas...“ (Pr 24, 35), – rašoma apie Abraomą. Turtas yra Dievo palaiminimas: „Viešpaties palaiminimas praturtina, ir triūsas negali jo padidinti“, – rašoma Pat 10, 22. Tai nereiškia, kad neturime dirbti, bet vien darbštumas irgi neišgelbės. Įst 8, 18 sakoma: „Atsimink, kad Viešpats, tavo Dievas, yra tas, kuris tau duoda galybę būti turtingam...“, o visas aštuntas Pakartoto Įstatymo skyrius perspėja izraelitus neužmiršti Dievo kaip visų dalykų davėjo ir nepasidaryti nedėkingais.

Šioje vietoje reiktų pabrėžti dar vieną dalyką: žmogaus turtas niekada nebūna vien jo paties nuopelnas. Bet ir ne kiekvienas turtuolis yra Dievo palaimintasis. Turtingu juk galima

⁶ Dekretas dėl kunigų tarnybos ir gyvenimo „*Presbyterorum ordinis*“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 17.

⁷ Pastoralinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje Dekretas dėl kunigų tarnybos ir gyvenimo „*Presbyterorum ordinis*“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 20.

tapti ir neteisėtu, nusikalstamu būdu. Tam tikra prasme ir šis turtas iš Dievo, tačiau šitokių turtuolių, kaip Biblija sako, laukia labai griežtas nuosprendis. Nes jų turtas joks palaiminimas, o tikras skandalas.⁸

Dievas pranašo Amoso lūpomis stoja vargingųjų pusėn. Pranašas neapsiriboja aiškiai ir paprastu godumo pasmerkimu. Jis skelbia neteisybių užtrauksiančią Dievo bausmę. Amosas rūstina dėl išnaudojimo, kai varguoliai, neįstengdami išmokėti skolų, patenka į turtingųjų vergiją. Galima suprasti, kad tokiomis sąlygomis turtas įgyja blogą atspalvį, tampa blogybių šaltiniu. Pranašas rūpinasi teisumu, jo siekia, užstoja varginguosius. Amoso pranašystėje Jahvė yra gyvasis Dievas, kuriam rūpi teisumas, nes teisumas yra Dievo išganymo rūpestis, apreiškiamas Sandoros bendrijoje, tautų ir pavienių asmenų gyvenime.

Pinigai ir apskritai finansiniai reikalai – be jokios abejonės, viena svarbiausių temų šiandieninėje Lietuvoje. Šiuolaikinėje visuomenėje pinigai demoniškai uzurpavo tą vaidmenį, kurį Bažnyčioje atlieka Šventoji Dvasia.

Martinus Lutheris yra įžvalgiai pastebėjęs: „Reikia trijų atsivertimų: širdies, proto ir piniginės“.⁹ Iš šių trijų mums, šiuolaikiniams žmonėms, sudėtingiausias turbūt yra piniginės atsivertimas. Mums sunku net kalbėti apie pinigus. Ir vis dėlto Jėzus apie pinigus kalbėjo dažniau negu bet ką kita, išskyrus Dievo karalystę. Aiškindamas pinigų klausimą, jis paaukavo nepaprastai daug laiko ir energijos. Jaudinančioje istorijoje apie našlės skatiką sakoma, kad Jėzus sąmoningai atsisėdo prie aukų skrynios ir stebėjo, kaip žmonės meta savo variokus (Mk 12,41). Jis matė, ką jie aukoja, ir atpažindavo dvasią, kurioje jie aukoja. Jėzui davimas nebuvo asmeninis reikalas. Jis nenukreipė akių sutrikęs – kaip dažnai mes darome šiandien, – tarsi būtų įsikišęs į kieno nors asmeninį reikalą. Ne, Jėzus tai laikė visų reikalu ir pasinaudojo proga pamokyti, kaip aukoti. Jėzaus dėmesys pinigams vienas iš tikrai stebinančių dalykų evangelijose. Jo susirūpinimo mastas stulbinantis: nuo palyginimo apie sėją iki palyginimo apie turtingą ūkininką, nuo susitikimo su jaunu turtingu didiku iki susitikimo su Zachiejum, nuo mokymo apie pasitikėjimą Mt sk. 6 iki mokymo apie turto nešamus pavojus Lk sk. 6.¹⁰

⁸ Viskas priklauso Viešpačiui. <http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-455.htm>; prisijungimo laikas: 2011-09-27.

⁹ *Richard J. Foster*. Tamsioji pinigų pusė. 2000. Nr. 4
http://www.prizme.liolt.org/straipsniai/straipsn.php?action=view&id=205&return_action=top_articles;
prisijungimo laikas: 2011-09-27

¹⁰ *Richard J. Foster*. Tamsioji pinigų pusė.
http://www.prizme.liolt.org/straipsniai/straipsn.php?action=view&id=205&return_action=top_articles;
prisijungimo laikas: 2011-09-27.

Evangeliniame palyginime apie dirvoje rastą lobį sakoma, jog ūkininkas randa lobį tiesiog ardamas dirvą, specialiai jo neieškodamas. Čia galima įžvelgti malonę. Turtingas pirklys, jau turėjęs brangių perlų rinkinį, vis dėlto nesiliauja ieškojęs. Iš jo galime mokytis ryžto ir tikslingumo. Pirmuoju atveju Dangaus karalystė prilyginama dirvai, o antrajame palyginime – pirklio pasirinkimui. Jėzaus žadama Karalystė vertingesnė už kitas brangias vertybes, tokias kaip turtas, santuoka, šeima, tėvynė... Viešpats kalba apie tai pakankamai aiškiai. Anksčiau esame girdėję radikalius Jėzaus žodžius: „Kas myli tėvą ar motiną labiau negu mane, nevertas manęs“. Tačiau vien tik atsižadėjimas dar nėra gėrybė. Atsižadėjimas geras tuomet, kai gėrybė iškeičiama į dar vertingesnį dalyką: ūkininkas pirkto dirvą, pirklys nusipirko perlą. Svarbus yra ir dar vienas dalykas. Atsižadėjimas turi būti laisvas ir džiugus. Žmogus, radęs lobį, „iš to džiaugsmo“ viską parduoda.¹¹

Pasak teologijos profesoriaus Richard Foster, turtas-pinigai turi dvejopą pusę: tamsiąją ir šviesiąją. Tamsioji pinigų pusė pasireiškia tuo, kaip pinigai gali pakenkti mūsų santykiams su Dievu, ir radikalią turto kritiką, kurią taip dažnai įžvelgiame Jėzaus žodžiuose. Nuolat, kone monotoniškai kartojasi įspėjimai ir raginimai. „Vargas jums, turtuoliai“ (Lk 6,24). „Negalite tarnauti Dievui ir Mamonai“ (Lk 16,13). „Nesikraukite lobių žemėje“ (Mt 6,19). „Lengviau kupranugariui išlįsti pro adatos ausį, negu turtuoliui patekti į Dievo karalystę“ (Mt 19,24). „Žiūrėkite, saugokitės bet kokio godumo“ (Lk 12,15). „Išparduokite savo turtą ir išdalykite jį išmaldai“ (Lk 12,33). „Duok kiekvienam, kuris prašo, duok ir nereikalauk atgal iš to, kuris tavo paėmė“ (Lk 6,30). Šį sąrašą, žinoma, galima papildyti dar daugeliu teiginių.

Taigi šis mokymas labai aiškus ir labai griežtas. Šioje vietoje mums kyla tikra pagunda tučiuojau paneigti pinigų kritiką ar bent jau surasti Biblijoje pozityvesnių teiginių, kurie ją atsvertų. Tačiau būtent to neturėtume daryti, bent jau kol kas. Mes privalome leisti šiuo klausimu kalbėti Šventajam Raštui. Turime neskubėti išrauti šio mokymo geluonies. Biblijos mokymas apie pinigus tikrai nesudėtingas. Jeigu skaitysime ją atviromis širdimis, aiškiai suprasime, kurlink veda Šventasis Raštas. Apie pinigus Biblija kalba daug aiškiau ir tiesiau negu apie aibę kitų dalykų. Kai pradėdame žiūrėti į tamsiąją pinigų pusę, sunkiausia įveikti baimę. Jeigu turime bent kokią nuovoką, šie Jėzaus žodžiai mus iš tikrųjų baugina. Šie Jėzaus teiginiai paneigia beveik viską, ko buvome mokyti apie pasiturimą gyvenimą. Jų implikacijos glumina mus, Bažnyčią ir platesnįjį ekonomikos bei politikos pasaulį. Jie meta

¹¹ Palyginimų lobynas. <http://www.lcn.lt/bzinios/bz0212/212hom1.html>; prisijungimo laikas: 2011-09-27.

iššūkį mūsų privileijuotam statusui pasaulyje ir kviečia ryžtis didžiulei aukai. Tai iš tiesų sviri priežastis bijoti.

Jeigu visą dėmesį sutelksime tik į perspėjimus, gali susidaryti iškreiptas Naujojo Testamento mokymo vaizdas. Biblijoje aptinkame ir kitokį mokymą apie pinigus, kuris akcentuoja tai, ką galime pavadinti šviesiąja pinigų puse. Galime kalbėti apie būdą, kuriuo pinigai gali būti panaudoti, kad stiprintų mūsų ryšius su Dievu ir laimintų žmoniją. Duodanti dvasia gali inspiruoti bei palaikyti maldingumą ir atsidavimą. Kai buvo išlaisvintas Zachiejus, kuris gavo malonę perkelti savo turtą iš žemės į dangų, Jėzus džiaugsmingai paskelbė: „Į šiuos namus šiandien atėjo išganymas“ (Lk 19,9). Visi Jėzaus suteikti patepimai buvo nekasdieniški ir šlovingi (Mt 26,6–12; Lk 7,36–50; Jn 12,1–8). Gailestingasis samarietis kilniaširdiškai panaudojo pinigus ir labiau priartėjo prie Dievo karalystės.

Mokymas apie šviesiąją pinigų pusę siekia dar toliau. Kartais, atrodo, atsiskleidžia netgi nerūpestingas, kone atsainus požiūris į pinigus. Jėzus leido pasiturinčiai moteriai remti jo tarnavimą (Lk 8,1–3). Jis valgė su turtingaisiais ir privileijuotaisiais (Lk 11,37; 14,1). Jis dalyvavo prabangioje vestuvių puotoje Kanoje (Jn 2,1). Apaštalas Paulius pertekliumi buvo toks pat patenkintas kaip ir pažeminimu, o gausa – kaip ir alkis (Fil 4,12).¹²

Jėzus Evangelijoje nuolat kalba apie neprisirišimą prie pasaulio gėrybių ir sūnišką pasitikėjimą Dievu. Ir štai vienas žmogus paprašo jo išspręsti palikimo klausimą. Klausiantysis nesuvokia Jėzaus misijos tikslo. Jėzus atsisako būti laikinųjų dalykų teisėju ar dalytoju ir tuo pasirodo esąs aukštesnis už Mozę, kuris buvo paskirtas viršininku ir teisėju (plg. Iš 2, 14). Jėzaus misija yra kitokia, jis kreipia žmones į išganymą. Turtuolis, savo gėrybėmis grindžiąs laimingą ateitį, pavadinamas kvailiu ne todėl, kad apsiriko skaičiuodamas, bet kad įsivaizdavo, jog gyvenimas priklauso nuo turto. Jis nugrėžė savo gyvenimą nuo tikrojo šaltinio. Net ir tokiu atveju, jei jis būtų labdaringas turtuolis, išdalijantis atliekamą turtą vargšams, jis būtų kvailas, manydamas, jog turtas apsaugos jį nuo mirties. Vienintelis gyvenimo Viešpats yra Dievas. Viltis rytojumi be Dievo yra beprotybė ir mirtis. Po palyginimo evangelistas Lukas prideda Jėzaus pamokymą, kuris galėjo būti pasakytas ir kitomis aplinkybėmis: „Taip yra tam, kas krauna turtus, bet nesirūpina tapti turtingas pas Dievą“. Šis paraginimas skirtas turtingiesiems ir moko atsižadėti egoizmo. Vienintelis kaupimo būdas, apsaugantis nuo netekties, tai tapti turtingam pas Dievą išdalijant turtus

¹² *Richard J. Foster*. Tamsioji pinigų pusė.

http://www.prizme.liolt.org/straipsniai/straipsn.php?action=view&id=205&return_action=top_articles;
prisijungimo laikas: 2011-09-27.

vargšams. Tai saugiausia padėjimo vieta. Kliūtis yra ne turtai, bet mūsų egoizmas, godumas ir planai. Zachiejus buvo turtingas žmogus, atitinkantis Dievo širdį (Lk 19, 1–10). Kvailam turtuoliui priešpriešinamas apdairus, suvokiantis žemiškųjų dalykų sąlygiškumą, žmogus. Toks apdairus ir pasiturintis žmogus suvokia esąs Dievo tarnas ir jo dovanotų gėrybių užvaizdas. Jis dėkoja Dievui už suteiktas gėrybes todėl, kad jos suteikia jam džiaugsmo ir leidžia gausiai apdovanoti vargšus.¹³

Yra žmonių, į kuriuos Jėzus prabyla grėsmingais įspėjimais. Jis skelbia, kad jų laukia nelaimė. Tai turtuoliai, nepripažįstantys to, kad iš tikrųjų yra vargšai, manantys, kad jų turimas turtas ir yra tikrasis lobis. Šie žmonės nesuvokia, ko iš tikrųjų trokšta širdis, neturi ko daugiau laukti, nes jau šiame gyvenime norėjo viską turėti ir viską turėjo. Jie jau atsiėmė savo paguodą. Yra ir tokių, kurie bet kokia kaina nori išlikti linksmi ir visada būti sotūs. Jie baidosi alkio, šaiposi iš ilgesio bei troškimo, nepakenčia rimties ir nori viską gyvenime išragauti. Tačiau jų likimas atsigręžia į priešingą pusę. Visa tai, kuo jie bjaurėjosi, ką niekino ir iš ko šaipėsi, tampa jų likimu: jų laukia alkis ir nepaguodžiamas liūdesys. Tokia žinia nėra lengvai priimama, ypač gerovės laikais. Jos skelbėjų niekas nemėgsta ir nemyli, juos kaltina, kad jie eina prieš bendrąją visuomenės plėtros tėkmę, trukdo gyvenimo gerovę bei komfortą kuriančioms jėgoms. Šie priekaištai gali būti iš dalies teisingi.¹⁴

Karalių knygoje pasakojama apie pranašą Eliją, kuris, būdamas alkanas, prie Sareptos miestelio vartų paprašė našlę moterį vandens ir duonos. Ši vargšė moteris turėjo tik saują miltų ir jau manė, jog suvalgius maisto likučius turės su sūneliu mirti badu, tačiau paprašyta pagamino paplotėlį ir atidavė pranašui Elijui. Šį moters didžiadvasiškumą Dievas apdovanojo stebuklu, apie kurį Karalių knygoje rašoma: „Miltų puodynė neištuštėjo, ir aliejaus ąsotis neišseko, kaip Viešpats buvo žadėjęs per Eliją“ (1 Kar 17). Evangelijoje randame panašų pasakojimą apie kitą našlę, kuri atėjusi į šventyklą paaukojo paskutinį skatiką. Paaukojo labai mažai, bet Jėzus pagyrė būtent ją, kuri „iš savo neturto įmetė visa, ką turėjo, visus savo išteklius“ (Mt 12). Šitai gali pasielgti ne kiekvienas, nes atiduoti tai, ko tau pačiam reikia, gali tik visiškai pasitikintis Dievu žmogus.¹⁵

Jėzus apibūdina turtą aramėjišku žodžiu *mammon*, taip suteikdamas turto sąvokai asmeninį ir dvasinį charakterį. Skelbdamas „Negalite tarnauti Dievui ir Mamonai“ (Mt 6,24),

¹³ Turtas ir laimė. Homilija parengta pagal Maly M., Brunot A. 2001. Birželio 30. Nr. 12. <http://www.lcn.lt/bzinios/bz0112/112hom3.html>; prisijungimo laikas: 2011-09-27.

¹⁴ Naujas paveikslas. Bažnyčios žinios“. 2007 sausio 30, Nr. 2.

¹⁵ Ganytojo žodis. Pasitikėjimas Dievu. http://kaunas.lcn.lt/08/arkivtekstai/html/32_eilinis2003_B.html; prisijungimo laikas: 2011-09-27.

jis personifikuoja Mamoną kaip karaliaujančią dievą. Šie Jėzaus žodžiai aiškiai rodo, kad pinigai nėra kažkoks beasmenis mainų tarpininkas. Pinigai nėra kažkas morališkai neutralaus, resursai, kuriuos būtų galima naudoti geram ar blogam, priklausomai tik nuo mūsų požiūrio į juos. Mamona yra jėga, kuri siekia mus valdyti. Pinigai nėra ir jėga ta prasme, kurią turime omenyje, kalbėdami, pavyzdžiui, apie „perkamąją galią“. Ne, pagal Jėzų ir visus Naujojo Testamento autorius, už pinigų stovi labai realios dvasinės jėgos, kurios juos įkvepia ir suteikia jiems gyvybę. Taigi pinigai aktyviai veikia. Jie patys sau įstatymas. Ir jie sugeba įkvėpti pasiaukojimo dvasią. Jėzaus savo pamokymuose kviečia žmones nusigręžti nuo dievo Mamonos ir garbinti vienintelį tikrąjį Dievą. Kai būsimieji Jėzaus mokiniai pareiškė savo apsisprendimą sekti jį, kad ir kur jis eitų, Jėzus atsakė: „Lapės turi urvus, padangių sparnuočiai – lizdus, o Žmogaus Sūnus neturi kur galvos priglausti“ (Mt 8,20). Vienas turtingas jaunuolis paklausė Jėzaus, kaip galėtų įgyti amžinąjį gyvenimą, ir sulaukė stulbinančio atsakymo: „Eik, parduok, ką turi, išdalyk vargšams, tai turėsi lobį danguje. Tuomet ateik ir sek paskui mane“ (Mt 19,21). Šis įsakymas prasmingas tik suprantantiems, kad jaunuolio turtas buvo dievas, siekiantis visiško šio žmogaus atsidavimo. Atkreiptinas dėmesys štai, kad kai jaunuolis pasišalino, Jėzus susikrimtęs nebėgo paskui jį ir nesakė, jog tai tik metaforiški žodžiai, jog iš tikrųjų tereikia mokėti dešimtinę.¹⁶

Jėzaus iššūkis atsižadėti visko yra daugiau nei noras padėti vargšams. Parduoti savo turtus ir išdalyti vargšams tėra tik dalis Jėzaus iššūkio. Jėzus ragina savo sekėjus išsižadėti šio amžiaus gėrybių. Turtų problema pasak Jėzaus mokymo nėra turų turėjimas, bet žmogaus pavergimas turtu. Luko evangelijoje pateikiamas palyginimas. Čia turtuolio kvailybė yra ta, kad jam niekuomet negana.¹⁷ Šioje evangelijoje Jėzus moko nepasitikėti turtu: „kvaily, dar šiandakt bus pareikalauta tavo gyvybės. Kam gi atiteks, ką susikrovei? Taip bus ir tam, kas krauna turtus, bet nesirūpina tapti turtingas pas Dievą.“ (Lk 12.20-21)

¹⁶ *Richard J. Foster*. Tamsioji pinigų pusė.

http://www.prizme.liolt.org/straipsniai/straipsn.php?action=view&id=205&return_action=top_articles;
prisijungimo laikas: 2011-09-27.

¹⁷ *Rubšys A.* Raktas į Naująjį Testamentą. 1. Leidykla „Katalikų pasaulis“. 1997. P. 164

1.2 Laikinųjų Bažnytinių gėrybių subjektai

1.2.1. Visuotinė Bažnyčia ir Apaštalų Sostas

Kanonų Teisės Kodekso 1254 § 1 yra dogmatinis, nurodantis Bažnyčios teisę turėti materialines vertybes. Teigiama: „Katalikų Bažnyčia, siekdama sau būdingų tikslų, turi prigimtine, nepriklausančią nuo civilinės valdžios, teisę įsigyti, turėti, valdyti ir atsisakyti materialinio turto.“¹⁸

Be materialinių vertybių Bažnyčia nepajėgtų išsilaikyti ir atlikti savo misijos, kuri yra nurodyta kan. 1254 § 2: „Bažnyčiai būdingi tikslai iš esmės yra šie: dieviškojo kulto organizavimas, tinkamas dvasininkų ir kitų tarnautojų išlaikymas, apaštališkųjų ir meilės darbų vykdymas, ypač skirtas tarnavimui vargingiesiems.“¹⁹

Bažnyčia stengiasi surasti priemonių turėti nors šiek tiek savarankiškų pajamų, kad būtų galima padėti vargstantiems ir išlaikyti institucijas.

Kalbėdami apie visuotinę Bažnyčią, ją labiau galime aptarti dvasinėje plotmėje nei materialinėje. Terminu visuotinė Bažnyčia nėra nei senajame, nei Naujajame Testamente. Lietuviškas terminas visuotinė Bažnyčia išverstas iš graikų *katholou*. Graikų kalboje šis žodis vartojamas visuotinumui ir vienumui nusakyti. Pirmasis krikščionių autorius, pavartojęs šį terminą, buvo šventasis Ignacas Antiochietis, gyvenęs I a. pabaigoje – II a. pradžioje. Savo laiške Smirnos miesto gyventojams jis rašė: “Ten, kur yra vyskupas, yra ir bendruomenė – lygiai taip, kaip ten, kur yra Kristus, yra ir visuotinė Bažnyčia”.

Vėlesni Bažnyčios Tėvai, vartodami šį terminą turėjo omenyje du dalykus: “Bažnyčios visuotinumą, – tai yra jos išplitimą pasaulyje, ir tai, kad skirtingose vietose egzistuojanti Bažnyčia išsaugo tą patį – vieną ir vieningą – tikėjimą. Šventasis Augustinas, polemizuodamas su Donato erezijos šalininkais, rašė, kad tikra Bažnyčia yra visuotinė – ji yra ta pati, tai yra išpažįstanti tą patį tikėjimą ir Afrikoje, ir Palestinoje, ir Europoje. O erezijos niekada nebūna visuotinės – jos mažai paplinta ir tarpusavyje nesutaria tikėjimo klausimais. Taigi visuotinė Bažnyčia egzistuoja nuo Sekminių – nuo Šventosios Dvasios atsiuntimo – ir egzistuos visą laiką, iki egzistuos pasaulis, nes tokia yra Dievo valia.

Bažnyčios visuotinumas kyla iš Kristaus – būtent tai pabrėžė šventasis Ignacas Antiochietis, sakydamas, kad visuotinė Bažnyčia yra ten, kur yra Kristus. Vatikano II

¹⁸ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1254 § 1.

¹⁹ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1254 § 2.

Susirinkimo dogminė konstitucija „*Lumen Gentium*“ šitaip kalba apie Bažnyčios visuotinumą: „Visi žmonės yra pašaukti į naują Dievo tautą. Dėl to ši tauta, viena ir vienintelė likdama, turi išplisti visame pasaulyje visiems laikams, kad išsipildytų Dievo valios planas. Dievas, pradžioje sukūręs vieną žmogiškąją prigimtį, yra nutaręs surinkti į vieną išsklaidytus savo vaikus (plg. Jn 11, 52). Dėl to Dievas siuntė savo Sūnų, kurį padarė visų dalykų tėvoniui (plg. Žyd 1, 2), kad būtų visų mokytojas, karalius ir kunigas, naujos ir visuotinės Dievo vaikų tautos galva”.²⁰

Bet visame pasaulyje išpažindama tą patį tikėjimą, Bažnyčia nėra visiškai vienoda ir uniformuota. Bažnyčios gyvenimo įvairumas kyla iš Šventosios Dvasios dovanų, kuriomis yra apdovanojami žmonės. „Ši vienintelė Dievo tauta gyvuoja visose žemės tautose, nes ima sau piliečius iš visų tautų ne žemiško, bet dangiško pobūdžio karalystei. Visi tikintieji, išsklidę visame pasaulyje, bendrauja vieni su kitais per Šventąją Dvasią ir tuo būdu tie kurie yra Romoje, žino, kad Indijos gyventojai yra jų nariai” (šv. Jonas Auksaburnis). Bet kadangi Kristaus karalystė ne iš šio pasaulio (plg. Jn 18, 36), tai Bažnyčia, arba Dievo tauta, kuri rengia šios karalystės atėjimą, nieko neatmeta iš bet kurios tautos žemiškų gėrybių, bet priešingai, kiek jos yra geros, puoselėja ir priima. Bažnyčia priima visų gabumus, galimumus, papročius, kuriais reiškiasi kiekvienos rasės genijus, ir juos priimdama apvalo, stiprina ir pakelia <...>. Šis visuotinumą pobūdis, puošiantis Dievo tautą, yra paties Viešpaties dovana, ir jos dėka Katalikų Bažnyčia sėkmingai ir nepaliaujamai siekia visą žmoniją su visomis jos gėrybėmis sujungti su Kristumi. Šio visuotinumą dėka vienos Bažnyčios dalys atiduoda save kitoms dalims ir visai Bažnyčiai, Bažnyčios nariai tarpusavyje bendrauja ir siekia pilnatvės vienybėje. Apaštalas Petras, kalbėdamas apie Bažnyčios vienybę, rašė: „Patarnaukite vieni kitiems kaip geri daugeriojos Dievo malonės šeimininkai, sulig kiekvieno gimtąja nuodėme” (1 Pt 4, 10). Taigi visuotinumą nereiškia vienodumo.

Šio amžiaus teologas Yves Congar yra netgi pasakęs, kad uniformuotumas, siekis visus suvienodinti Bažnyčioje yra nuodėmė prieš Šventąją Dvasią – neišsemiamos įvairovės šaltinį. Šventoji Dvasia mums taip pat padeda suprasti ir gerbti vienas kitą, – suprasti skirtumus, matyti bendrumus ir gerbti vienas kitą kaip Šventosios Dvasios šventyklą.²¹

Pagal jau minėtą kanoną, bažnytinių gėrybių subjektas yra Apaštalu Sostas. Pavadinimas *Apaštalu Sostas* yra kilęs iš apaštalu laikų ir reiškia, kad viena ar kita Bažnyčia buvo įsteigta kurio nors apaštalo, todėl ir vadinama apaštaline Bažnyčia.

²⁰ Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „*Lumen gentium*“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 13.

²¹ *Vaišvilaitė I.* Tikiu Jėzaus Kristaus Bažnyčią. Katechetiniai pašnekesiai. Bažnyčios žinios. Nr. 9. 1997 gegužė.

Tertulijonas (160–220) plėtoja Apaštalu Sosto sampratą, apibendrindamas apaštališką kilmę, tikėjimo tiesų saugojimą. Visi Bažnyčios istorikai, kalbėdami apie Apaštalu Sostą, turėdavo omenyje Romos Apaštalu Sostą kaip vyriausią sostą. Ši koncepcija būdinga ir pasauliečiams valdovams. Po Milano edikto 313 m., įteisinus krikščionybę, Bažnyčios santvarka sustiprėjo, bendruomenių vyresnieji, išėję iš katakombų, pradėjo viešai veikti, atsiskyrė pasauliečių ir dvasininkų luomai, dar labiau sustiprėjo popiežiaus valdžia. Tiesa, pirmaisiais amžiais, maždaug nuo II a. vidurio, vyskupas rinkdavo tikintieji: tauta tiesiog skelbdavo: „Jis bus mūsų vyskupas“, „valdyk mus“, o popiežiai, teigiamai įvertinę švento gyvenimo kunigą, paskirdavo jį vyskupu. Tačiau tai nekeičia esmės, kad vyskupai yra apaštalu įpėdiniai, o popiežiai valdo Bažnyčią. Po ilgų diskusijų, popiežiaus Damazo (366–384) laikais, tokia visiškai katalikiška Apaštalu Sosto samprata suformuluojama teoriškai ir beveik nusistovi. Šv. Kiprijonas (apie 248–258), Kartaginos vyskupas, yra pavadinęs Apaštalu Sostą Petro katedra. Šv. Augustinas (354–430) vartoja tą pačią formulę, kreipdamasis į Romos vyskupą.²²

Rytų Bažnyčių lyderiai savo Bažnyčioms įvardyti irgi vartojo terminą *Apaštalu Sostas*. Rytų Bažnyčios taip pat buvo įkurtos apaštalu, bet joms nebuvo suteikta tokia juridinė viršenybė, kokią turėjo Romos Bažnyčia. 330 m. Konstantinopolio mieste įsteigus katedrą, Rytų Bažnyčios vyskupas ima tolti nuo Romos vyskupo. Matydami tai Vakarų Bažnyčios lyderiai ir teologai bandydavo priminti „primato“ paveldimumą Petro įpėdinims. 378 m. popiežius Damazas Romos Susirinkime pasveikino visus vyskopus, susirinkusius Apaštalu Sosto šventovėje. Damazo įpėdinis Siricijus (384–398) cituoja ir visur vartoja terminą *Apaštalu Sostas*, taikydamas jį tik Romos vyskupui.²³

Reziumuojant pasakytina, kad Romos vyskupo Sostas drauge su Romos kurija vadinamas Apaštalu Sostu arba Šventuoju Sostu.

1.2.2. Viešieji juridiniai asmenys

Kanonų teisės kodekso pirmoje knygoje dešimt kanonų yra skirta aptarti juridiniams asmenims. Nagrinėjant šį skyrių dažnai tenka sutikti išsireiškimą „*sacramenta propter*

²² *Pukenis R.* Romos kurijos struktūra. Mokomoji knyga. Kaunas. 2009. P. 10.

²³ *Vaišvilaitė I.* Tikiu Jėzaus Kristaus Bažnyčią. Katechetiniai pašnekesiai. Bažnyčios žinios. Nr. 9. 1997 gegužė.

homines”, kuris turi pagrįstumą išsireiškime “*leges propter homines*”. *Homines* įvardijami kaip tie, kurie yra teisės objektai ir yra globojami individualių fizinių asmenų.²⁴

Antroji asmenų, kaip teisių ir pareigų subjekto grupė, yra juridiniai asmenys. Kodeksas nagrinėja juridinio asmens sąvoką, įvairias juridinio asmens figūras Bažnyčioje. Pateikiamos asociacijos, fundacijos, kolegijos ir kitos viešo pobūdžio institucijos. 1983 metų kodeksas naudoja terminą *persona iuridica*, tuo tarpu ankstesnis kodeksas vartojo tokius terminus: *persona morales*, *ens iuridicum*, *persona iuridica*, *corpus morale*. Dabartinis kodeksas daro skirtumą tarp *moralinio* ir *juridinio* asmens. Moralinių asmenų teisė nesukuria, jie faktiškai egzistuoja nepriklausomai nuo teisės ar kompetentingo autoriteto sprendimo.²⁵

Kanonų teisės kodekso 96 kanonas pažymi, kad: “krikštu žmogus įjungiamas į Kristaus Bažnyčią ir tampa jos asmeniu su pareigomis ir teisėmis, kurios krikščioniui yra savo atsižvelgiant į dabartinę jo padėtį tiek, kiek jis yra bažnytinėje bendruomenėje ir jei tam nesipriešina teisėtai paskelbta bausmė.”²⁶

Bažnyčios viduje veikiančios įvairios grupės ar bendruomenės turi teises galias, pripažįstamos kaip teisių ir pareigų subjektai. Pirmas ir svarbiausias šios dalies kanonas konstatuoja: Katalikų Bažnyčia ir Apaštalu Sostas dėka dieviškos teisės turi moralinio asmens statusą.²⁷ Kalbant apie Bažnyčią ir Apaštalu Sostą “*moralinio asmens*” statuso terminologija buvo pavartota 1917 metų kodekso 99-102 kanonuose. Naujasis kodeksas tokį išsireiškimą pateikia tik 113 kanono pirmame paragrafe.²⁸

Šalia fizinių asmenų Bažnyčioje egzistuoja juridiniai asmenys, kanonų teisė subjektai, turintys savo prigimtį atitinkančias teises ir pareigas.²⁹ Iš to seka, kad juridinis asmuo yra teisinės tvarkos pripažintas, teisių ir pareigų turėtojas, kurios atitinka šios teisės subjekto prigimtį ir tarnauja Bažnyčios pasiuntinybei.³⁰ Kristaus tikėjimas gali bendradarbiauti daugelyje kelių tvarkant Bažnyčios misijas, įkuriant įvairias draugijas, apie kurių įkūrimą kalba 215, 298 ir 299 kanonai; taip pat pamaldumo formavimą, parapijų bei

²⁴ The Code of Canon Law: A Text and Commentary, The Canon Law Society of America, London, 1985., P. 80.

²⁵ Nepublikuotas kun. bažn. t. dr. A. Genučio paskaitų konspektas “Kanonų teisės kodekso bendrosios normos”, 2001 m.

²⁶ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 96.

²⁷ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 113 - § 1.

²⁸ The Canon Law, Letter and Spirit. A practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain, 1995 m., p. 64.

²⁹ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 113 - § 2.

³⁰ Norbert Ruf, Das Recht der Katholischen Kirche, Nacht dem neuen Codex Iuris Canonici, Fur die Verlag Herden Freiburg im Breisgau, 1983. P. 50.

provincijų kūrimą. Bažnyčioje kai kurios grupės ar bendruomenės gali būti įvardintos kaip juridiniai asmenys dviem atvejais:

- pagal pačios teisės nurodymus. Pavyzdžiui seminarijos (kan. 238 - § 1), viešos tikėjimo bendrijos (kan. 313), parapijos (kan. 515 - § 3). religiniai institutai (kan. 634 - § 1). Šiai įvardintais atvejais juridinio asmens teisinį klausimą sprendžia kompetentingas autoritetas;

- pagal kompetentingo bažnytinio autoriteto dekretą. Privačios tikėjimo bendrijos įkuriamos remiantis 322 kanono pirmu paragrafu.³¹

Todėl galima pateikti prielaidą, kad asmenys per specifinę teisės ar kompetentingo autoriteto iniciatyvą įgauna juridinę prasmę. Teisė kalba apie įkūrimą Bažnyčių, institutų, seminarijų. Bažnytinis autoritetas gali formuoti juridinius asmenis Bažnyčios ribose.

Juridiniai asmenys bažnytinės teisės sampratoje turi būti siekiantys Bažnyčios misijinių tikslų.³²

Kuomet yra svarstomas juridinis asmuo Bažnyčioje, išskiriami keli pagrindiniai bruožai ir sąvokos:

- juridiniai asmenys sudaryti iš žmonių visumos – vyskupų konferencija; ir daiktų visumos – vyskupijos turto turėjimas;

- juridiniai asmenys yra kolegialūs, jei jų sprendimai yra rezultatas sudedamųjų asmenų bendros veiklos. Kai kuriais atvejais juridiniai asmenys turi lygias teises, kai kurie nariai – ribotas. Kad galiojančiai būtų įkurtas kolegialus juridinis asmuo, įkūrimo metu privalo turėti bent tris asmenis. Juridinis asmuo yra nekolegialus, kai yra valdomas asmens ar asmenų kai jie yra jiems pavesti.³³

Kanonų Teisės Kodekso 393 kanonas pažymi, kad: “Diecezinis vyskupas savo vyskupijoje veikia juridinio asmens vardu.”³⁴ Kitas kanonas nurodo, jog turtų ir daiktų, tiek dvasinių, tiek materialinių, visuma yra tvarkoma pagal teisę ir statutus vieno ar kelių fizinių asmenų arba kolegijos.³⁵

- juridinis asmuo, sudarytas iš daiktų visumos yra žinomas kaip “autonominės paramos”, apie kurį kalba penktos knygos 1303 kanono paragrafo pirmo pirma dalis.³⁶

³¹ The Canon Law, Letter and Spirit. A practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain, 1995., P. 65.

³² The Code of Canon Law: A Text and Commentary, The Canon Law Society of America, London, 1985., P. 81.

³³ The Canon Law, Letter and Spirit. A practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain, 1995., P. 66.

³⁴ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 393.

³⁵ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 115 - § 3.

³⁶ The Canon Law, Letter and Spirit. A practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain, 1995. P. 66.

Grįžtant atgal prie 115 kanono antro paragrafo svarbu tai, kad pirmoje instancijoje asmenų bendruomenės turi būti sudarytos iš daugiau nei vieno fizinio asmens. Kad bendruomenė būtų juridškai patvirtinta, ją turi sudaryti bent trys asmenys. Fizinių asmenų grupė gali būti įvardijama kaip bendruomenė, kurioje autoritetas ir sprendimų priėmimas priklauso nuo savo normų ir konstitucijos.³⁷

Juridiniai asmenys yra vieši ir privatūs. Naujoji teisė daro skirtumą tarp viešų ir privačių juridinių asmenų ir tai kartais akcentuojama kaip teisės mokslo pažanga.³⁸ Vatikano II Susirinkimo Nutarimų dokumentuose pateiktos įvairios apaštalavimo sąjungos. Iš šių sąjungų ypač įsidėmėtinos tos, kurios puoselėja ir palaiko intymesnę vienybę tarp praktinio narių gyvenimo ir jų tikėjimo. Jų apaštalavimo jėga priklauso nuo to, kiek atitinka Bažnyčios tikslus.

Pasauliečiai, palaikydami deramus ryšius su bažnytine vyresnybe, turi teisę steigti sąjungas, tvarkyti jas ir stoti į jau sukurtas.³⁹

Mūsų nagrinėjamoje temoje labai aktualus 116 kanonas, kuris pateikia viešų ir privačių juridinių asmenų apibrėžimus: „Viešu juridiniu asmeniu vadinama daiktų ar asmenų visuma, įkurta kompetentingo bažnytinio autoriteto, kad Bažnyčios vardu ir pagal teisės nustatytas normas vykdytų jai patikėtą specifinę užduotį atsižvelgiant į viešąjį gėrį. Visais kitais atvejais tai yra privatūs juridiniai asmenys.“⁴⁰

Šį kanoną galima paaiškinti išskiriant keturis pagrindinius bruožus, kurie apsprendžia viešus juridinius asmenis:

- jie yra įkurti kompetentingo bažnytinio autoriteto – bažnytinės provincijos, parapijos, religiniai institutai, namai. Taip pat jie gali būti įkurti aprobuoto autoriteto dekretu;
- veikia pagal kanono 114 - § 2 Bažnyčios vardu, nes vieši juridiniai asmenys veikia Bažnyčios vardu ir negali veikti savo vardu;
- jie yra subjektai ne tik savo statutų, bet taip pat visuotinės ir dalinės teisės. Jų nuosavybė ir turtas yra bažnytinės gėrybės.⁴¹ Nes „visos laikinosios gėrybės, priklausančios visuotinei Bažnyčiai, Apaštalų Sostui, ar kitam viešam juridiniam asmeniui Bažnyčioje yra bažnytiniai turtai ir tvarkomi kanonų ir savo statutų.“⁴²

³⁷ The Code of Canon Law: A Text and Commentary, The Canon Law Society of America, London, 1985. P. 82.

³⁸ Hugo Schwendenwein, Das Neue Kirchen Recht, Gesamtdarstellung, 1983. P. 95.

³⁹ Dekretas dėl pasauliečių apaštalavimo „*Apostolicam actuositatis*“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 19.

⁴⁰ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 116 - § 1.

⁴¹ The Canon Law, Letter and Spirit. A practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain, 1995. P. 67.

⁴² Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1257 - § 1.

- kai jie turi atspindėti tai, kam buvo įkurti.⁴³

Visi juridiniai asmenys gali turėti kanoninį statusą ir savo teises, jie gali veikti tik per fizinį asmenį, kuris pristato juridinį asmenį. Viešųjų juridinių asmenų atveju jų pristatymas numatytas visuotinės teisės, dalinės teisės ir statutų.⁴⁴

Tai pateikia 393 ir 532 kanonai: “Vyskupas atstovauja savo vyskupiją visuose jos juridiniuose reikaluose.”⁴⁵ “Klebonas visuose juridiniuose reikaluose pagal teisės nuostatas atstovauja parapiją; rūpinasi, kad parapijos turtas būtų administruojamas pagal 1281 – 1288 kanonų nuostatas.”⁴⁶

1.2.3. Vienuoliniai institutai

Pagal kanonų teisę, vienuoliniai institutai, nors ir gyvenantys neturto dvasioje, tačiau yra laikinųjų bažnytinių gėrybių subjektai. Šioje dalyje pirmiausia aptarsime vienuolinio instituto sampratą, tolimesnėje eigoje nagrinsime laikinųjų gėrybių panaudojimą per neturto sampratą.

Kanonų Teisės Kodekso 607 kanono pirmasis paragrafas pateikia vienuolinio gyvenimo apibrėžimą. Jame sakoma, kad vienuolinis gyvenimas, kaip viso žmogaus pašventinimas, parodo Bažnyčioje nuostabią Dievo įkurtą santuoką, būsimąjo gyvenimo ženklą. Tad vienuolis tobulai įgyvendina visišką savo atsidavimą kaip Dievui paaukotą auką, ir tuo visa jo egzistencija tampa nuolatinium Dievo garbinimu meilėje.⁴⁷

Šioje kanono dalyje yra pateikiama vienuolinio gyvenimo definicija ir šio specialaus luomo atskyrimas nuo kitų pašvęstojo gyvenimo formų. Pirmas paragrafas remiasi Vatikano II Susirinkimo ir posusirinkiminiu mokymu ir išskiria keturi svarbiausius vienuolinio gyvenimo elementus: viso žmogaus pašventinimas; Dievo įkurta santuoka, kaip būsimąjo gyvenimo ženklas; pilnas atsidavimas, kaip auka; nuolatinis Dievo garbinimas meilėje.⁴⁸

⁴³ The Canon Law, Letter and Spirit. A practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain, 1995. P. 67.

⁴⁴ The Canon Law, Letter and Spirit. A practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain, 1995. P. 67.

⁴⁵ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 393.

⁴⁶ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 532.

⁴⁷ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 607-§ 1.

⁴⁸ Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 334.

Pagal popiežiaus Pauliaus VI mokymą meilė pasireiškia ne tik per santuoką, bet taip pat ir per pašvęstąjį gyvenimą. Per evangelinių patarimų įžadus asmuo paaukoja savo visą gyvenimą Dievui.⁴⁹ To paties kanono antrajame paragrafe teigiama, kad vienuolinis institutas yra bendruomenė, kurios nariai pagal savąją teisę daro viešuosius įžadus, amžinuosius arba laikinuosius, kurie pasibaigus laikui atnaujinami, ir gyvena brolišką gyvenimą bendruomenėje.⁵⁰

Šios definicijos esmė – vienuolinio gyvenimo narių vieši įžadai ir bendruomeninis gyvenimas. Bendruomeninis gyvenimas visais laikais buvo svarbiausias vienuolių bruožas.⁵¹

Vatikano II Susirinkimas akcentuoja tai, kad bendruomeninis gyvenimas, imdamas pavyzdžiu pirmąsias Bažnyčios bendruomenes, kur tikinčiųjų buvo viena širdis ir viena mintis (plg. Apd 4, 32), gaivinamas Evangelijos pamokymų, šventosios Liturgijos ir ypač Eucharistijos, turi reikštis bendra malda ir dvasios vieningumu.⁵²

Kiekviena vienuolinė bendruomenė, vadovaudamasi Katalikų Bažnyčios teise, turi turėti vienuolinius namus. Jų įsteigimas ir panaikinimas priklauso atitinkamai bažnytinei vadovybei. Remiantis 608 kanonu, vienuoliai turi gyventi teisėtai įsteigtuose namuose, vadovaujant pagal teisės normas paskirtam vyresniajam, taip pat kiekvieni namai turi turėti bent koplyčią, kurioje būtų celebruojama ir saugoma Eucharistija, kuri būtų tikru bendruomenės centru. Kanonas įsako, kad vienuoliai gyventų drauge vienuoliniuose namuose, kurie turi atitikti kanonų nuorodas. Čia namas suprantamas ne tik kaip paprastas pastatas, bet jis turi atitikti kanone paminėtus reikalavimus – jame turi būti celebruojama ir saugoma Eucharistija.⁵³ Vienuolinio instituto namai steigiami kompetentingos valdžios pagal įstatus, gavus raštišką diecezinio vyskupo sutikimą.

Ankstyvosios Bažnyčios teisė numatė vienuoliams galimybes patiems save materialiai išsilaikyti. Šis kanonas priešinga ankstesniajai teisei, nes draudžia steigti namus, jei nebus galimybės vienuoliams tinkamai gyventi. Kanone turima mintyje ne tik laikinosios

⁴⁹ Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 334.

⁵⁰ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 607-§ 2.

⁵¹ Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 335.

⁵² Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo, „*Perfectae caritatis*“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 15.

⁵³ The Code of Canon Law, A Text and Commentary, The Canon Law Society of America, London, 1985., P. 471.

gėrybės ir turtai, bet taip pat ir dvasiniai vienuolyno narių poreikiai apie kuriuos kalba 630 ir 633 kanonai.⁵⁴

Kalbant apie laikinąsias gėrybes, čia būtina paminėti vienuolinių institutų laikinųjų gėrybių ribotumą. Vienuoliai uoliai praktikuoja neturtą, kurį laisvu noru prisiima įžadu kaip Kristaus sekimo apraišką.⁵⁵ „Evangelinis neturtas savaime yra vertybė, kadangi primena pirmąjį palaiminimą sekant beturčiu Kristumi“.⁵⁶ Pašvęstieji savo gyvenime siekia išlaikyti autentišką neturtą pagal evangelinį patarimą. Evangelijoje pateikiama Kristaus neturto doktrina nėra kategoriškas žemiškųjų gėrybių paneigimas, bet nauja turto pergyvenimo ir panaudojimo interpretacija.⁵⁷

Vienuoliai turi naudotis formomis išreikšti laisvu noru prisiimtą neturtą. Vienuolinės bendruomenės su stropumu ieško konkrečių formų, kaip įgyvendinti neturto dvasią.⁵⁸

Formos, kurių ieško bendruomenės, yra daugiasluoksnės. Neturto motyvacijos gali būti įvairios. Broliškoje bendruomenėje atsižadama turto ir viskuo dalijamasi. Tai neturtas, kuris solidarizuoja vienuolius su pasaulio vargšais, bei neturtas, siekiant didesnio apaštališkojo uolumo.⁵⁹ Svarbiausia jo prasmė – liudyti Dievą, tikrąjį žmogaus širdies turtą. Šios vertybės išreiškia ir domėjimasis bendruomenės gėrybėmis. Vienuolių kasdienis gyvenimas rodo autentišką neturtą. Taip gyvendami ir atsižadėdami savo valios, jie paskiria save žmogui dėl Dievo, kad taptų tobulesni ir pasidarytų panašesni į paklusnųjį Kristų.

Vykdydami vienuolinį neturtą, nariai ir fiziškai ir dvasiškai yra neturtingi. Jie save laiko saistomais visuotinio darbo įstatymais ir atmeta kiekvieną perdėtą rūpestį bei pasitiki dangiška Apvaizda. Padėti neturtingiesiems darbu – tai jų pareiga. Pats neturto principas bus suprastas tik tada, kai bus gerai suprasta pragyvenimo idėja, kai joje bus įžiūrėtas tam tikras gėrybių kiekis, reikalingas dvasiai tobulinti. Dvasią išlaisvina tik neturtas.⁶⁰

⁵⁴ The Code of Canon Law, A Text and Commentary, The Canon Law Society of America, London, 1985., P. 472.

⁵⁵ Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo „*Perfectae caritatis*“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 13.

⁵⁶ Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II posinodinė apaštalinė adhortacija Vita Consecrata, 90, Leidykla „Katalikų pasaulis“, Vilnius, 1996.

⁵⁷ Mikutavičius R., Krikščioniško „neturto dvasioje“ samprata Apreiškimo ir proto šviesoje, Logos, 1991 – 1992 Nr. 4., P. 56.

⁵⁸ Paul VI, Norms for Implementing the Decree, On the Up-to date Renewal of Religions life, Grand Rapids, Wm., B. Eerdmans Publishing, 1982, t. 2, 4.

⁵⁹ Lexikon für Theologie und Kirche, Das zweite Vatikanische Konzil, Dokumente und Kommentare, Freiburg, 1967, t. 2, P. 292.

⁶⁰ Maceina A. Socialinis teisingumas, Raštai, Vilnius, Mintis, 1992, t. 2, P. 197.

Žinoma, laikinosios gėrybės asmeniniam žmogaus gyvenimui yra reikalingos. Vienuoliai dėkingi už viską, ką jiems dangaus Tėvas pragyvenimui teikia. Jie privalo visa, ką gauna, vertinti tikėjimo požiūriu ir taip išmokti viską teisingai vartoti, kad atitiktų Dvasią ir išvengtų visko, kas kliudo jiems eiti šventėjimo keliu. Vienuoliai yra neturtėlių dvasios. Tokios dvasios jie yra tik tada, kai savą apsirūpinimą, gaunamą iš kitų, supranta kaip auką, vadinasi kaip laisvai teikiamą dovaną, o ne kaip užmokestį už patarnavimą.⁶¹ Jie žemiškąsias gėrybes tvarko ne pagal rytdienos, bet pagal šiandienos dėsni.

2. Laikinių bažnytinių gėrybių samprata pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą

2.1 Laikinių bažnytinių gėrybių samprata Lietuvos Respublikos civilinėje teisėje

Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas (toliau CK) nekalba apie laikinąsias gėrybes, nes civilinėje teisėje šio termino net nėra. Laikinosios gėrybės suprantamos kaip turtas, daiktai, materija. Civilinis Kodeksas konkrečiai ir turto sąvokos nepateikia. Atskiruose Kodekso straipsniuose yra kalbama arba apie atskiras turto rūšis (CK 1.97 straipsnis, 3.84 straipsnis), arba turto sąvoka vartojama kaip termino „daiktas“ sinonimas (CK 4.76 straipsnis, 4.88 straipsnio 1 dalis), tačiau pats terminas „turtas“ CK yra plačiai vartojamas. Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas turtą apibrėžia kaip materialias, nematerialias ir finansines vertybes (2 straipsnio 1 dalis);⁶² Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas pateikia tokį turto apibrėžimą: turtas – daiktai, pinigai, vertybiniai popieriai, kitos finansinės priemonės, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės (2 straipsnio 20 dalis);⁶³ Buhalterinės apskaitos įstatymas apibrėžia turtą kaip materialiąsias, nematerialiąsias ir finansines vertybes, kurias valdo ir naudoja ir (arba)

⁶¹ Maceina A. Ora et labora, Raštai, t. 7, Italija: „Plinijana“, 1987, P. 462.

⁶² Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas. Valstybės žinios. 1999, Nr. 52-1672.

⁶³ Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. Valstybės žinios. 2007, Nr. 55-2123.

kuriomis disponuoja ūkio subjektas ir kurias naudojant tikimasi gauti ekonominės naudos (2 straipsnio 18 dalis).⁶⁴

Civilinio Kodekso 1.97 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad civilinių teisių objektai yra daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veismų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės. Galima sakyti, kad viena iš reikšmingesnių dabar galiojančio CK naujovių buvo minėtas civilinių teisių objektų sąrašas, kuris rodo, jog Lietuvos įstatymų leidėjas įtvirtino pliuralistinę civilinių teisių objekto doktriną, t. y. doktriną, teigiančią, kad civilinių teisių objektu gali būti ne tik daiktas, bet ir kitos, taip pat nematerialios, vertybės.⁶⁵

Kalbant apie turtą teisės moksle neįmanoma išvengti diskusijos dėl terminų „turtas“, „nuosavybė“, „nuosavybės teisės objektas“ ir „daiktas“ tarpusavio santykio. Daikto sąvoka formavosi kartu su nuosavybės teisiniais santykiais, nes šie santykiai pirmiausia susiformavo kaip daiktiniai santykiai, t. y. santykiai dėl daiktų.⁶⁶ Civilinio Kodekso 1.97 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintos civilinių teisių objektų rūšys, t. y. daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veismų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės. Civilinio Kodekso 4.38 straipsnyje nustatyta, kad nuosavybės teisės objektu gali būti daiktai ir kitas turtas.

Pripažindami, kad turto sąvoka civilinėje teisėje, reglamentuojančioje visus turtinius santykius, kurių nereguliuoja viešoji teisė, užima svarbią vietą, ir vadovaudamiesi pamatiniu principu, jog civilinėje apyvartoje gali dalyvauti tik objektai, kurie priklauso nuosavybės teise tam tikram teisės subjektui, turime sutikti, kad visi turtinių santykių objektai yra nuosavybės teisės objektai, o kartu – konkreti turto forma ar rūšis. Tai reiškia, kad beveik visi nuosavybės teisės objektai (išskyrus tas vertybes, kurios neturi ekonominio turinio ar gebėjimo dalyvauti civilinėje apyvartoje) yra laikomi turtu. Daiktai, būdami svarbiausiais (pirminiais) nuosavybės teisės objektais,⁶⁷ be abejo, irgi yra laikomi turtu.

Kaip pažymima teisės doktrinoje, šiuolaikinėje civilinėje apyvartoje, turtu vadinam vis daugiau nematerialaus pasaulio dalykų; į turto sampratą patenka ne tik jau pripažinti nematerialūs dalykai – prekės ženklas, firmos pavadinimas, komercinės paslaptys, intelektinės veiklos rezultatai, bet ir prestižinė ūkinio objekto vieta, gaminamos prekės paklausa, aukšta

⁶⁴ Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas. Valstybės žinios. 2001, Nr. 99-3515.

⁶⁵ Pakalniškis V., Daiktai civilinių teisių objektų sistemoje. *Jurisprudencija*. 2005, 71. P.76.

⁶⁶ Pakalniškis V., Daiktai civilinių teisių objektų sistemoje. *Jurisprudencija*. 2005, 71. P. 79.

⁶⁷ Pakalniškis V., Daiktai civilinių teisių objektų sistemoje. *Jurisprudencija*. 2005, 71. P. 83.

personalo kvalifikacija, gera dalykinė reputacija ir kt., t. y. objektai, kurių dažnai neįmanoma apmokestinti, tačiau tai nereiškia, kad jie neturi piniginės išraiškos.⁶⁸

Pažymėtina, jog teisine prasme turtu yra laikomi tie civilinių teisių (nuosavybės) objektai, kurie turi vienokią ar kitokią ekonominę ar objektyvią vertę ir civilinio apyvartumo savybę, t. y. tokį objektą jo savininkas turi galimybę perleisti kitam asmeniui. Todėl teisine prasme vertybės, neatsiejamai susijusios su asmeniu (pvz., asmens garbė, orumas, gyvybė, sveikata) ar neturinčios ekonominės vertės (pvz., objektyviai vevertingas daiktas, kuris jo turėtojui turi didelę asmeninę (sentimentalią) vertę) negali būti laikomos turtu. Be abejo, tai nereiškia, kad tokios vertybės nėra saugomos teisės, nes civilinė teisė reglamentuoja ir neturtinius santykius, nesusijusius su turtiniais, tačiau jos negali dalyvauti civilinėje apyvartoje ar būti laikomos civilinių teisių objektais. Plačiąja prasme turtu teisėje laikomi beveik visi civilinių teisių objektai (daiktai, intelektinės veiklos rezultatai, turtinės teisės ir įsipareigojimai, vertybiniai popieriai ir kt.), o siaurąja prasme į turto sampratą įtraukiami tik daiktai. Sudėtingėjant ekonominiams ir visuomeniniams santykiams svarbią reikšmę įgyja nematerialūs objektai (nematerialūs vertybiniai popieriai, negrynieji pinigai, intelektinės veiklos rezultatai ir kt.), todėl šiuolaikinėje civilinėje teisėje vyrauja turto samprata plačiąja prasme.

2.2 Laikinųjų bažnytinių gėrybių subjektų padėtis pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą

Konstitucinėje teisėje nuosavybės teisės turinys atskleidžiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija.⁶⁹ Teiginiai, kad daiktinės teisės tarpusavyje skiriasi pagal turinį; kad plačiausia savo turiniu daiktinė teisė yra nuosavybės teisė, apimanti visas teises, kurios tik įmanomos daiktinei teisei, jau įprasti civilinės teisės teorijoje. Klasika yra tapę ir rusų teisininko žodžiai, jog „bet kokios kitos daiktinės teisės

⁶⁸ Laurinavičius K., Vertybinių popierių vieta civilinių teisių objektų sistemoje. *Jurisprudencija*. 2002, 28(20). P. 65.

⁶⁹ Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E. Lietuvos konstitucinė teisė: vadovėlis. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras. 2002. P. 321-322; Staugaitienė T. Nuosavybė Lietuvos Respublikos Konstitucijoje// Konstitucija, žmogus, teisinė valstybė: konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras. 1998. P. 72-74.

subjektas su jam priklausančiu daiktu gali daryti tai, kas jam tiesiogiai leista, o savininkas su jam priklausančiu daiktu – kas jam tiesiogiai neuždrausta“.⁷⁰

Subjektinės nuosavybės teisės sinteze į teisių trejetą Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje vadovaujasi pakankamai dažnai. Jau pirmuosiuose nutarimuose Teismas konstatavo, kad „savininko teisių turinį sudaro teisė jam priklausančią turtą valdyti, juo naudotis ir disponuoti“;⁷¹ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnyje nustatyta, kad nuosavybė neliečiama, nuosavybės teises saugo įstatymai. Tai reiškia savininko teisę turtą valdyti, juo naudotis ir disponuoti.

Turto valdymo, naudojimo, disponavimo juo teisių visuma sudaro nuosavybės teisės turinį“; „nuosavybės teisės turinį sudaro teisė valdyti turtą, juo naudotis ir disponuoti“. Teismas nuosavybės teisės suvaržymus turto arešto atveju taip pat įvertino iš nuosavybės teisės triados perspektyvos: „kai turtas areštuojamas, savininkas nuosavybės teisių į jį nepraranda. Turto areštas, kaip prevencinė priemonė, tik riboja savininko subjektines teises. Paprastai tai būna disponavimo turtu ribojimas, o jei gresia turto vertės sumažinimas ar sunaikinimas, tai taikoma ir jo naudojimo bei valdymo apribojimais“.⁷² Taigi, aiškiai matyti, jog konstitucinę priežiūrą vykdomas Teismas dažnai vadovaujasi savininko teisių „trejetu“ bei stereotipinėmis civilinės teisės teoretikų suformuluotomis nuostatomis.

Kadangi galiojančiame Civiliniame kodekse nuosavybės teisė apibrėžta pasinaudojant tradicine „triados koncepcija“, kuria remiasi ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, tai tikslinga trumpai aptarti „trejetą“ sudarančius elementus. Naudojimas – „tai daikto naudojimas pagal paskirtį materialiams ar kitokiems poreikiams patenkinti“.⁷³ Tiksliau naudojimas suprantamas kaip teisėtai pagrįsta galimybė naudoti naudingąsias nuosavybės teisės objekto savybes savo poreikiams tenkinti, t.y. gauti iš to naudą. Civilinėje teisėje paprastai akcentuojamas nuosavybės naudojimas savo poreikiams, tuo tarpu Konstitucinis Teismas nurodė, jog tai galima daryti ir visuomenės labui : „nuosavybei ginti kuriama įstatymų sistema, užtikrinanti įvairių ir dinamiškų nuosavybės santykių apsaugą, kartu ir galimybę efektyviai panaudoti turtą savo bei visuomenės

⁷⁰ *Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права. С.-П., 1914//* cituota pagal Mikelėnas V., Rasimavičius P., Staskonis V./red. Staskonis V. *Civilinė teisė: vadovėlis*. Kaunas: Vija, 1997. P. 236.

⁷¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d. nutarimas// *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 7-116.

⁷² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d. nutarimas// *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 91-2289.

⁷³ *Dambrauskienė G., Marcijonas A., Monkevičius E. ir kt. Lietuvos teisės pagrindai*. Vilnius: Justitia, 2004. P. 204.

interesai⁷⁴. Savininkas daiktą naudoja savo nuožiūra, tačiau nepažeisdamas kitų asmenų teisių, įstatymų reikalavimo. Savininkas gali perduoti šią teisę kitam asmeniui.

Valdymas – „nuosavybės teisės turinio elementas, suvokiamas kaip teisės garantuota savininko leistino elgesio galimybė, o ne turėjimas faktas. Todėl perduodamas daiktą pagal sutartį nuomininkui, saugotojui ir pan., savininkas nepraranda nuosavybės teisės ir jo elemento valdymo, tačiau praranda fizinį ryšį su daiktu, netenka galimybės daryti jam fizinį poveikį, naudotis jo vartojamosiomis savybėmis“⁷⁵.

Disponavimas – tai savininko teisė nuspręsti nuosavybės teisės objekto teisinį likimą (pavyzdžiui, pakeisti jo ekonominę būklę, perduoti, sunaikinti ir pan.). Konstitucinis Teismas disponavimą susiejo su nuosavybės perleidimu: perleisti turtą asmenims (disponuoti turtu) turi teisę savininkas arba jo įgalioti asmenys.

Kaip matyti, pagal tradicinį savininko teisių „trejetą“ nuosavybės teisės turinys – tai minėtųjų teisių visuma. Nuosavybės teisės teisinis turinys ir sudaro savininkui įstatymo suteikiamas teises.⁷⁶

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog „nuosavybės santykių subjektai paprastai turi ne tik tam tikras teises, bet ir pareigas. Teisių ir pareigų derinimas tiesiogiai išplaukia iš Konstitucijos 28 straipsnyje numatytos normos: įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių.⁷⁷ Antroji sąlyga – valstybės reikalavimu nuosavybės savininkas turi perduoti savo nuosavybę valstybei, kai to reikia bendriems visuomenės poreikiams.

Nuosavybės teisė kaip ir kitos žmogaus teisės yra reliatyvi, todėl jos traktavimas kaip absoliučios ir visiškai neatimamos teisės prieštarautų pačiai žmogaus teisių sampratai. Taigi su nuosavybės teise susijusiuose nutarimuose Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą pažymėjo, jog nuosavybės teisių negalima suabsoliutinti. Nuosavybės teisių suabsoliutinimas sudarytų prielaidas pažeisti kitų asmenų teises ar kitas Konstitucijos saugomas vertybes, gali atsirasti prielaidos pažeisti kitų asmenų turtinius interesus, taip pat

⁷⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas// Valstybės žinios. 1997, Nr. 31-770.

⁷⁵ *Pakalniškis V.*, Valdymas ir valdymo gynimas Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse// Jurisprudencija. 2004, Nr. 54(46). P. 37.

⁷⁶ *Vasarienė D.* Civilinė teisė: paskaitų ciklas. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002. P. 107.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas// Valstybės žinios. 1997, Nr. 31-770.

sukelti konfliktus. Vienas jų sprendimo būdų – teisės normose nustatyti atitinkamus nuosavybės teisių apribojimus ar suvaržymus; „asmens teisė į nuosavybę <...> kaip ir dauguma kitų Konstitucijoje įtvirtintų teisių ir laisvių nėra absoliuti. Kalbėdamas apie daugeliui teisės šakų žinomą nuosavybės neliečiamumo principą, Teismas konstatavo: nuosavybės neliečiamybė yra įstatymu apsaugotas konstitucinis principas. Niekas negali paimti nuosavybės savavališkai ir ne teisės pagrindu, tačiau, pabrėžiant nuosavybės konstitucinę apsaugą, kartu reikia turėti omenyje ir tai, kad nuosavybės neliečiamumo principas neturi būti traktuojamas kaip absoliutus.

Nepaisant to, kad Konstitucijos 23 straipsnio 1 d. įtvirtinta pozityvi nuosavybės teisės apsaugos garantija, Konstitucinis Teismas socialinės nuosavybės funkcijos teoriją pripažino ir ne kartą pažymėjo, jog nuosavybės teisė – viena pamatinių žmogaus teisių. Jos įgyvendinimas suponuoja tam tikras savininko pareigas. Nuosavybė įpareigoja. Šia nuostata išreiškiama nuosavybės socialinė funkcija.⁷⁸ Savininkas, turėdamas teisę valdyti nuosavybę, ja naudotis ir disponuoti, negali pažeisti įstatymų, taip pat kitų asmenų teisių. Be to atkreiptinas dėmesys ir į specifinį nuosavybės socialinės paskirties aspektą, kai savininkui pripažįstamos galimybės ne tik apsaugoti savo teises bei įgyvendinti interesus, bet ir juos realizuojant atsižvelgti į visuomenės poreikius. Nuosavybės socialinė funkcija suponuoja ir tai, kad ne valstybės nuosavybės subjektams gali būti nustatyta pareiga savo nuosavybe prie ypatingų visuomenės reikmių užtikrinimo prisidėti tiek, kiek pareiga prisidėti prie šių reikmių užtikrinimo esant nepaprastoms sąlygoms išplaukia iš Konstitucijos.⁷⁹

⁷⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 110-3536.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 93-4000.

II. LAIKINŲJŲ BAŽNYTINIŲ GĖRYBIŲ ADMINISTRATORIAUS SAMPRATA PAGAL CODEX IURIS CANONICI IR LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĮ KODEKSĄ

1. Laikiniųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus samprata pagal Codex Iuris Canonici

1.1 Laikiniųjų bažnytinių gėrybių administratoriai pagal Codex Iuris Canonici

„Visas materialinis turtas, priklausantis Visuotinei Bažnyčiai, Apaštalo Sostui ar kitiems Bažnyčioje esantiems viešiesiems juridiniams asmenims, yra bažnytinis turtas“.⁸⁰ Turto sąvoka apima tiek materialųjį turtą, tiek nematerialųjį turtą. Atskirų Bažnyčiai priklausančių juridinių asmenų ir kitų institucijų, neturinčių juridinio asmens teisių, turto visuma yra vadinama bažnytinio turto. [...] Visi administratoriai privalo vykdyti savo pareigas kaip rūpestingas šeimos tėvas.⁸¹

Taigi ordinarai, parapijų ar kitų institucijų atsakingi vadovai privalo rūpintis, kad kuo protingiau būtų panaudotos lėšos, tarp jų ir lėšos, paaukotos paprastų žmonių.

Bažnyčioje šalia fizinių asmenų yra ir juridiniai asmenys, pavaldūs kanonų teisei jų prigimčiai atitinkamų pareigų bei teisių požiūriu. Iš to seka, jog juridiniai asmenys yra fizinių asmenų grupės, susikūrusios siekiant įgyvendinti tam tikrus tikslus.⁸²

Viena iš juridinio asmens teisių, įgyjamų pagal įstatymą, yra subjektyvi nuosavybės teisė: įsigyti, turėti, valdyti bei disponuoti materialiuoju turtu, taip realizuojant civilinę nuosavybės teisę. Kanonų Teisės Kodekso 1257 §2 nuostata pripažįsta, kad privataus bažnytinio juridinio asmens dispozicijoje esančios laikinosios gėrybės užima savotišką tarpinę padėtį tarp bažnyčios laikiniųjų gėrybių ir privataus turto, nesaistomo bažnytinės teisės normų.⁸³ Kadangi šios gėrybės priklauso bažnytiniam juridiniam asmeniui, remiantis kanonais 1254–1256 šis turtas yra bažnytinis, tačiau, neturėdamas viešo bažnytinio juridinio asmens statuto, privatus bažnytinis juridinis asmuo taip pat negali veikti Bažnyčios vardu

⁸⁰ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1257.

⁸¹ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1284 § 1.

⁸² Pukenis R. Bažnyčios turtų administravimas Lietuvos Respublikoje. Logos 68. Liepa-Rugsėjis. P.119.

⁸³ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1257 § 2.

(plg. kan. 116 §). Tokio juridinio asmens veikla, nors ir nukreipta Bažnyčios naudai ir tikslams, tačiau bus grindžiama privačia iniciatyva ir atliekama savo vardu, todėl būtų tikslinga privataus juridinio asmens turtą, kuriuo jis Bažnyčioje disponuoja, vadinti bažnyčios privačiomis laikinosiomis gėrybėmis, kurių įsigijimą, išlaikymą, tvarkymą, perdavimą reglamentuoja savi – privatūs – statutai ir kai kurios Kanonų Teisės Kodekso kanonų normos. Šios normos draudžia kunigams užsiimti komercija, nekilniais dalykais ir visu tuo, kas atitraukia dvasininką nuo tiesioginio pastoracinio darbo.

Pabrėžiama pareiga rūpintis, kad bažnytinis turtas būtų apsaugotas civiliška galiojančiais būdais. Taigi administratorius tiek sąmoninga, tiek nesąmoninga savo veikla, nepasinaudojęs civiliniais valstybės įstatymais ar tiesiog apleidęs pastatą, kai dėl to juridinis bažnytinis asmuo prarado teisę į didelės vertės nekilnojamąjį turtą, o su juo ir žemę, yra atsakingas už nuostolius.

Pagal 1273 kanoną, pagrindinis bažnytinių turtų administratorius yra popiežius.⁸⁴ Popiežius yra Romos vyskupas ir švento Petro įpėdinis, yra nuolatinis ir regimas tiek vyskupų, tiek daugybės tikinčiųjų vienybės pradmuo ir pagrindas. Romos vyskupas, kaip teisėtas Kristaus vietininkas ir visos Bažnyčios ganytojas, turi Bažnyčioje pilnutinę, aukščiausią ir visuotinę galią, kuria visada gali laisvai disponuoti.⁸⁵

Vyskupai yra regimasis vienybės pradmuo bei pagrindas savo dalinėse bažnyčiose. Būdami ganytojai, jie vadovauja jiems pavestajai Dievo tautai. Ganytojai ypatingai turi rūpintis vargšais, persekiojamaisiais už tikėjimą, taip pat visame pasaulyje besidarbuojančiais misionieriais.⁸⁶

Tarp įvairių nuo pirmųjų dienų Bažnyčioje praktikuotų tarnybų, kaip liudija Tradicija, ypatinga vieta tenka vyskupais paskirtųjų pareigoms; jas paveldėdami nuo pat pradžios nenutrūkstama gija, jie tampa apaštalų sėjos atžalomis. „Atskiri vyskupai, kaip visuotinės bei atskirų bažnyčių garantai, ypatingai rūpinasi misijine veikla, pirmiausia skatindami, puoselėdami ir palaikydami misijines iniciatyvas savojoje dalinėje Bažnyčioje“.⁸⁷ Tai rodo, kad hierarchinė vienybė tarnauja tikėjimo skleidimo vykdyme ir vyskupai įvardijami kaip garantai, turintys ypatingą atsakomybę. Kanonas perteikia Vatikano II

⁸⁴ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1273.

⁸⁵ Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „*Lumen gentium*“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 22.

⁸⁶ Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Kaunas. 1996.886.

⁸⁷ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 782 - § 2.

Susirinkimo, ypačiai *Lumen Gentium* 23, *Christus Dominus* 6 ir *Ad Gentes* 6, 29, 31, 38, mintis.⁸⁸

Bažnyčios kanonai neleidžia vyskupui nei pardavinėti, nei perleisti Bažnyčiai priklausančio turto. Atsisakydami brangaus daikto ar pastato nuosavybės, turime atsiklausti net Šventojo Sosto, nes visuotinės Bažnyčios turto valdytojas yra popiežius. Vyskupijose bažnytine nuosavybe rūpinasi ordinarai. Kiekviena parapija, vienuolynas, vyskupija yra juridinis asmuo, kuris turi atskirą nuosavybės teisę. Vyskupas yra turto administratorius, privalantis prižiūrėti, kad Bažnyčios nuosavybė būtų tinkamai išlaikyta. Šiuo požiūriu jis turi plačius įgaliojimus imtis priemonių, jei kuri nors religinė institucija netinkamai tvarko bažnytinę nuosavybę.

Bažnytinių gėrybių administravime svarbią reikšmę turi dekanas. Dekanas yra pagrindinis vyskupo ir parapijų kunigų tarpininkas. Dekano pareigybė yra ordinarinė, kadangi suteikta pačia teise (*ipso iure*), ir vikarinė, nes vykdoma vyskupijos vyskupo vardu (kan. 553 § 1; kan. 131 § 1–2). Dekano pareigybė yra administracinė. Dekanas rūpinasi bažnyčių ir klebonijų priežiūra. Atgautą nekilnojamąjį turtą taip pat reikia panaudoti sumaniai. Peržvelgus pagrindinius įstatymus ir įvairius potvarkius matyti, jog situacija dėl laikinųjų gėrybių pagerėjo. Materialines vertybes reglamentuojantys Lietuvos Respublikos įstatymai tapo aiškesni ir konkretesni, tačiau įstatymų įgyvendinimo procesas, kol atgaunami bažnyčiai reikalingi pastatai, dar neretai sudėtingas. Nepakanka klebono kompetencijos, būtina, kad dekanas laiku atkreiptų dėmesį į situaciją ir Bažnyčia neprarastų savo turto.⁸⁹

Remiantis Kanonų teisės kodekso normomis, dekanas parengia Bažnyčios turto valdymo ir administravimo normatyvus, kurie būtų pritaikyti Lietuvos bažnytinei provincijai. Tai labai palengvintų tikinčiųjų ir administratorių darbą, rūpinantis laikinosiomis gėrybėmis. Dekanas kontroliuoja, kad parapijos ekonominė taryba (toliau – PET) vadovautųsi Kanonų teisės kodeksu, vietos ordinaro išleistais potvarkiais ir veiktų išvien su klebonu (arba administratoriumi) kompetentingai valdant parapijos turtą: padėtų klebonui rūpintis naujų parapijos objektų statyba, senų, parapijai naudingų statinių remontu, padėtų ieškant statybinių medžiagų ir jas perkant; prižiūrėtų statybos ir remonto darbų kokybę, ieškotų finansavimo šaltinių parapijos vykdomiems darbams; tvarkytų žemės nuosavybės ir nuomos reikalus, vertintų pateiktus ūkinius projektus; patartų klebonui įvairiais buities klausimais ir

⁸⁸ The Code of Canon Law, A Text and Commentary, The Canon Law Society of America, London, 1985., P. 560.

⁸⁹ Pukenis R., Dekano pareigos vyskupijoje. Soter. 2011. 39(67). P. 120.

informuotų, kokia parapijiečių nuomonė apie projektus; apskritai patartų dėl visos ūkinės veiklos ir samdomų (laikinių arba nuolatinių) darbuotojų atlyginimo. PET visus sprendimus priima posėdžiuose.⁹⁰

Klebonas, kaip parapijos ir bendruomenės vadovas turi pasirūpinti, kad jo parapijoje būtų pastoracinė taryba ir ekonominių reikalų taryba. Šioje dalyje daugiau dėmesio skirsime kalbėjimui apie kunigo vaidmenį ekonominių reikalų taryboje.

Pagal 537 ir 1280 kanonus kiekvienoje parapijoje, klebonas yra įpareigotas sušaukti Parapijinę Ekonominių Reikalų Tarybą (PERT), kurios pagrindinis uždavinys yra padėti klebonui tvarkant ekonominius reikalus.⁹¹

1.2 Laikinių Bažnytinių gėrybių administratorių teisės ir pareigos pagal Codex Iuris Canonici

Kalbant apie laikinių Bažnyčios gėrybių valdymą, pirmiausia pateiksime valdymo galios sampratą. Žvelgiant į 129 kanono pirmą paragrafą randame teiginį, kad asmenys turintys šventimus turi valdymo galią. Taip pat kitur sakoma, kad pasauliečiai negali būti skiriami toms pareigybėms, kurioms vykdyti reikalingi šventimai.⁹² Iššventintiesiems asmenims yra patikėta išskirtinė tarnyba Bažnyčios pasiuntinybėje. Jie pagal suteiktą šventimų laipsnį Kristaus vardu (*in persona Christi*) vykdo Dievo tautos mokymo, šventinimo ir valdymo pareigas. Ši sąlyga nurodo juridinį jų statusą. Kanonų teisė nustato, kad asmuo, priimdamas diakonato šventimus, tampa dvasininku, turinčiu teisę naudotis valdymo galia. Šia galia dvasininkas naudojasi atlikdamas atitinkamas pareigas, kurias jam paskiria kompetentinga Bažnyčios vadovybė pastoracinėje arba administracinėje plotmėje.⁹³

Per sakramentinį iššventinimą, kuris realizuojamas rankų uždėjimu ir pašventinančia vyskupo malda, kunigas specifiškai ontologiškai suvienijamas su Kristumi, Vyriausiuoju Kunigu ir Geruoju Ganytoju.⁹⁴ Per iššventinimą kunigas „gauna dvasinės galios dovaną,

⁹⁰ *Pukenis R.*, Dekano pareigos vyskupijoje. Soter. 2011. 39(67). P. 121.

⁹¹ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 537; 1280.

⁹² The Canon Law. Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain. 1995. P. 156.

⁹³ *Pukenis R.* Bažnyčios turtų administravimas Lietuvos Respublikoje. Logos 68. Liepa-Rugsėjis. P. 25.

⁹⁴ *Popiežius Jonas Paulius II.* Posinodinis apaštališkasis paraginimas Pastores dabo vobis 11. Aidai. Vilnius. 1996.

leidžiančią jam dalyvauti valdžioje, su kuria Jėzus Kristus per savo Dvasią vadovauja savo Bažnyčiai“.⁹⁵

Paklusdamas nustatyta tvarkai, kunigas tarp viso kito palaikys ir kunigijos tarpusavio meilę bei tiesa pagrįstą vienybę. Kad tvarkos laikymasis ir paklusnumas būtų realūs dalykai ir galėtų ugdyti bažnytinę vienybę, visi valdantieji turi būtinai patys nuolatos rodyti pavyzdį. Vadovaujantis Kodekso 392 kanonu „vyskupas turi ginti visuotinės Bažnyčios vienumą, privalo rūpintis bendra visos Bažnyčios drausme ir visų bažnytinių įstatymų laikymusi. Tebudi, kad neišgalėtų piktnaudžiavimai bažnytine drausme, visų pirma žodžio tarnystėje, sakramentų ir sakramentalijų teikime, Dievo ir Šventųjų kulte ir turtų valdyme“.⁹⁶ Savo valdymo charizma hierarchai privalo naudotis skatindami ir reikalaudami visus Bažnyčios mokymo ir drausmės potvarkius vykdyti reikiamu laiku ir nurodytomis formomis. Pritarimas tam yra laisvės šaltinis, nes ne trukdo, o atvirkščiai, skatina brandų kunigo savaimingumą, padedantį jam pastoracinį darbą atlikti giedrai ir ramiai, ir kuria darną, kiekvieno asmens talentus remiančią su niekuo nesulyginama vienybę.⁹⁷ Bažnyčios suteiktos valdymo ir vadovavimo galios esmė glūdi Dievui ir tikintiesiems pasišventusių kunigų tarnystėje, į kurią kviečia Vatikano II Susirinkimas. Bažnyčios valdymo galia išplaukia iš Kristaus primato suteikimo Petru. Tačiau kunigystės esmė ne parodyti valdžią, o tarnauti žmonėms.

Pagal Kanonų Teisės Kodekso 1273 kanoną, savo primato ir vadovavimo galia Romos Popiežius yra aukščiausiasis administratorius ir visų Bažnyčios turtų valdytojas.⁹⁸ Dalinių bažnyčių popiežius tiesiogiai neadministruoja, o tik išleidžia tą administravimą apibrėžiančius nuostatus. Popiežius nėra laikinųjų turtų savininkas, nes šių turtų nuosavybė priklauso tam viešajam juridiniam asmeniui, kuris juos įgijo teisėtai.⁹⁹

Turtų valdyme svarbią reikšmę turi ordinaras. Pagal 1276 kanono nuostatus Ordinaro atsakomybė yra rūpestingai prižiūrėti visų turtų priklausančių jo valdžioje esantiems viešiesiems juridiniams asmenims tvarkymą pagal sutinkamai su teisėtais titulais priskiriančiais daug reikšmingesnes teises tam pačiam ordinarui. Ordinarai turi prižiūrėti visą bažnytinių turtų

⁹⁵ *Popiežius Jonas Paulius II*. Posinodinis apaštališkasis paraginimas Pastores dabo vobis 21. Aidai. Vilnius. 1996.

⁹⁶ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 392.

⁹⁷ Dvasininkijos kongregacija. Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas. Lietuvos vyskupų konferencijos leidinys. „Katalikų pasaulio“ leidykla. 1995. P. 68.

⁹⁸ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1273.

⁹⁹ *Ks. Pawluk Tadeusz*, Doczesne dobra Kosciola. Sankcje w Koscielo. Procesy. Olszyn. 1990. P. 38.

priežiūros organizaciją, išleisdamas specialias instrukcijas apibrėžtas visuotinių ir dalinių įstatymų, pagal teises, papročius ir aplinkybes.¹⁰⁰

Diecezinis vyskupas, valdant vyskupijos turtą leidžia šiuos valdymo aktus: mažiau reikšmingus; daugiau reikšmingus; neįprasto valdymo. Vykdamt reikšmingesnį aktą būtina išklaudyti konsultorių kolegijos ir ekonominės tarybos nuomonės. Svarbesni aktai priklauso nuo bendros ekonominės vyskupijos būklės, o reikšmingesni aktai priklauso nuo vyskupijos ekonominio stovio.¹⁰¹

Kiekvienoje vyskupijoje turi būti įkurta ekonominių reikalų taryba, vadovaujama paties diecezinio vyskupo arba jo deleguoto asmens; ji turi būti sudaryta bent iš trijų tikinčiųjų, tikrų ekonomikos ir civilinės teisės, nepriekaištingos reputacijos specialistų.¹⁰² Pagal visuotinę teisę ekonomo užduotis ir yra vyskupijos turto valdymas. Ekonomas valdo pagal numatytus budus pagal vyskupo nurodymus iš turimų pajamų padengia išlaidas, metų pabaigoje paruošia metinį biudžetą ir jį pristato vyskupui.

Ekonomui vyskupas gali pavesti vykdyti tokias funkcijas: prižiūrėti visų gėrybių administravimą; valdyti viešojo juridinio asmens, kuris pagal teisę neturi valdytojo, turtus.¹⁰³

Kiekvienas juridinis asmuo privalo turėti ekonominę tarybą. Tiek vyskupija, tiek ir parapija. Pagal 537 ir 1280 kanonus kiekvienoje parapijoje, klebonas yra įpareigotas sušaukti Parapijinę Ekonominių Reikalų Tarybą (PERT), kurios pagrindinis uždavinys yra padėti klebonui tvarkant ekonominius reikalus.¹⁰⁴ Priklausomai nuo parapijos dydžio, į PERT sudėtį, turi įeiti trys ar daugiau patikimų asmenų, nusimanančių apie ūkinius – ekonominius reikalus. PERT narius pasirenka pats klebonas, prieš tai pasikonsultavęs su bažnyčia ir parapijos bendruomenei atsidavusiais žmonėmis. Parapijos klebono nustatytą PERT asmenų sudėtį tvirtina dekanas; o dekanalinėse parapijose – vietos ordinaras. Prieš pradėdant eiti pareigas, PERT nariai yra įpareigoti sekmadieninių šventųjų Mišių metu klebono akivaizdoje duoti priesaiką. PERT kadencija trunka 5 metus. Tie patys nariai gali būti pašaukti sekančiai kadencijai. Pagal dalinės teisės nuostatus į PERT sudėtį neturi įeiti klebono giminės ir svainiai, nors jie ir gerai nusimanytų ekonominiuose reikaluose. Kadencijos metu PERT narį galima pašalinti tik ypatingais ir pagrįstais atvejais, apie tai raštu pranešant dekanui, išdėdčius savo motyvus dėl sprendimo. Dekanalinėje parapijoje šiuo reikalu dekanas turi kreiptis į vietos

¹⁰⁰ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1276.

¹⁰¹ *Ks. Pawluk Tadeusz, Doczesne dobra Kosciola. Sankcje w Kosciole. Procesy. Olszyn. 1990. P. 38.*

¹⁰² Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 492 - §1.

¹⁰³ *Ks. Pawluk Tadeusz, Doczesne dobra Kosciola. Sankcje w Kosciole. Procesy. Olszyn. 1990. P. 41.*

¹⁰⁴ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 537; 1280.

ordinarą. PERT yra patariamasis organas, kuris padeda klebonui parapijos ekonominiuose – finansiniuose reikaluose. Jos nutarimai turi būti nuorodomis klebonui. Jei klebonas su jais nesutinka, privalo tai pagrįstai įrodyti. Kadangi PERT kompetencijai priklauso tik bažnytinis turtas, esantis parapijos nuosavybe, todėl PERT neturi jokios galios turtui skirtam klebono išlaikymui. PERT vardu visus juridinius reikalus tvarko klebonas, kuris yra jos pirmininkas. Taip pat klebonas rūpinasi, kad visas parapijos turtas būtų administruojamas laikantis kanonų teisės nuostatų. Ekonominių reikalų tarnyba ypatingu būdu rūpinasi bažnytiniu turtu mirus klebonui ir esant ekstremalioms situacijoms kaip antai: kilus gaisrui, išsiliejus potvyniui, įvykus vagystei ir t.t.; tokiais atvejais PERT imasi apsauginių priemonių. PERT posėdžiuose dalyvauja vikarai, kurie su klebono žinia ir sutikimu, iš savo tarpo gali deleguoti vieną atstovą.

Klebonas sušaukia PERT bent du kartus metuose; reikalui esant sesijos gali vykti ir dažniau. Klebonas nustatytu posėdžio terminu raštiškai kviečia visus PERT narius. Posėdžiams vadovauja klebonas pagal anksčiau nustatytą tvarką. Posėdžių nariai privalo užlaikyti tarnybinę paslaptį, nebent reikalas būtų viešai žinomas. PERT tarp savo narių privalo išrinkti sekretorių, kuris surašo kiekvieno posėdžio protokolą; protokolas sekančio PERT posėdžio metu privalo būti perskaitytas. Protokolų knyga saugojama parapijos archyve ir tikrinama dekanų ir vyskupo vizitacijos metu.

Pagal Kanonų Teisės Kodekso reikalavimų, turtų administratorius prieš užimdamas savo pareigas privalo: duoti priesaiką Ordinaro arba jo deleguoto asmens akivaizdoje kad vykdys administravimą stropiai ir ištikimai; kruopščiai ir smulkmeniškai surašyti inventoriaus sąrašą, kurį privalo pasirašyti, kilnojamą ir nekilnojamą turtą, tiek brangų tiek priklausantį kultūros paveldui, kaip lygiai ir visus kitus turtus, juos aprašydami ir įvertindami; to inventoriaus viena kopija tebūnie saugojama administracijos archyve, kita – kurijos archyve, visada paskiau pažymima abėjuose archyvuose pasitaikysiančius pasikeitimus.¹⁰⁵

Kanonų Teisės Kodeksas bažnytinių gėrybių administratoriaus pareigas apibrėžia 1282-1289 kanonuose. Kanonai nurodo, jog visi, tiek dvasininkai, tiek pasauliečiai teisėtu pagrindu dalyvaujantys bažnytinių gėrybių administravime, įpareigojami vykdyti savo pareigas Bažnyčios vardu pagal teisės normą.¹⁰⁶

Šiuo kanonu yra nuoroda į viešą juridinį asmenį, kaip laikinųjų gėrybių administratorių. Pareiga nurodoma dvasininkui ir pasauliečiui, tik pažymima, kad ta pareiga

¹⁰⁵ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1283.

¹⁰⁶ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1282.

privalo būti vykdoma Bažnyčios vardu.¹⁰⁷ Kanonų Teisės Kodekso 1283 kanonas remiasi asmenų pasitikėjimu, nes jie administruoja laikinąsias bažnytines gėrybes ir veikia Bažnyčios vardu. Taip pat minėtasi kanonas pateikia ir praktiškų, teisinių, sutartinių savybių, nes yra priesaika, užtvirtinimas parašu. Kanonų Teisės Kodeksas mini daugelį svarbių tiek vyskupijai, tiek parapijai konsultacinių tarybų – tai diecezinis sinodas, konsultantų kolegijos taryba, kunigų taryba, vyskupijos arba parapijos pastoracinė taryba ir t. t. Konsultacinės struktūros siekia, kad visi Bažnyčios nariai, ne vien dvasininkai, galėtų dalyvauti įgyvendinant bažnyčios misiją ir uždavinius, geriau koordinuotą veiklą su pasauliečiais. Jau Senajame kodekse CIC/1917 minimas pasauliečių dalyvavimas valdant bažnytinį turtą. II Vatikano suvažiavimas ypač pabrėžė pasauliečių vaidmenį bažnytiniame gyvenime: „[...] vadovaudamiesi savo patyrimu, jie jaučia atsakomybę už šių organizacijų tvarkymą, už Bažnyčios sielovados sąlygų apsvartymą, už veiklos metodų paruošimą bei realizavimą“.¹⁰⁸ Kanonų teisė, kalbėdama apie bažnytinio turto administravimą, pabrėžia, kad tai nėra vien dvasininkų reikalas (kan. 1282).

Ypač daug dėmesio skiriama civilinės teisės nuostatomis, tvarkant turtinius santykius ir aktus, laikantis civilinių įstatymų (kan 1274 §5, 1284 §2; 1286 §1). Kan. 1259 bažnyčios juridinio asmens atstovui draudžiami bet kokie materialinių gėrybių įsigijimo metodai, pažeidžiant civilinius tos šalies įstatymus. Daiktų klasifikacija ir gėrybių įsigijimo būdai skirstomi pagal civilinės teisės doktriną, tik Bažnytinėje teisėje fiziniai daiktai pagal savo rūšį ir paskirtį skirstomi dar į šventuosius daiktus (*res sacrae*) ir pašvęstus (*res sanctae*).¹⁰⁹

Administratoriaus galios nėra griežtai ribojamos, pagal 1258 kanoną, administratoriui leidžiami ir dovanoti kilnojamąsias gėrybes, nepriklausančias baziniam turtui, pamaldumo ar krikščioniškos meilės tikslais. Tai reiškia, kad galima paremti vargšus ir stokojančius, taip pat galima suteikti paramą Bažnyčios tikslais organizacijoms, vykdančioms savo veiklą.¹¹⁰

Laikiniųjų bažnytinių gėrybių administratoriai, samdydamiesi darbuotojus privalo rūpestingai laikytis taip pat ir civilinių įstatymų, susijusių su darbu bei socialiniu gyvenimu, pagal Bažnyčios nustatytus principus; taip pat tiems, kurie dirba pagal sutartį, turi mokėti teisingą ir deramą atlyginimą taip, kad jie galėtų tinkamai pasirūpinti savo ir savo šeimos

¹⁰⁷ The Canon Law. Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain. 1995. P. 727.

¹⁰⁸ Dekretas dėl pasauliečių apaštalavimo „*Apostolicam actuositatis*“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 20.

¹⁰⁹ Pukenis R., Bažnyčios turtų administravimas Lietuvos Respublikoje. Logos 68. Liepa-Rugsėjis. P.118.

¹¹⁰ The Canon Law. Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law . Great Britain. 1995. P. 729.

poreikiais.¹¹¹ Iš kanono išplaukai nuoroda apie teisingą atlyginimą už pareigų atlikimą ir tai, kad pareigos turi būti apibrėžtos sutartimi, bei vadovaujamosi civiline teise.¹¹² Kalbant tiesiogiai apie laikinųjų Bažnyčios gėrybių valdytojo pareigas būtina pastebėti, kad gėrybių administratoriai privalo laikytis civilinės teisės nuostatų, kurie liečia socialinį teisingumą.

Bažnytinių gėrybių administratoriai viešo juridinio asmens vardu neturi bei pradėti, nei ginčyti bylos civiliniame teisme, nebent būtų gavę raštišką savo ordinaro leidimą.¹¹³ Šio kanono tikslas yra parodyti, kad bažnytinių gėrybių administratorius, bet ordinaro leidimo negali kreiptis į teismą, nei dalyvauti byloje, kuomet sprendžiami bažnytinių gėrybių klausimai. Šis kanonas liečia tik juridinį asmenį ir fizinį asmenį, kuris atstovauja juridiniam.¹¹⁴

2. Laikinių Bažnytinių gėrybių administratoriai pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą

2.1 Laikinių gėrybių administratorius pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą

Vienas iš civilinės teisės uždavinių visais laikais buvo ir iki šiol išliko įteisinti turtinių vertybių, pirmiausia daiktų, paskirstymą tarp visuomenės narių. Tokio paskirstymo teisinė priemonė yra daiktinių teisių suteikimas konkretiems visuomenės nariams. Istoriskai ilgą laiką svarbiausia ir reikšmingiausia buvo valdymas ir valdymo teisė (kaip daiktinė teisė), nes tik valdydamas daiktą jo valdytojas gali panaudoti daikto vartojamąsias savybes ir tenkinti savo poreikius. Valdymo sąvoka Romos teisėje buvo daugiaprasmė – pirmiausia ji galėjo reikšti ir faktinį valdytojo fizinį ryšį su daiktu, ir tą ryšį pateisinantį teisinį pagrindą (valdytojo teisę), kuris dar vadintas valdymo teisiniu titulu. Svarbus Romos teisės bruožas buvo tai, kad ji gynė ne tik valdymo teisę, bet ir faktinį žmogaus ryšį su daiktu, t. y. nepaisant teisės valdyti buvimo arba tokios teisės neturėjimo. Toks dualistinis valdymo suvokimas lėmė valdymo

¹¹¹ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1286.

¹¹² The Canon Law. Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain. 1995. P. 730.

¹¹³ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1288.

¹¹⁴ The Canon Law. Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain. 1995. P. 731.

teisinio reglamentavimo ir valdymo doktrinos senovės Romoje esmę, kurią vėliau perėmė ir ištobulino Vakarų Europos civilinė teisė. Apie esminę Romos teisės įtaką šiuolaikinei Vakarų Europos teisei liudija tai, kad visos naujų laikų civilinės teisės sistemos valdymo gynimo procese neleidžia atsakovui remtis savo valdymo titulu. Tai reiškia, kad ir šiais laikais valdymo faktas ginamas atskirai nuo valdymo teisės. Tačiau šiuolaikinių ekonominių santykių ir ekonominės apyvartos skirtumai, lyginant su senovės Roma, yra akivaizdūs. Tad ir šiuolaikinės civilinės teisės valdymo instituto turinys, žinoma, atitinkamai yra pakitęs. Valdymo instituto normoms suvokti iki šiol išliko reikšmingas senovės Romos teisėje nustatytas valdymo kaip fakto ir valdymo teisės skirtumas. Romos teisėje valdymo, valdytojų rūšių ir juos apibūdinančių terminų įvairovė buvo didesnė nei dabar, todėl siekiant suvokti dabartinius teisinius terminus ir sąvokas, reikia įvertinti Romos teisės terminijos pasikeitimo ir išnykimo sąlygas bei jų transformavimosi į šiuolaikinės teisės terminiją aplinkybes.

Romos teisė netapatino valdymo fakto ir valdymo teisės. Tačiau valdymo faktas buvo teisiškai reikšmingas, nes jo niekas negalėjo savavališkai nutraukti arba kaip kitaip pažeisti. Todėl ir Romos teisės tyrinėtojai (I. Pokrovskis ir kiti) valdymą laikė ne civiline subjektine teise, o faktu, t. y. faktiniu daikto turėjimu. Valdymas – tai subjekto faktinis ryšys su daiktu – daikto turėjimas, o valdymo teisė – tai tam tikro juridinio fakto pagrindu atsiradusi civilinė subjektinė teisė valdyti daiktą. Ši teisė galėjo būti kitos subjektinės teisės – nuosavybės turinio sudedamoji dalis arba savarankiška subjektinė teisė. Valdymas kaip savarankiška subjektinė teisė susiformuoja tada, kai savininkas pagal nuomos, panaudos arba kitas sutartis daiktą perduoda kitiems asmenims, kurie irgi tampa daikto valdytojais.

Nagrinėdami šią potėmę, pirmiausia pažvelgsime iš subjektiškumo taško aptariant turo savininko ir teisės subjekto sampratą. Vienas subjektas nuosavybės teisiniuose santykiuose yra savininkas, kuris nuosavybės teise turimą turtą gali valdyti, naudoti ir juo disponuoti. Kadangi nuosavybės teisė yra absoliuti, paprastai laikoma, kad kita nuosavybės teisiųjų santykių šalis yra pasyviai įpareigotų subjektų visuma.

Daugelis tapatina savininko ir nuosavybės teisės subjekto sąvokas. Tačiau savo prasme jos nėra visiškai tapačios. „Savininko“ samprata pirmiausia reiškia savininką ekonominiu požiūriu, o nuosavybės teisės subjektas yra savininkas teisiniu požiūriu.

Savininkas ir nuosavybės teisės subjektas visiškai sutampa tik tais atvejais, kai turtas priklauso jam vienam ar keliems asmenims, kaip savininkams patiems asmeniškai ar per atstovą įgyvendinantiems jiems priklausančias teises turtą valdyti, naudoti bei juo disponuoti, šiam tikslui nesteigiant specialios organizacijos, kuri jų interesais atliktų nuosavybės teisės įgyvendinimo funkcijas. Tokie savininkai – nuosavybės teisės subjektai yra tik fiziniai

asmenys, kurie atskirai ar kaip bendrasavininkiai patys sprendžia visus nuosavybės teisės įgyvendinimo klausimus.¹¹⁵ Visi nuosavybės teisės subjektai turi turėti vienodas teises, nepriklausomai nuo to, kuriai nuosavybės rūšiai ar formai jie priklauso.

Administravimas yra kitam asmeniui nuosavybės teise priklausančio turto tvarkymas. Pagal Civilinio kodekso 4.236 straipsnio 2 dalį administravimas nustatomas teismo nutartimi, įstatymu arba sandoriu, o Civilinio kodekso numatytais atvejais administravimas gali būti nustatomas administraciniu aktu.

Pagal Civilinio kodekso 4.84 straipsnio 2 dalį administraciniu aktu administratorių skiria savivaldybės meras arba jo įgaliotas atstovas, ir jis veikia Civilinio kodekso 4.240 straipsnio pagrindais. Administratoriaus veiklą reglamentuoja savivaldybės mero patvirtinti administravimo nuostatai, kaip tai sako Civilinio kodekso 4.84 straipsnio 3 dalis. Pagal Civilinio kodekso 4.240 straipsnį toks turto administravimas laikytinas paprastuoju administravimu. Paprastojo administravimo turinys yra administratoriaus pareiga registruoti buto savininkų bendro turto atžvilgiu susidariusias skolas ir jas apmokėti iš administruojamo turto, o taip pat įgyvendinti kitas teises, susijusias su turto valdymu ir naudojimu.¹¹⁶

Atkreiptinas dėmesys, kad administravimo santykiai kildinami iš pavedimo santykių teisinio instituto, kuris reglamentuotas Civilinio kodekso XXXVI skyriuje ir konkrečiai 6.757 straipsnio 1 dalyje. Už tokį administravimą administratorius turi teisę gauti atlyginimą, bet tokia teisė pagal Civilinio kodekso 4.238 straipsnio 1 dalį atsiranda tik tada, kai atlyginimas nustatytas administravimą nustatančiame akte, t.y. tame pačiame mero nutarime, kuriuo jis skiria administratorių konkrečiam namui. Kad tokia paslauga yra atlygintina nustato ir Civilinio kodekso 6.758 str. 2 d., kadangi laikytina, kad administravimą vykdanči bendrovė yra verslo subjektas, tai preziumuojama, kad tokia sutartis atlygintina, tačiau ir šio straipsnio 3 dalyje nustatoma, kad atlyginimo dydį nustato pavedimo sutartis ar įstatymas.¹¹⁷

Tuo atveju, jeigu atlyginimo dydis nei sutartyje, nei įstatyme, nei administravimą nustatančiame akte nenustatytas pagal Civilinio kodekso 4.238 str 1 d. atlyginimas nustatomas teismo, kuris pagal Civilinio kodekso 6.758 str. 3 d. tai padaro atsižvelgiant į papročius, rinkos kainas, suteiktų paslaugų pobūdį ir trukmę, atitinkamas paslaugas teikiančių asmenų profesinių susivienijimų rekomendacijas ir kitas aplinkybes. Pagal Civilinio kodekso

¹¹⁵ Vitkevičius P., Vėlyvis S., Mikelėnas V. ir kt. / red. V. Staskonis. Civilinė teisė. Kaunas., Vijusta, 1997. P. 251.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas. 4.240 str., 4.84 str. Valstybės žinios. 2000. Nr. 74-2262.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso komentaras. Vilnius. Justitia. 2001. P. 652.

4.84 straipsnio 4 dalį administravimo išlaidas apmoka administruojamo turto savininkai proporcingai jų daliai bendroje dalinėje nuosavybėje.¹¹⁸

Pagal Civilinio kodekso 4.237 straipsnio 2 dalį administratorius, sudarydamas sandorius, privalo nurodyti, kad jis veikia kaip administratorius. Šitaip kvalifikuoja santykius Civilinio kodekso 4.244 straipsnio 1 dalis, kuris sako, kad administratorius nėra asmeniškai atsakingas tretiesiems asmenims pagal prievoles, kurios atsirado administruojant turtą, išskyrus atvejus, kai jis veikė savo vardu.

Administruojant svetimą turtą administratoriui atsiranda pareigų, kurios yra privalomos:

- Pagal Civilinio kodekso 4.242 straipsnio 2 dalį administratorius savo prievoles privalo vykdyti apdairiai, sąžiningai ir tik naudos gavėjo interesais. Administratorius negali jam suteiktą teisių panaudoti savo asmeniniams poreikiams ar trečiųjų asmenų poreikiams tenkinti.

- Pagal Civilinio kodekso 4.243 straipsnio 1 dalį administratoriui draudžiama panaudoti savo funkcijas asmeniniams interesams. Apie kiekvieną interesų konfliktą administratorius privalo nedelsdamas pranešti naudos gavėjui, t.y. butų savininkams.

- Pagal Civilinio kodekso 4.243 straipsnio 2 dalį administratorius neturi teisės naudoti informacijos, susijusios su turto administravimu, savo interesams, išskyrus atvejus, kai tai leidžia daryti naudos gavėjas ar administravimą nustatęs aktas.

- Pagal Civilinio kodekso 4.245 straipsnio 1 dalį administratorius privalo sudaryti turto aprašą, apdrausti turtą nuo vagystės, gaisro ar kitų gaivalinių nelaimių, o pagal 4 dalį sudarytą aprašą pateikia jį paskyrusiam asmeniui, o akto kopijas naudos gavėjams, t.y. butų savininkams. Tokio aprašo sudarymas yra svarbus butų savininkams, nes pagal jį turėtų būti sudaromos kitos sutartys ir mokėjimo už paslaugas išlaidų dydžiai.

- Pagal Civilinio kodekso 4.249 straipsnio 2 dalį administratorius privalo tvarkyti pajamų ir išlaidų apskaitą, o pasibaigus kalendoriniams metams, pateikti detalią savo veiklos ataskaitą.

Už atliktas administravimo paslaugas administratorius turi išrašyti sąskaitas, kaip tai reglamentuoja Buhalterinės apskaitos įstatymo 12 ir 13 straipsniai, o ne neaiškius raštus ar suvestines pažymas, kurie neturi privalomų rekvizitų.¹¹⁹

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas. 4.84 str. 4 d. Valstybės žinios. 2000. Nr. 74-2262.

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso komentaras. Vilnius. Justitia. 2001. P. 652.

Atkreiptinas dėmesys, kad administravimas jeigu jis teikiamas fiziniam asmeniui vartotojui tai laikytina vartotojiška paslauga *mutatis mutandis* taikoma civilinio kodekso 6.188, 6.350-6.370 straipsnių taisyklės.

2.2 Laikinių gėrybių administratoriaus teisės ir pareigos pagal Lietuvos Respublikos Civilinį Kodeksą

Nuosavybės teisė yra plačiausia savo turiniu absoliuti teisė. Nuosavybės teisė gali būti suprantama objektyviaja ir subjektyviaja prasme. Subjektyviaja prasme nuosavybės teisė suprantama kaip savininko teisė savo nuožiūra, bet nepažeidžiant įstatymų ir kitų asmenų teisių ir interesų, valdyti, naudoti daiktą bei juo disponuoti. Pagal Civilinį Kodeksą savininkas turi teisę perduoti kitam asmeniui visą nuosavybės teisės objektą ar jo dalis, ar tik konkrečias turto valdymo, nuosavybės teisės objekto ir disponavimo juo teises.

Objektyviaja prasme nuosavybės teisė apibūdinama kaip visuma teisės normų, reguliuojančių ekonominius santykius dėl daiktų valdymo, naudojimosi jais bei disponavimo. Nuosavybės teisės, objektyviaja prasme kaip teisės instituto, uždavinys yra reguliuoti visuomeninėje egzistuojančius nuosavybės santykius, kadangi dėl objektyviosios teisės normų egzistuoja galimybė atskirų asmenų subjektyviajai nuosavybės teisei atsirasti bei jos turiniui įtvirtinti.

Teisė valdyti daiktą suprantama kaip konkrečių valdymo teisių visuma – teisė turėti daiktą savo žinioje ir teisė daryti daiktui fizinį bei ūkinį poveikį. Tačiau šia prasme daikto turėjimas savo žinioje turi būti suprantamas ne kaip fizinis, o kaip juridinis turėjimas, kadangi net ir tada kai nėra galimybės faktiškai turėti savo žinioje daiktą, kurį iš tikrųjų turi svetimas asmuo, daikto juridinio turėjimo teisė išlieka, ir asmuo lieka daikto savininku.

Valdymas arba administravimas – suprantamas kaip faktinis viešpatavimas daiktui, daikto turėjimas. Valdymo teises sudaro: teisė turėti daiktą savo žinioje ir teisė daryti daiktui fizinį bei ūkinį poveikį.¹²⁰ Jeigu valdymas pažeistas (daiktas buvo prarastas), tai savininkas gali pareikšti valdymo pažeidėjui ieškinį dėl daikto išreikalavimo (vindikacinį ieškinį) – nevaldančio savininko ieškinį valdančiajam ne savininkui (CK 4.95 str.). Kai savininkas nepraranda daikto kontrolės, tačiau jam trukdoma naudotis, disponuoti turtu ar jį valdyti, jis

¹²⁰ Mikelėnas V., Rasimavičius P., Staskonis V. ir kt. Civilinė teisė. Kaunas., Vijausta, 1998. P. 259.

gali pareikšti negatorinį ieškinį. Siekdamas visapusiškiau ginti ir saugoti žmogaus teises, Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas, priimdamas LR CK, atkūrė romėniškąjį posesorinį (t.y. valdymo fakto, o ne valdymo teisės) gynimą. LR CK 4.22 straipsnyje valdymo samprata apibrėžiama: “kaip savarankiška daiktine teise, kuri yra pagrindas nuosavybės teisei pagal įgyjamąją senatį įgyti, laikomas faktinis daikto turėjimas turint tikslą jį valdyti kaip savą”. Anot prof. dr. V.Pakalniškio straipsnyje valdymo samprata apibrėžiama siaurai ir netinka kituose LR CK straipsniuose vartojamam valdymo terminui paaiškinti.¹²¹ LR CK 4.22 straipsnyje apibūdinamas valdymas, kai valdytojas gali įgyti nuosavybės teisę į valdomą daiktą įgyjamąja senatimi. Ši samprata netaikytina, kai LR CK valdymo terminą vartoja savininko, nuomininko ir kitokiems daikto valdytojo teisiniams santykiams apibūdinti. Daikto valdymas nelaikomas savarankiška daiktine teise, kai faktinis daikto turėtojas daikto valdytoju ar savininku pripažįsta kitą asmenį, pavyzdžiui, tiek nuomininkas, tiek saugotojas žino ir negali pripažinti fakto, kad jo valdomo daikto savininkas yra kitas asmuo. Tačiau tai nereiškia, kad nuomininkas (saugotojas) neturi subjektinės teisės valdyti turimą daiktą (faktiškai turėti, kontroliuoti, daryti jam poveikį) apskritai. Nors šių asmenų valdymas pagrįstas prievoline teise, jie santykiuose su trečiaisiais asmenimis gali būti traktuojami kaip valdytojai. Šiuo atveju valdymo teisė yra ne savarankiška, o išvestinė.

Darytina išvada, kad valdymo samprata Lietuvos teisėje turi kelias prasmes. Pirmiausia pažymėtina, kad šiuo terminu apibrėžiamas ir valdymo faktas (daikto turėjimas) ir valdymo teisė. Antra, valdymo teisė gali būti arba savarankiška daiktinė teisė, arba išvestinė. Valdymo teisė, kaip savarankiška daiktinė teisė, pripažįstama tik tokiam asmeniui, kuris daiktą valdo kaip savą. Tokiu valdytoju gali būti pats savininkas arba asmuo, kuris valdo daiktą kaip savo nebūdamas savininku, t.y. sąžiningas ir teisėtas šeimininkio turto valdytojas, siekiantį įgyti nuosavybės teisę į valdomą daiktą įgyjamąja senatimi. Visi kiti valdytojai (nuomininkai, saugotojai ir pan.) savo valdymo negali laikyti kaip savarankiškos daiktinės teisės.¹²²

¹²¹ *Pakalniškis V.*, Valdymas ir valdymo gynimas Lietuvos Respublikos Civiliniame Kodekse //Jurisprudencija. 2004, Nr. 54 (46). P. 35 .

¹²² *Pakalniškis V.*, Valdymas ir valdymo gynimas Lietuvos Respublikos Civiliniame Kodekse //Jurisprudencija. 2004, Nr. 54 (46). P. 35 .

III. LAIKINŲJŲ BAŽNYTINIŲ GĖRYBIŲ ADMINISTRATORIAUS ATSAKOMYBĖ IR BAUDŽIAMUMAS PAGAL CODEX IURIS CANONICI IR LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMĄJĮ KODEKSĄ

1. Laikinių Bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybė ir baudžiamumas pagal Codex Iuris Canonici

1.1. Administratoriaus atsakomybė valdant laikinąsias bažnytines gėrybes

Bažnyčiai suteikta valdymo galia iš esmės yra tarnystė tikintiesiems. Gavę kanoninį vyskupo siuntimą, kunigai tampa tam tikro lygio jiems patikėtų bendruomenių vadovais. Vadovavimo pareigos, ypač klebonų, tiksliausiai yra apibrėžtos Kanonų Teisės Kodekse. Klebonai rūpinasi, kad būtų skelbiamas Dievo žodis bei vykdoma katechizacija; skatina darbus, kurie palaiko Evangelijos dvasią ir socialinį teisingumą; stengiasi, kad jaunimas būtų auklėjamas katalikiškai, globoja katalikiškas organizacijas. Klebonas yra parapijos ganytojas, todėl ypatinga jo pareiga rūpintis savo parapijiečių sakramentiniu gyvenimu, ypač dalyvavimu Eucharistijos šventime. Jo pareiga rūpintis nuo tikėjimo atitolusiais parapijiečiais. Susirinkimo dokumentuose pabrėžiama svarbi taisyklė: ganytojo pareiga neapsiriboti vien tik dvasiniais patarnavimais, bet svarbu kurti krikščionišką bendruomenę.¹²³

Bažnyčios nariai siejami daugelio daugeliu antgamtinio bendravimo ryšių, todėl kunigas privalo jam patikėtus tikinčiuosius burti į tikrą bendruomenę, kurioje vyrautų krikščioniška meilė.

Vatikano II Susirinkimas teigia, kad „bendruomenės dvasia tik tuomet tinkamai ugdoma, jei ji apima ne tik vietinę, bet ir visuotinę Bažnyčią“.¹²⁴ Susirinkimas moko, kad kunigai, atlikdami vadovų pareigas, neprivalo tarnauti kokiam nors ideologijai ar partijai. Jų veikla ir pastangos turi būti nukreiptos kita linkme, būtent į dvasinį Kristaus Kūno augimą.

¹²³ Popiežius Jonas Paulius II, Posinodinis apaštališkasis paraginimas „Pastores dabo vobis“ 17, Aidai, Vilnius, 1996.

¹²⁴ Dekretas dėl kunigų tarnybos ir gyvenimo „*Presbyterorum ordinis*“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 6.

Bažnyčios suteiktos valdymo ir vadovavimo galios esmė glūdi Dievui ir tikintiesiems pasišventusių kunigų tarnystėje, į kurią kviečia Vatikano II Susirinkimas. Bažnyčios valdymo galia išplaukia iš Kristaus primato suteikimo Petru. Tačiau kunigystės esmė ne parodyti valdžią, o tarnauti žmonėms.

1.2. Nusižengimai ir nusikaltimai valdant laikinąsias bažnytines gėrybes

Nors Bažnyčia sau priskiria rūpestį dvasiniais gėriais, materialiuosius palikdama daugiau valstybės baudžiamąjį kodeksui, tačiau, ji taip pat turi ir materialių gėrybių, kurių naudojimas yra apibrėžtas ir kanonų teisėje. Taip pat ir kanonų kodekso skyriuje apie bausmes. Kanonas 1377 sako, kad asmuo, kuris be nustatyto leidimo perleidžia bažnytines gėrybes, turi būti baudžiamas teisinga bausme.¹²⁵ Kanonas neįvardija kokia bausmė turi būti taikoma arba kokia numatoma, tik nurodo, kad be leidimo draudžiama alienuoti bažnytines gėrybes. Tik galima pasakyti, kad bausmės drąsininkams ir pasauliečiams šioje situacijoje bus skirtingos.¹²⁶

Bažnytinis turtas yra suprantamas, kaip laikinas gėris priklausantis Visuotinei Bažnyčiai, Apaštalų Sostui ar kitiems Bažnyčioje esantiems viešiesiems juridiniams asmenims. Šie turi būti administruojami pagal Bažnyčios įstatymus. Perleidimas nurodomas kaip nuosavybės perdavimas kitam, atliekamas taip pat kaip „atliekant bet kokias operacijas, dėl kurių galėtų pablogėti juridinio asmens turtinė būklė“.¹²⁷

Kad toks perdavimas galiotų, įstatymas nustato, kad būtina gauti atitinkamą bažnytinio autoriteto leidimą, nes išlaidos ir juridiniai ordinarinio administravimo aktai galioja, kai juos, be Vyresniųjų, savo įpareigojimo ribose padaro, tuo tikslu pagal savąją teisę paskirti pareigūnai.¹²⁸

Kanonai nurodo, dar keletą susijusių su turtu sąlygų - norint galiojančiai atsisakyti turto, kuris, teisėtu priskyrimu sudaro viešo juridinio asmens nuosavybę ir kurio vertė viršija

¹²⁵ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1377.

¹²⁶ New Commentary on the Code of Canon Law. Commissioned by the Canon Law Society of America. 2000. P. 1585.

¹²⁷ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1295.

¹²⁸ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 638 - § 2.

teisės nustatytą ribą, reikalingas pagal teisės normas kompetentingos vyresnybės leidimas.¹²⁹ Kanonų teisės normos draudžia kunigams užsiimti komercija, nekilniais dalykais. Norint pagal galiojančias teisės normas atsisakyti bažnytinio turto, kuris teisėtai sudaro viešo juridinio asmens nuosavybę ir kurio vertė viršija teisės nustatytą ribą, reikalingas kompetentingos vyresnybės leidimas (kan. 1291). Remiantis kan. 1292 normomis, Lietuvos Respublikos Vyskupų Konferencija yra nustačiusi, kada ir kaip ordinaras duoda raštišką sutikimą dėl turto perleidimo, pardavimo ar atsisakymo. Jei sandorio vertė perkant, parduodant ar kitaip atsisakant bažnytinio turto yra nuo 10 tūkstančių iki 200 tūkstančių litų vertės, reikalingas raštiškas ordinaro leidimas. Jei sandorio vertė viršija du milijonus litų, reikalingas raštiškas ordinaro leidimas, kurį jis gali suteikti tik gavęs vyskupijos ekonominės tarybos, vyskupo konsultantų kolegijos ir Šv. Sosto leidimą. Atsisakant turto, kurio vertė viršija 10 tūkstančių litų, dar reikalaujama motyvuoti atsisakymo priežastis. Taigi galima bažnytinį turtą įsigyti ir jį prarasti.¹³⁰ Kartu neveikimas ar apsileidimas kanonų teisės yra ypač smerkiamas. Pabrėžiama pareiga rūpintis, kad bažnytinis turtas būtų apsaugotas civiliška galiojančiais būdais. Taigi administratorius tiek sąmoninga, tiek nesąmoninga savo veikla, nepasinaudojęs civiliniais valstybės įstatymais ar tiesiog apleidęs pastatą, kai dėl to juridinis bažnytinis asmuo prarado teisę į didelės vertės nekilnojamąjį turtą, o su juo ir žemę, yra atsakingas už nuostolius.

Jei kalbama apie turtą, kurio vertė viršija nustatytą maksimalią ribą, arba apie įžadines Bažnyčiai padarytas dovanas arba menines bei istorines vertybes, norint galiojančiai atsisakyti šio turto, reikalingas ne tik kompetentingos vyresnybės, bet taip pat ir Šventojo Sosto leidimas.¹³¹

Asmuo, kuris sąmoningai ar kaltai nesiekia būtino leidimo yra laikomas nusipelnęs kanoninės bausmės. Tokiomis aplinkybėmis bažnytinis autoritetas turi paskirti bausmę, įvertindamas iššvaistymo pasekmių rimtumą ir bet kokią sukeltą papiktinimą. Nors kanonų teisėje tai neturi galios, sandoris gali galioti pagal vietos civilinį įstatymą; tuo atveju, bažnytinis autoritetas nutaria kokių veiksmų tose aplinkybėse imtis yra reikalinga (tinkama), Bažnyčios teisėms apginti.¹³²

1998 metai vasario 23 dieną vykusiame Lietuvos Vyskupų Konferencijos posėdyje buvo svarstytas klausimas dėl Bažnyčios turto pardavimo nuostatų. Pagal Katalikų Bažnyčios

¹²⁹ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1291.

¹³⁰ *Pukenis R.*, Bažnyčios turtų administravimas Lietuvos Respublikoje. Logos 68. Liepa-Rugsėjis. P.121.

¹³¹ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1292 - § 2.

¹³² *The Canon Law. Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law.* Great Britain. 1995. P.793.

Teisyną kiekvieno krašto vyskupų konferencija privalo nustatyti leistiną ribą, galiojančią bažnytinio turto pardavimo atvejais, kurią viršyti būtinas raštiškas Šventojo Sosto sutikimas. Savo siūlymą Lietuvos vyskupai pateiks Šventajam Sostui patvirtinti.¹³³ Valdžia, kuri kompetentinga duoti leidimą bažnytinio turto alienacijai, priklauso nuo alienuojamo turto vertės. Vyskupų konferencijos nuostatose dėl alienuojamo turto pasakyta, kad turtai, kurių vertė neviršija tos sumos, alienuojami laisvai be leidimų.¹³⁴

Tolimesnis kanonas labai akcentuoja teisingos priežasties buvimą kaip būtinybę turto alienacijoje. Teisinga priežastis ir ekspertų įvertinimas alienuojamo daikto, reikalaujami dėl alienacijos lestinumo, o ne dėl galiojimo. Taip pat liepiama naudotis ir kitomis atsarginėmis priemonėmis. Alienacija turi būti paskelbta viešai, arba dėl kintančios pinigų vertės turėtų būti numatoma, kad alienacija vyktų mainais. Kanonų teisė reikalauja, kad daiktas nebūtų perduodamas už kainą, kuri yra mažesnė nei nurodyta įvertinime, o pinigai, gauti iš perdavimo gali būti atsargiai investuojami Bažnyčios naudai arba protingai išleidžiami sutinkamai su perdavimo ketinimais.¹³⁵

Jei bažnytinio turto buvo atsisakyta be atitinkamų kanoninių formalumų, tačiau civiliška šis atsisakymas galioja, kompetentinga valdžia, viską atidžiai apsvarsčiusi, turi teisę nustatyti, ar ir kokio pobūdžio veiksmų, t.y. asmeninių ar daiktinių, kas ir prieš ką turi imtis, siekiant apginti Bažnyčios teises.¹³⁶ Šiame kanone pateikiama civilinės teisės galiojimas bažnytinės teisės atžvilgiu. Tačiau bažnytinė teisė išlieka aukštesnėje pozicijoje, nes kalbama apie laikinąsias bažnytines gėrybes ir jų valdymą, susietą su bažnytine vyresnybe.

1.3. Baudžiamumas už nusizengimus ir nusikaltimus valdant laikinąsias bažnytines gėrybes

1983 metų Kanonų Teisės Kodeksas pateikia Bažnyčios baudžiamosios galios definiciją. Pagal tai Bažnyčia turi nepriklausomą autoritetą ir savas teises paskirti bausmę. Bažnytinė bausmė – tai atėmimas tikinčiajam kažkokio gėrio (*privatio alicuius boni*), kuris

¹³³ Vyskupų konferencijos posėdis. <http://www.lcn.lt/bzinios/bz9804/804lvk1.html> ; Prisijungimo laikas: 2012-01-15.

¹³⁴ Ks. Pawluk Tadeusz, Doczesne dobra Kosciola. Sankcje w Kosciole. Procesy. Olszyn. 1990. P. 50.

¹³⁵ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1294.

¹³⁶ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1296.

gali būti dvasinis arba laikinas. Bausmės esmė tai skausmingumas nusikaltėliui (*malum passionis*). Galima suskirstyti bausmes į sunkesnes ir lengvesnes. Net švelniausia bausmė nusikaltėliui turi būti kažkokiu apsunkinimu. Bausmė yra glaudžiai susijusi su nusikaltimu. Tai kompetentingos bažnytinės valdžios teisinė reakcija į įstatymo peržengimą, kuris pripažintas nusikaltimu, kenksmingu ir pavojingu Bažnyčios bendruomenei veiksmu.¹³⁷

Bažnyčios kanoninė baudžiamoji teisė priimant principą apie baudžiamosios sankcijos būtinumą, prileidžia kai kurias išimtis, nes teigia, kad galima nubausti už paprasto įstatymo peržengimą, kurio nesaugo baudžiamoji sankcija. Norint pritaikyti bausmę turi būti:

1. sunkus įstatymo peržengimas;
2. sukkelto papiktinimo galimybė ir sukkelto papiktinimo atitaisymo būtinumas.¹³⁸

Bažnytinių bausmių tikslas labai bendrai apibrėžtas 1317 kanone. Čia sakoma, kad bausmės turi būti skiriamos tik nustatyto dydžio ir būtinu atveju bažnytinei disciplinai pasiekti. Taip pat pabrėžiama, kad dalinė teisė negali išleisti įstatymo dėl dvasininkų pašalinimo.¹³⁹

Bausmės skiriamos bažnytinei drausmei užlaikyti. Čia bažnytinė drausmė suprantama kaip užlaikymas tokios tvarkos, kurios dėka bendruomenės gyvenimas galėtų vystytis be sutrikimų pagal jo savąjį tikslą. Bažnytinės bendruomenės tvarką sudaro visos jos narių gyvenimas pagal Dievo ir Bažnyčios teises. Nors vieno Dievo tautos nario šventumo trūkumas sukelia sąmyšį bendruomenės gyvenime. Bausmė nėra vienintelė priemonė tvarkai sugrąžinti, bausmę reikia panaudoti kai kitos priemonės pasirodo nepakankamos.¹⁴⁰

Bažnytinė bausmė gali būti paskiriama tik pagal teisės numatytas normas. 1917 metų Kodeksas pažymi, kad niekas negali būti nubaustas kitaip, kaip tik pagal teisės nurodymus.¹⁴¹ Senasis Kodeksas kalba apie apibrėžtas bausmes, kurių rūšis apsprendžia pati baudžiamoji teisė. Bausmės yra *latae sententiae*, jei jos yra numatytos pačios teisės. *Ferendae sententiae* bausmės yra tada, kai jas paskiria teismas ar kompetentingas bažnytinis autoritetas. Naujajame Kodekse bausmių samprata ir skaičius pasikeitė. Bausmės pagal naująjį Kodeksą buvo sumažintos.

1983 metų Kanonų Teisės Kodekso 1311 kanonas suteikia baudžiamąją galią Bažnyčiai ir sako, kad ji turi prigimtinę ir savo teisę prasižengusius tikinčiuosius nubausti

¹³⁷ Ks. Pawluk Tadeusz, Doczesne dobra Kosciola, Sankcje w Kosciole, Procesy, Olszyn, 1990. P. 73.

¹³⁸ The Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 710.

¹³⁹ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1317.

¹⁴⁰ Ks. Pawluk Tadeusz, Doczesne dobra Kosciola, Sankcje w Kosciole, Procesy, Olszyn, 1990. P. 73.

¹⁴¹ The Code of Canon Law, A Text and Commentary, The Canon Law Society of America, London, 1985. P. 968.

bausmėmis.¹⁴² Šiuo kanonu Bažnyčia pareiškia, kad savo galia baudžia tikinčiuosius, kurie nusikalto. Bažnyčia turi įgimtą teisę bausti (*nativum ius*), nes ta teisė išplaukia iš Bažnyčios, kaip hierarchinės įstaigos, santvarkos. Bažnyčios baudžiamoji teisė yra sava (*proprium ius*), nes ji atsiranda iš valdymo galios srities, todėl ši Bažnyčios teisė nepriklauso nuo jokios pasaulietinės valdžios.

Bažnyčios baudžiamoji galia pasireiškia dviem būdais:

1. galia išleisti baudžiamuosius įstatymus prevenciniams tikslams;
2. galia bausti tuos tikinčiuosius, kurie nusikalto.

Pirmuoju atveju ši teisė priklauso Bažnyčios įstatymų leidimo sričiai, antruoju atveju – teisminei sričiai. Savo baudžiamosios valdžios Bažnyčia nelaiko pirmaeile priemone tikinčiųjų vedimui į šventumą ir išganymą. Baudimas yra tolimesnė priemonė *ad animarum salutem procurandum*. Šio tikslo siekdama Bažnyčia visų pirma tikintiesiems skelbia Dievo žodį, teikia sakramentus, įspėja, draudžia įstatymais. Kartais atsižvelgiant į nusikaltusiojo tikinčiojo ir visos bendruomenės dvasinį gėrį, yra būtina teisingai nubausti nusikaltėlį.¹⁴³

Pagal jau minėtą 1311 kanoną, ne kiekvienas nusikaltimas reikalauja bausmės. Ne kiekviena klaida, nuodėmingas veikimas ar kanoninės teisės pažeidimas gali būti baudžiami bažnytinio autoriteto. Kanoninė bausmė turi tris svarbius elementus: išorinį pažeidimą; kai asmeniui priskiriama dėl apdairumo ar dėl neapdairumo; nurodoma teisės.¹⁴⁴ Ši teisė kyla iš Bažnyčios, kaip regimosios bendruomenės, prigimties.

Šioje darbo dalyje yra labiau akcentuojama laikinųjų bažnytinių gėrybių administratorius dvasininkas, todėl ir kalbėsime apie bausmę, skiriamą drąsininkams. Kanonų Teisės Kodeksas teigia, kad griežčiausia bausmė dvasininko atžvilgiu – pašalinimas iš dvasininkų luomo (*dimissio e statu clericali*). Ši bausmė dvasininkui atima teisę vykdyti šventimų pareigas ir supanašina jį pagal gyvenimo būdą su tikinčiais pasauliečiais. Pašalinimas iš dvasininkų luomo visada yra *ferendae sententiae* bausmė.¹⁴⁵ Šia bausme gali bausti tik kolegialinis tribunolas už ypatingai sunkius nusikaltimus. Pagal VII knygos 1425 kanoną kiekviena sudėtinga situacija rezervuojama trijų teisėjų kolegijai, kuri nagrinėja šias bylas: baudžiamosios bylos: a) nusikaltimai, už kuriuos skiriama pašalinimo iš dvasininkų luomo bausmė; b) uždėta ar paskelbtina ekskomunika.¹⁴⁶

¹⁴² Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1311.

¹⁴³ Ks. Pawluk Tadeusz, Doczesne dobra Kosciola, Sankcje w Kosciole, Procesy, Olszyn, 1990. P. 65.

¹⁴⁴ Coriden James A., An introduction to Canon Law, New York: Paulist Press, 1991. P. 173.

¹⁴⁵ Ks. Pawluk Tadeusz, Doczesne dobra Kosciola, Sankcje w Kosciole, Procesy, Olszyn, 1990. P. 98.

¹⁴⁶ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1425 - § 1. 2°.

Pašalinimo iš dvasininkų luomo bausmė negali būti nustatyta partikuliariniu įstatymu. Pagal 1317 kanono nurodymus bausmės turi būti skiriamos tik nustatyto dydžio ir būtinu atveju siekiant Bažnyčios disciplinos. Dalinė teisė negali išleisti įsakymo apie dvasininkų pašalinimą iš luomo.¹⁴⁷

Šis kanonas apriboja asmens veikimo laisvę baudžiamąja sankcija, nors bažnytinės disciplinos galėtų būti perteikiamos ir laisvės ribojamos pastoracinėmis priemonėmis. Kai išlaikymas bažnytinio įstatymo reikalauja baudžiamosios sankcijos, ji privalo būti taikoma. Yra pateikiamas vienas atvejis, kai individualus įstatymas negali būti taikomas – tai pašalinimas iš dvasininkų luomo. Šis sprendimas nedaromas dėl ypatingo dvasininko statuso Bažnyčioje, bausmė yra ypatingai sunki ir paskiriama visuotinės teisės.¹⁴⁸

Reikia pastebėti, kad dvasininkas gali netekti dvasininko luomo ne tik teisėto baudžiamąjo pašalinimo pagrindu, bet ir teisiniu nuosprendžiu arba administraciniu dekretu, pareiškiančiu apie šventimų negaliojimą, arba Apaštalų Sosto reskripto pagrindu.¹⁴⁹ Kanonų Teisės Kodekso 290 kanonas pateikia sąlygas dvasininko statusui prarasti. Minėtame kanone sakoma, kad vieną kartą galiojančiai priimti šventimai niekada neišnyksta. Tačiau dvasininkas netenka dvasininkų luomo:

1° teismo sprendimu arba vykdomąja nutartimi, kuria paskelbiamas šventimų negaliojimas;

2° teisėtai paskirta atleidimo bausme;

3° Apaštalų Sosto raštu: diakonams tokį raštą suteikia tik dėl svarbių priežasčių, o kunigams tik dėl svarbiausių.¹⁵⁰

Kanonas daro skirtumą tarp turinčio šventimus ir juridinio dvasininko statuso. Pažymima, kad dvasininkas statusą gauna su šventimais ir jį gali prarasti po šventimų. Išskiriami trys dvasininko statuso praradimo atvejai:

1. kai šventimai paskelbiami negaliojančiais teisiniu ar administraciniu dekretu;

2. kai pašventintas asmuo įvykdo nusikaltimą, už kurį įstatymas pramato pašalinimo iš dvasininkų luomo bausmę. Tai atlyginamosios bausmės, kurios skiriamos už ypatingus nusikaltimus, apie kuriuos kalba kanonai: 1364 § 2, 1367, 1370 § 1, 1387, 1395 § § 1 – 2;

3. kai dvasininkas gauna Apaštalų Sosto reskriptą. Šis reskriptas gali būti prašytas paties dvasininko arba jo ordinaro, ar religinio instituto vyresniojo.¹⁵¹

¹⁴⁷ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas. 1317.

¹⁴⁸ The Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 752.

¹⁴⁹ Ks. *Pawluk Tadeusz*, *Doczesne dobra Kosciola, Sankcje w Kosciole, Procesy*, Olszyn, 1990. P. 99.

¹⁵⁰ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 290.

Tolimesnis antrosios knygos 292 kanonas pažymi, kad dvasininkas, kuris pagal teisės normas netenka dvasininko statuso, tuo pačiu netenka tam dvasininkų luomui priklausančių teisių ir daugiau nėra saistomas jokių dvasininko luomo pareigų, laikantis 191 kanono nuostatų; jam draudžiama vykdyti šventimų pareigas laikantis 976 kanono nuostatų; tuo pačiu netenka visų, bet kokios valdžios suteiktų pareigų ir tarnysčių.¹⁵²

Dvasininkas, kuris praranda statusą, kartu praranda ir teises, priklausančias dvasininko luomui. Pagal 1350 kanono antrą paragrafą, tokiu dvasininku esant būtinybei, turi pasirūpinti vyskupas.

Švelnesnė bausmė dvasininko atžvilgiu yra suspensa. Suspensos bausmė draudžia visus, arba kai kuriuos veiksmus, kylančius iš šventimų, taip pat valdymo funkcijas, susijusias su pareigybių vykdymu. Suspensa gali būti taikoma tik kunigams.¹⁵³ Suspensa gali būti bendra arba dalinė. Bendra suspensa (*suspensio generalis*) apima visas įstatyme numatytas suspensos pasekmes ir ji yra pareiškiama bendrai. Atskira arba dalinė suspensa (*suspensio partialis*) yra labiau apibrėžta ir ji gali laikinai atleisti iš tam tikrų veiksmų, kurių pagrindu yra šventimų arba valdymo galios. Suspensų padalijimas į bendras ir atskiras kyla iš dalomų suspensų pasekmių. Bendra suspensa apima visas pasekmes, apie kurias kalba Kanonų Teisės Kodekso 1333 kanonas. Dalinė suspensa apima tik kai kurias kanone išvardintas pasekmes. Konkrečiais atvejais suspensos apimtį nustato baudžiamasis įstatymas ar įsakymas, taip pat gali paskirti teisminis sprendimas arba kompetentingo vyresniojo baudžiamasis dekretas.¹⁵⁴

Suspensa draudžia: visus ar kai kuriuos šventimų galios veiksmus; visus ar kai kuriuos valdymo galios veiksmus; visų ar kai kurių su pareigomis susijusių teisių ar funkcijų vykdymą.¹⁵⁵ Bet kokių atveju, skiriant šią bausmę, suspensos apimtis, turi būti, apibrėžiama pačiame įstatyme ar įsakyme, arba kompetentingo bažnytinio autoriteto pasirašytame sprendime ar dekrete, kuriuo uždedama bausmė. Tačiau antra vertus, įstatymu gali būti nustatyta suspensa *latae sententiae*, neapibrėžiant jokių konkrečių sąlygų ar apribojimų. Tokia bausmė sukelia visas pasekmes, išvardintas kan. 1333 § 1.¹⁵⁶

Bendrais bruožais tariant, dvasininkai, kurie yra suspenduoti ir vis tiek veikia prieš draudimus – veikia neteisėtai.¹⁵⁷ Suspenduotas dvasininkas negali atlikti veiksmų

¹⁵¹ The Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 166.

¹⁵² Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 292.

¹⁵³ Coriden James A. , An introduction to Canon Law, New York: Paulist Press, 1991. P. 177.

¹⁵⁴ Ks. Pawluk Tadeusz, Doczesne dobra Kosciola, Sankcje w Kosciole, Procesy, Olszyn, 1990. P. 94.

¹⁵⁵ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1333. - § 1.

¹⁵⁶ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1334. - § 1.

¹⁵⁷ The Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 765.

išplaukiančių iš valdymo galios. Įstatyme ar įsakyme gali būti nustatyta, kad po pasmerkiančiojo ar deklaruojančio sprendimo, suspenduotasis negali galiojančiai atlikti valdymo veiksmų.¹⁵⁸

Kad ir kaip atrodytų, suspensos bausmė turi ribas. Tai reiškia, kad kodeksas apibrėžia suspensos draudimus. 1333 kanono § 3 teigia, kad draudimas niekada neliečia pareigų ar valdymo galios, jei vyresnysis paskyręs bausmę, neturi galios į tų galių ar pareigų atžvilgiu. Taip pat neliečiama yra ir teisė į gyvenamą vietą (jei nusikaltęs asmuo ją turėjo iš pareigybės) ir teisė administruoti turtą (jei turtas tuo metu priklausė suspenduotojo pareigybei ir jei bausmė šiuo atveju buvo *latae sententia*). Bažnyčios kanonų kodeksas taip pat numato, kad suspensa, draudžianti gauti pajamas, atlyginimą, pensiją ar kitas pajamas, apima taip pat ir pareigą gražinti tai, kas buvo gauta neteisėtai, nors ir gera valia.¹⁵⁹

Ši teisinė nuostata turėtų būti taikoma tokiu būdu, kad iš dvasininko nebūtų atimama tai kas yra būtina pragyvenimui.

Bažnytinės bausmės pačia tiksliausia prasme tai yra cenzūros, taip pat vadinamos pataisos bausmėmis bei atpirkimo bausmėmis. Cenzūra (*censura*), tai bausmė, kuri pakrikštytajam asmeniui, pažeidusiam įstatymą ar įsakymą, atima kai kurias dvasines gėrybes iki to laiko, kol nusikaltėlis atsižadės neklusnumo ir bus išlaisvintas nuo bausmės. Cenzūra yra pataisos bausmė (*poena medicinalis*), nes ypatingas jos tikslas yra nusikaltėlio pasitaisymas. Šios bausmės pritaikymo esminė sąlyga – nusikaltėlio neklusnumas įstatymui arba įsakymui. Nusikaltėlio neklusnumu suprantama tai, kad jis žino apie gresiančią bausmę, bet nenori išsižadėti nusikalstamo veikimo. Dėl nusikaltėlio klusnumo ar neklusnumo galima įsitikinti jį išpėjant. Bausmėms *ferendae sententiae* išpėjimas yra būtinas. *Latae sententiae* bausmių atveju išpėjimą išreiškia pats įstatymas ar įsakymas.¹⁶⁰

Už nusikaltimo įvykdymą, pritaikant cenzūros bausmę, pakrikštytasis asmuo praranda Bažnyčios teikiamas dvasines gėrybes. Iš šios definicijos galima išskirti penkis svarbius elementus, kurie paryškina cenzūros sampratą:

1. cenzūra yra bausmė;
2. ji skiriama pakrikštytajam asmeniui, kai jis ar ji yra *christifidelis*, subjektas kanoninių normų;

¹⁵⁸ The Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 765.

¹⁵⁹ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1333. - § 4.

¹⁶⁰ Ks. Pawluk Tadeusz, Doczesne dobra Kosciola, Sankcje w Koscielu, Procesy, Olszyn, 1990., P. 90.

3. prieš paskiriant šią bausmę, nusikaltėlis turi būti perspėtas, kad galėtų pasitaisyti. Pagal bendrą doktriną, cenzūros *latae sententiae* atveju, perspėjimas savaime įeina į baudžiamąją normą todėl, kad kaltinamajam dėl teisinių priešasčių daroma išimtis;

4. dvasinių gėrybių atėmimas nusikaltėliui gali būti kontroliuojamas ir vykdomas Bažnyčios juridinių sistemų;

5. cenzūra niekada nekeičia savo prasmės. Jei nusikaltėlis tinkamai gailėjosi ar atsisakė kaltės, jis turi teisę atleidimui.¹⁶¹

Kadangi laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriumi pagal kanonų teisės normas gali būti ir pasauliečiai asmenys, todėl jiems gali būti taikomos cenzūros bausmės arba ekspiatorinės. Ekspiatorinės bausmės siekia nusikaltėlio dvasinio gėrio, tai šiuo atveju labiau nei cenzūrose pabrėžiamas nusikaltėlio padarytos bendruomenei moralinės žalos atitaisymas, o taip pat sulaikymas kitų bendruomenės narių, nuo panašaus elgesio.¹⁶² Jei cenzūros yra skirtos su tikslu pataisyti nusikaltėlius ir jį sutaikinti su tikinčiųjų bendruomene, tai tuo tarpu ekspiatorinių bausmių tikslas yra atstatyti ir atlyginti tikinčiųjų bendruomenei padarytą žalą ir sulaikyti nuo kitų tokių nusikaltimų. Priklausomai nuo nusikaltimo pobūdžio ir aplinkybių, ekspiatorinės bausmės gali saistyti nusikaltėlį visam laikui arba tiksliai nustatytam arba neribotam t. y. neapibrėžtam.¹⁶³

Taigi, „šios bausmės gali saistyti amžinai arba ribotą laiką, arba neapibrėžtą laiką. O cenzūros tuo tarpu, gali būti skiriamos tik neribotam laikui, t. y. tol kol nusikaltėlis pasitaisys ir sugrįš į doros kelią.“¹⁶⁴ Ekspiatorinės bausmės laikinumo ribos turi būti nustatytos dekretu ar nuosprendyje, kuriuo bausmė yra skiriama.¹⁶⁵ Penki galimi ekspiatorinių bausmių tipai yra išvardinti 1336 kanone. Tai yra: draudimas arba įsakymas gyventi konkrečioje vietoje ar teritorijoje; galios, pareigų, įpareigojimų, teisės, privilegijos, įgaliojimų, malonės, titulo, apdovanojimo, nors ir grynai pagerbimo tikslu, atėmimas; draudimas vykdyti tai, apie ką kalbama 2°, arba tai daryti konkrečioje vietoje ar už jos ribų; visi šie draudimai niekuomet nėra susiję su veiksmų negaliojimu; baudžiamasis perkėlimas į kitas pareigas; atleidimas iš dvasininkų luomo.¹⁶⁶

¹⁶¹ Code of Canon Law Annotated: Commentaries translated from *Codigo de Derecho canonico*: text in English and Latin, Montreal, 1993., P. 819.

¹⁶² The Code of Canon Law. A text and commentary. Paulist Press. New York. 1985. P. 909.

¹⁶³ The Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 767.

¹⁶⁴ The Code of Canon Law. A text and commentary. Paulist Press. New York. 1985. P. 909.

¹⁶⁵ The Canon Law, Letter and Spirit. A Practical guide to the Code of Canon Law, Great Britain, 1995. P. 767.

¹⁶⁶ Kanonų Teisės Kodeksas. Lietuvos Vyskupų Konferencija. Vilnius, 2012. Kanonas 1336 - § 1.

Šis sąrašas nėra išsamus, nes dalinis ar visuotinis įstatymų leidėjas, gali nuspręsti įtraukti ir kitas ekspiratorines bausmes, pavyzdžiui pašalinimą iš religinio instituto. Iš pirmo žvilgsnio pateiktas draudimų sąrašas gali pasirodyti saistantis tik dvasininkus. Tačiau, nuo tada kai pasauliečiai gali užimti kai kurias bažnytines pareigybes, juos taip pat gali saistyti kai kurie iš minėtų draudimų. 1337 – 1338 kanonai pateikia kitas detales apie bausmes minėtas 1° - 3°. Čia reikia pažymėti, kad ne kiekvienas perkėlimas į kitas pareigas yra nusikaltimo pasekmė, nebūtinai, perkėlimas į kitas pareigas gali būti atliekamas ir dėl kitų natūralių priežasčių. Nusikaltimo pasekmėje numatytas perkėlimas gali būti atliktas tik po atitinkamos procedūros.

2. Laikinių bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybė ir baudžiamumas pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį Kodeksą

2.1. Administratoriaus atsakomybė, nusizengimai ir nusikaltimai valdant laikinąsias bažnytines gėrybes

Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas nekalba apie nusizengimus ir nusikaltimus valdant laikinąsias bažnytines gėrybes. Baudžiamasis Kodeksas tai įvardija kaip atsakomybę už turto iššvaistymą bei atsakomybę už vagystę. Sankcionuojamas yra asmuo, kuris iššvaistė jam patikėtą ar jo žinioje buvusį svetimą turtą ar turtinę teisę.¹⁶⁷ Turtinę teisę čia reikėtų suprasti kaip nuosavybės teisę. Nuosavybės teisė, tai teisė, savo nuožiūra, nepažeidžiant įstatymų ir kitų asmenų teisių ir interesų, valdyti, naudotinus savybės teisės objektus ir jais disponuoti. Nuosavybės teisės objektas gali būti daiktai ir kitas turtas.¹⁶⁸

Lietuvos baudžiamojoje teisėje dominuojanti doktrina pabrėžia tokį pasisavinimo ir iššvaistymo veikų padarymo mechanizmą, tarsi tai būtų elementari vagystė, kurios specifiniu bruožu yra kaltininko ypatingas santykis su turtu – jis jam patikėtas arba yra jo žinioje. Turto pasisavinimas tapatinamas su svetimo pavertimu savu, o iššvaistymas – su svetimo neteisėtu

¹⁶⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000. Nr. 89-2741.184 str.

¹⁶⁸ *Mockevičius R.*, Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas. VĮ teisinės informacijos centras. Vilnius. 2002. P. 398.

pardavimu, dovanojimu ar kitokiu perleidimu.¹⁶⁹ Daiktinio pasisavinimo ir iššvaistymo padariniai tradiciškai siejami su turto netekimu arba, kitaip tariant, tiesiogine realia žala (lot. *damnum emergens*).¹⁷⁰

Apibrėžiant patikėtos turtinės teisės pasisavinimą, pabrėžtina, kad tai visada neteisėtas (viršijant įgaliojimus) ir neatlygintinas aktas, kurio rezultatas yra tai, kad kaltininkas juridiskai tampa svetimos turtinės teisės turėtoju (*beneficiaru*). Kaltininkas tiesiog pakeičia teisės turėtoją įgydamas galimybę gauti iš šios teisės išplaukiančią naudą.¹⁷¹ Nusikalstami tokio sandorio padariniai netelpa į *damnum emergens* sąvoką, bet pasireiškia, viena vertus, kaip savininko turtinio aktyvo sumažėjimas netekus turtinės teisės (ar jos dalies), kita vertus – kaip kaltininko turtinio aktyvo padidėjimas tapus teisės turėtoju. Kaip turtinės teisės pasisavinimas vertintinas ir toks atvejis, kai kaltininkas kaip juridinį teisės įgijėją panaudoja kitą asmenį, per kurį jis įgauna faktinę galimybę realizuoti teisę. Labai panašus į turtinės teisės pasisavinimą yra atvejis, kai patikėtinis, veikdamas patikėtojo vardu, jo sąskaita susikuria turtinę teisę savo naudai, pavyzdžiui, įmonės administratorius fiktyvaus sandorio metu įgyja reikalavimo teisę vadovaujamai įmonei arba atlieka sandorį, pagal kurį jo vadovaujama įmonė tampa jo asmeninių skolų gražinimo laiduotoju.

Patikėtos turtinės teisės pasisavinimas kvalifikuotinas atvejis, kai įkaito davėjas neteisėtai įkeistą turtą sunaikina. Šis siūlymas grindžiamas nuomone, kad įkaito davėjas tokiais neteisėtais veiksmais faktiškai perima kreditoriui priklausančią įkeitimo teisę.¹⁷²

Aiškinantis turtinės teisės pasisavinimo baigtumo momentą, labai svarbu pabrėžti tai, kad šiuo atveju turime reikalą ne su fiziniu, o juridiniu užvaldymu, todėl ir veikos baigtumas turi būti siejamas ne su fizine galimybe naudotis ir disponuoti pasisavintu dalyku, kaip įprasta aiškinti, bet su sandorio teisinių padarinių atsiradimo momentu. Tiek baudžiamosios teisės teorijoje, tiek teismų praktikoje sutariama, kad subjektyvieji patikėto turto pasisavinimo požymiai gali pasireikšti tik tiesioginės tyčios forma. Tokia pat nuostata galioja ir patikėtos turtinės teisės pasisavinimo atveju – veika baudžiama tik tada, kai kaltininkas supranta, kad neatlygintinai ir neteisėtai, t. y. viršydamas jam suteiktus įgaliojimus, atlieka sandorį, dėl

¹⁶⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 8 „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 str. ir 275 str.)“, 9 punktas. Teismų praktika. 1998. Nr. 10.

¹⁷⁰ *Sinkevičius E.*, Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas. Vilnius, 2002. P. 144.

¹⁷¹ *Sinkevičius E.*, Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas. Vilnius, 2002. P. 142.

¹⁷² *Sinkevičius E.*, Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas. Vilnius, 2002. P.162.

kurio teisėtas turtinės teisės turėtojas jos netenka, o kaltininkas tampa oficialiu jos turėtoju arba įgyja faktinę galimybę ją realizuoti per kitus asmenis, numato šiuos padarinius ir jų nori. Aiškinantis pasisavinimui būdingos tyčios turinį, esminis klausimas yra tai, ar atitinka šios nusikalstamos veikos požymius laikinas patikėtų turtinių teisių uzurpavimas, kai kaltininkas po tam tikro laiko ketina kurti pirmapradę padėtį. Viena vertus, asmuo juridškai tampa turtinės teisės turėtoju su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis, kita vertus, lyg ir nėra valinio tiesioginės tyčios momento – noro padaryti žalą savininkui.

Kaip ir pasisavinimas, turtinės teisės iššvaistymas visada yra jos išėmimas iš teisėto turėtojo aktyvų, ir šis išėmimas, manytina, gali būti atliktas trimis būdais: pirma, perleidžiant turtinę teisę kitiems asmenims; antra, juridškai panaikinant ją; trečia, sunaikinant jos realią vertę, kai, nenustojusi juridškai egzistavusi, ji tampa bevertė. Turto perleidimą gerai iliustruoja neteisėtas svetimo nekilnojamojo turto, vertybinių popierių perleidimas, taip pat negrynųjų pinigų pervedimas į trečiųjų asmenų sąskaitas, nors, kaip buvo minėta, teismų praktikoje tokie atvejai iš inercijos įvardijami ne kaip turtinės teisės, bet kaip turto iššvaistymas. Kitokio pobūdžio turtinių teisių neteisėtas perleidimas kitam asmeniui taip pat visiškai įmanomas. Kalbant apie pirmąjį patikėtų turtinių teisių iššvaistymo būdą – perleidimą, atkreiptinas dėmesys į civilinėje apyvartoje paplitusius cesijos sandorius, kuriais perleidžiamos teisės į skolos gražinimą (reikalavimai). Bankai ir kitos įmonės, nenorėdami turėti savo aktyvuose sunkiai įgyvendinamų reikalavimų portfelio, tiesiog perleidžia savo teises ūkio subjektams, besispecializuojantiems šioje srityje. Reikalavimo perleidimas taip pat tampa populiaria atsiskaitymo forma. Taigi įmanoma numanyti ir galimą nesąžiningo disponavimo šiomis teisėmis būdą – pernelyg pigiai perleidžiant teisę į skolos gražinimą, nors ši skola anaipol nėra beviltiška ir jos perėmėjai be vargo sugebės realizuoti nupirktą reikalavimą. Reikalavimą pardavusiai įmonei toks sandoris yra žalingas, o sandorį atlikusio administratoriaus veikoje galima įžvelgti patikėtos turtinės teisės iššvaistymą, žinoma, esant kaltei.

Antruoju patikėtos turtinės teisės iššvaistymo būdu laikytinas jos juridinis panaikinimas. Tai gali būti padaryta veikimu ir neveikimu. Veikimo atveju atliekamas sandoris, dėl kurio turtinė teisė ar jos dalis juridškai nustoja egzistavusi, pvz., kreditoriaus atstovas prieš jo valią atsisako pretenzijų skolininkui arba patvirtina fiktyvų prievolės įvykdymą. Pagaliau fizinis dokumento, patvirtinančio teisę, sunaikinimas, nesant kitų įrodymų, gali reikšti ir pačios teisės panaikinimą. Neveikimo atveju turtinė teisė juridškai nustoja egzistuoti nesiėmus priemonių ją realizuoti. Tam tikrų turtinių teisių realizavimas yra ribojamas laike ir termino praleidimas gali nulemti pačios turtinės teisės išnykimą. Toks

apribojimas gali būti susijęs su ieškinio terminu, taip pat įstatymo arba sutarties numatytu terminu, per kurį būtina atlikti vienokį ar kitokį teisinį veiksma.

Kalbant apie turtinės teisės realios vertės sunaikinimą paminėtina teisinėje literatūroje išsakyta nuomonė, kad kaip turtinės teisės iššvaistymą reikėtų kvalifikuoti atvejį, kai įkaito davėjas neteisėtai įkeistą turtą parduoda, taip padarydamas žalos kreditoriui, kurio teisė į skolos grąžinimą lieka nepadengta. Šis siūlymas grindžiamas nuomone, kad įkaito davėjas tokiais neteisėtais veiksmais perleidžia kreditoriui priklausančią įkeitimo teisę kitiems asmenims.¹⁷³

Turtinės teisės iššvaistymo baigtumas tiesiogiai priklauso nuo veikos padarymo būdo. Patikėtų turtinių teisių perleidimo ar panaikinimo atveju veikos baigtumas sietinas su atitinkamo sandorio teisinių padarinių atsiradimu – formaliai pasikeitus teisės turėtoji arba pasibaigus teisės juridiniam egzistavimui. Tais atvejais, kai turtinės teisės išnykimą lemia juridinis pasyvumas, baigtumas sietinas su teisės realizavimo termino praleidimu. Kai veika pasireiškia kaip turtinės teisės realios vertės sunaikinimas, baigtumas, manytina, sietinas su faktiškai susiklosčiusia padėtimi, kai turtinę teisę tampa neįmanoma realizuoti – skolininkui pradedama bankroto procedūra ir kiti panašūs veiksmai.

Baudžiamoji atsakomybė už patikėtos turtinės teisės pasisavinimą ir iššvaistymą, kaip žinome, galima tik nustačius atitinkamo sandorio neteisėtumą. Tradiciškai neteisėtumas čia siejamas su įgaliojimų turto atžvilgiu viršijimu.¹⁷⁴ Iš esmės sutinkant su šiuo teiginiu, vis dėlto reikėtų patikslinti, kad įgaliojimų viršijimas, o kartu ir veikos neteisėtumas, identifikuojamas ne pagal formalią patikėtinio teisę atlikti vieną ar kitą sandorį. Patikėtinis, manytina, gali iššvaistyti jam patikėtą turtą tiesiog sudarinėdamas patikėtojo interesams nenaudingus sandorius. Todėl svarbesnis neteisėtumo kriterijus yra vertinamų sandorių atitiktis/neatitiktis patikėtojo valiai ir interesams. Svetimo turto pasisavinimas savaime suponuoja minėtą neatitikimą, tačiau iššvaistymo atveju šis klausimas yra sudėtingesnis nei pasisavinimo byloje, todėl baudžiamosios atsakomybės taikymas turi būti grindžiamas akivaizdžiu veikos žalingumu savininko interesams, o esant abejonių, prioritetas suteiktinas ne baudžiamosioms, bet civilinėms pažeistų teisių atkūrimo priemonėms. Tai ypač aktualu, kai nagrinėjamas įmonės administracijos vadovo, siejamo su įmone pasitikėjimo (*fiduciariniais*) santykiais, sudarytas sandoris. Tokio sandorio teisėtumas ar neteisėtumas

¹⁷³ *Sinkevičius E.*, Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas. Vilnius, 2002. P.162.

¹⁷⁴ *Sinkevičius E.*, Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas. Vilnius, 2002. P. 150.

glaudžiai susijęs su Civilinio Kodekso 2.87 straipsnyje įtvirtinta juridinio asmens valdymo organo nario pareiga veikti sąžiningai ir protingai juridinio asmens atžvilgiu, būti lojaliam ir vengti interesų konflikto. Taigi sprendžiant klausimą dėl atlikto sandorio pripažinimo turto iššvaistymu, neišvengiamai reikia vadovautis civilistikoje žinomu vadinamuoju rūpestingo šeimos galvos (*bonus pater familias*) elgesio standartu, suponuojančiu pareigą elgtis apdairiai ir protingai¹⁷⁵, tai ne kartą pabrėžta ir teismų praktikoje.

2.2. Laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus nusizengimų ir nusikaltimų baudžiamumas pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį Kodeksą

Baudžiamosios teisės specialistas G. Švedas nurodo, kad „nustatant darnią bei teisingą sankcijų sistemą, būtina įvertinti daug susijusių ir nesusijusių veiksnių, pavyzdžiui, bausmių sistemą ir atskiras jų rūšis, administracines nuobaudas, nusikalstamos veikos pavojingumą, kaltininko asmenybę, bausmių skyrimo taisykles ir kt.“,¹⁷⁶ tuo pačiu pabrėžia, kad šiuolaikinėje Lietuvos baudžiamųjų ir administracinių teisės pažeidimų įstatymų leidybos praktikoje sankcijos nustatomos vadovaujantis tradicija arba kitais atsitiktiniais ir neformaliais kriterijais, pavyzdžiui, visuomenės nuomone, kurią dažniausiai bando išreikšti žurnalistai, analizuodami rezonansinius nusikaltimus, ir kt.¹⁷⁷ Kai kurias sankcijų konstravimo problemas atskleidžia ir kiti Lietuvos autoriai (V. Piesliakas, A. Dapšys, V. Poškevičius, J. Misiūnas, A. Čaplinskas, R. Merkevičius, I. Michailovič, V. Pavlovas). Taip pat reikia sutikti su tuo, kad neproporcingo baudžiamumo problemas dažniausiai lemia „politinė tradicija baudžiamąją atsakomybę reglamentuoti plačiau, tiksliau, griežčiau, arba priešingai – švelniau, tačiau neatsižvelgiant į vertybių, ginamų baudžiamaisiais įstatymais, tarpusavio santykį, politinių sprendimų padarinius Baudžiamojo Kodekso vientisumo principui“.¹⁷⁸

Baudžiamojo Kodekso nusikalstamos veikos, kuriomis kėsinama į nuosavybę, yra skirstomos į nusikaltimus ir baudžiamuosius nusizengimus. Pažymėtina, kad pagal senąjį 1961 m. Baudžiamąjį Kodeksą nusikalstamos veikos nebuvo skirstomos į nusikaltimus ir

¹⁷⁵ Abramavičius A., Mikelėnas V., Įmonių vadovų teisinė atsakomybė. Vilnius, 1998. P. 286–287.

¹⁷⁶ Švedas G., Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius, 2006. P. 154.

¹⁷⁷ Švedas G., Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius, 2006. P. 154.

¹⁷⁸ Ivoška G., Baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamas veikas ekonomikai ir verslo tvarkai reglamentavimo Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais problemos. Daktaro disertacija. Vilnius, 2006. P. 179.

baudžiamuosius nusižengimus. Sename 1961 m. Baudžiamajame Kodekse vienintelė veikos rūšis, už kurią buvo numatyta baudžiamoji atsakomybė už vagystę, buvo pripažįstama tik nusikaltimas. Nusikalstamų veikų skirstymas į nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus turi ne tik teisinę, bet ir praktinę reikšmę, sprendžiant įvairius baudžiamosios atsakomybės bei bausmės skyrimo klausimus. Pagal Baudžiamąjį Kodeksą nėra baudžiama už rengimąsi padaryti baudžiamąjį nusižengimą, skiriasi nusikaltimo ir baudžiamojo nusižengimo bausmių sistemos, konkrečių bausmių, pavyzdžiui, baudos dydžiai, baudžiamasis nusižengimas neužtraukia teistumo.¹⁷⁹

Įsigaliojus naujam Baudžiamajam Kodeksui baudžiamasis nusižengimas už vagystę buvo pripažįstamas nedidelės vertės svetimo turto pagrobimas, tai yra, kai pagrobto turto vertė neviršijo 1 MGL dydžio sumos pagal Baudžiamojo Kodekso 190 str. Todėl vagystę turėjo būti laikoma padaryta nusikalstama veika, neatsižvelgiant į pagrobto turto vertę. Tačiau pagal pavogto turto vertę vagystė galėjo būti laikoma arba nusikaltimu, arba baudžiamuoju nusižengimu.

Bausmės, skiriamos už nusikaltimą dydis, priklauso nuo turto kuris buvo iššvaistytas vertės. Jei turtas nedidelės vertės, baudžiama viešaisiais darbais, bauda arba areštu. Jei iššvaistyto turto vertė didelė, tuomet galimas net laisvės atėmimas iki septynerių metų. Tai labai plati bausmių skalė. Taigi, tiek Kanonų Teisės Kodeksas, tiek Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas kalba apie tą patį subjektą, asmenį, kuriam yra patikėtas turtas. Tai pat vienodai apibūdinamas ir nusikaltimas – svetimo turto netekimas savo valia, t.y. iššvaistymas, atsisakymas ir k.t. bausmės šiuo atveju irgi skirtingos. Tačiau kalbant apie šią nusikaltimų rūšį, Bažnyčia aiškiai bendradarbiauja su valstybine baudžiamąja teise. Skirtumas yra tik objekto atžvilgiu, nes Lietuvos Respublikos Baudžiamajame Kodekse „šių nusikalstamų veikų dalyku gali būti ne tik materialaus pasaulio daiktai ar kitas turtas, bet ir turtinė teisė“.¹⁸⁰ Pažeidus nuosavybės neliečiamybę, pažeidžiama ne pati nuosavybė ir ne patys nuosavybės teisiniai santykiai, tačiau neteisėtai pakeitus faktinį turto turėtoją, pažeidžiama pastarojo nuosavybės teisė, t.y. teisė valdyti, naudotis ir disponuoti savo nuosavybe.¹⁸¹

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai). Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. P. 91

¹⁸⁰ Bukelienė.D. Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą. Eugrimas. 2008. P. 46.

¹⁸¹ Bukelienė.D. Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą. Eugrimas. 2008. P. 50.

Teisingas nubaudimas visų pirma siejamas su įstatymo sankcija nustatytos bausmės adekvatumu (proporcingumu) veikos pavojingumui.¹⁸² Baudžiamosios teisės teorijoje visuotinai pripažįstama, kad bausmė turi būti proporcinga nusikalstamai veikai. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad bausmės turi būti adekvačios nusikalstamoms veikoms, už kurias jos nustatytos; už nusikalstamas veikas negalima nustatyti tokių bausmių ir tokių jų dydžių, kurie būtų akivaizdžiai neadekvatūs nusikalstamai veikai ir bausmės paskirčiai.

Pabrėžtina, kad tos pačios vagystės pavojingumo laipsnis gali skirtis priklausomai nuo tam tikrų aplinkybių, kurios jį gali didinti arba mažinti. Įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į šias aplinkybes, atsakomybę už vagystę diferencijuoja ir skiria smulkią vagystę (ATPK 50 straipsnis), vagystę baudžiamąjį nusižengimą (BK 178 straipsnio 4 dalis), paprastą vagystę (BK 178 straipsnio 1 dalis), kvalifikuotą vagystę (BK 178 straipsnio 2 dalis), itin kvalifikuotą vagystę (BK 178 straipsnio 3 dalis), tačiau, konstruodamas sankcijas už vagystes, ne visada įvertina sankcijų tarpusavio darną proporcingumo požiūriu kaip antai palyginus baudžiamąsias sankcijas su administracinėmis sankcijomis akivaizdu, kad baudžiamosios sankcijos už vagystes yra griežtesnės, nes ATPK 50 straipsnio sankcijoje numatyta tik vienos rūšies nuobauda – bauda, o BK 178 straipsnyje, be baudos, nustatomos griežtesnės alternatyvios bausmių rūšys (178 straipsnio 1, 2, 4 dalys) arba vietoj baudos nustatyta daug griežtesnė – laisvės atėmimo, bausmė (178 straipsnio 3 dalis). Be to, palyginus labiau pavojingų vagysčių (BK 178 straipsnio 2, 3 dalys) sankcijose nustatytas bausmių rūšis su mažiau pavojingų vagysčių (BK 178 straipsnio 1, 4 dalys) sankcijose nustatytais bausmių rūšimis, matyti, kad BK 178 straipsnio 2, 3 dalių sankcijose yra nustatyta arba mažiau alternatyvių bausmių, arba šios alternatyvios bausmės yra griežtesnės. BK 178 straipsnio 2 dalies sankcija numato mažesnę alternatyvių bausmių sąrašą palyginti su BK 178 straipsnio 1 dalies sankcija, nes už šį nusikaltimą nelieka galimybės paskirti švelnesnės – viešųjų darbų, bausmės. O pagal BK 178 straipsnio 3 dalies sankciją yra galimybė paskirti tik vieną iš griežčiausių bausmių – laisvės atėmimą. Be to, nors BK 178 straipsnio 2 dalies sankcijoje yra pateiktas vienodas alternatyvių bausmių skaičius palyginti su BK 178 straipsnio 4 dalies sankcija, tačiau BK 178 straipsnio 2 dalies sankcijoje vietoj daug švelnesnės alternatyvių darbų, bausmės yra numatyta daug griežtesnė alternatyvi bausmė – laisvės atėmimas.¹⁸³ Kita vertus, sankcijos proporcingumas nustatomas vertinant ne tik kokybinę, bet ir kiekybinę matų

¹⁸² Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (sudarytojas J. Prapiestis). Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2004. P. 265-267.

¹⁸³ Vosyliūtė A., Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę. Daktaro disertacija. Vilnius. 2009. P. 258.

skalę, todėl nepakanka įvertinti vien tik minėtose sankcijoje nustatytas bausmių rūšis, – reikia atsižvelgti ir į bausmių dydžius.

Vertinant baudos dydį, taikomą už vagystės, numatytos BK 178 straipsnio 2 dalyje, padarymą, bei atsižvelgiant į tai, kad šioje dalyje apibrėžtos veikos laikomos apysunkiu nusikaltimu, už kurį taikoma bauda nuo 1 iki 200 MGL (vidurkis apie 100 MGL), jis yra didesnis už baudos dydį, taikomą pagal BK 178 straipsnio 1 dalį atsižvelgiant į tai, kad šiose dalyse apibrėžtos veikos yra nesunkus nusikaltimas, už kurį taikoma bauda nuo 1 iki 100 MGL (vidurkis apie 50 MGL), bei baudos dydį, taikomą pagal BK 178 straipsnio 4 dalį atsižvelgiant į tai, kad šioje dalyje apibrėžta veika yra baudžiamasis nusizengimas, už kurį taikoma bauda nuo 1 iki 50 MGL (vidurkis apie 25 MGL). Vertinant laisvės atėmimo bausmės dydžius, nustatytus BK 178 straipsnio 1, 2, 3 dalių sankcijose, bei atsižvelgiant į laisvės atėmimo bausmės minimalią ribą, nustatytą BK 50 straipsnyje, ir bausmių skyrimo taisykles, nustatytas BK 61 straipsnio 3 dalyje, laisvės atėmimo bausmės vidurkis, taikomas pagal BK 178 straipsnio 1 dalį, yra 1 metai 7 mėnesiai ir 15 dienų, pagal BK 178 straipsnio 2 dalį – 3 metai 1 mėnuo ir 15 dienų, pagal BK 178 straipsnio 3 dalį – 4 metai 1 mėnuo ir 15 dienų. Iš to išplaukia, kad kuo pavojingesnė vagystė, tuo didesni taikomi baudos bei laisvės atėmimo bausmių vidurkiai. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad įstatymų leidėjas BK 178 straipsnio 1, 2, 3 dalių sankcijose nenumato minimalių laisvės atėmimo bausmės dydžių, vadovaujantis BK 50 straipsniu, pagal BK 178 straipsnio 1, 2, 3 dalis gali būti taikoma minimali 3 mėnesių laisvės atėmimo bausmė. Analogiškai už skirtingo pavojingumo vagystes taikomas vienodas minimalus 1 MGL (130 Lt) baudos dydis. Todėl, nors toks vagysčių baudžiamumo reguliavimas suteikia teismams galimybę labiau individualizuoti bausmę¹⁸⁴, kartais už daug pavojingesnę vagystę baudžiama švelniau, nei už mažiau pavojingą.

Kadangi bažnytinės laikinosios gėrybės turi ne tik materialinę, bet ir kultūrinę vertą, administratoriui, sunaikinusiame kultūrinės vertybes skiriama kitokia bausmė, nei už vagystę ar turo pasisavinimą. Palyginus kvalifikuotos vagystės (BK 178 straipsnio 3 dalis) ir kvalifikuoto turto sunaikinimo ar sugadinimo (BK 187 straipsnio 2 dalis) sankcijas matyti, kad BK 187 straipsnio 2 dalies sankcija yra daug švelnesnė už BK 178 straipsnio 3 dalies sankciją, nors abiejuose straipsniuose numatyti kai kurie tie patys kvalifikuojantys požymiai:

¹⁸⁴ Konstitucinis Teismas nutarime pabrėžė, jog „baudžiamajame įstatyme negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo (bausmių ar jų dydžių), kad teismas atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes ir taikydamas baudžiamąjį įstatymą, negalėtų individualizuoti bausmės, skiriamos konkrečiam asmeniui už konkrečią nusikalstamą veiką“ (žr. Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimo kodekso 50 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios, 1997, Nr. 104-2644.

didelės vertės svetimas turtas arba didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčios vertybės.

Sunaikinusiam ar sugadinusiam didelės vertės svetimą turtą arba didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčias vertybes kaltininkui teismas gali paskirti areštą arba laisvės atėmimą iki 5 metų. Tuo tarpu pagrobusiam šiuos dalykus kaltininkui teismas gali paskirti laisvės atėmimą iki 8 metų. Minėtos veikos, įvertinus maksimalius laisvės atėmimo dydžius, priskirtinos prie skirtingų nusikaltimų kategorijų (sunkaus ir apysunkio), o paprasta vagystė ir turto sunaikinimas, sugadinimas – prie tos pačios nusikaltimų kategorijos (nesunkių). Be to, akivaizdu, kad sunaikintos, sugadintos vertybės (ypač vertybės) ar turtas yra negrįžtamai prarandamos, o pagrobtos dar gali būti sugrąžintos. Vadinasi, šių dalykų pagrobimo atveju veikos žalingumo laipsnis yra mažesnis nei jų sugadinimo ar sunaikinimo atveju, taigi manytina, kad didelės vertės svetimo turto arba didelės mokslinės, istorinės ar kultūrinės reikšmės turinčių vertybių sugadinimą, sunaikinimą tikslingiau priskirti prie sunkių nusikaltimų (kaip ir didelės vertės turto ar pan. pagrobimas) ir baudžiamumą už šias veikas atitinkamai sugriežtinti.¹⁸⁵

Prie jau minėtų bausmių dar yra ir turto konfiskavimo bausmė. Kartu su pagrindinėmis bausmėmis nuteistiesiems gali būti skiriamos papildomos bausmės: turto konfiskavimas, bauda, atėmimas teisės eiti tam tikras pareigas, dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla. Nuteistajam gali būti skiriama ne daugiau kaip dvi papildomos bausmės. Turto konfiskavimas yra priverstinis neatlygintinas paėmimas valstybės nuosavybėn viso ar dalies turto, kuris yra asmeninė nuteistojo nuosavybė, arba turto, kuris yra perduotas valdyti kitiems asmenims, tačiau gautas nusikalstamu būdu. Už atitinkamus nusikaltimus taip pat gali būti konfiskuotas juridinio asmens turtas. Konfiskuodamas fiziniams ar juridiniams asmenims priklausantį turtą, teismas turi nurodyti, kuri turto dalis konfiskuojama, arba – konfiskuojamojo turto vertę pinigine išraiška, arba išvardyti konfiskuojamus daiktus. Kitiems fiziniams ar juridiniams asmenims padovanotas ar kitaip perduotas turtas konfiskuojamas, jeigu šie asmenys žinojo ar turėjo ir galėjo numatyti, jog jiems bet kuria forma perduotas turtas yra gautas nusikalstamu būdu. Turto konfiskavimas kaip papildoma bausmė gali būti netaikoma nepilnamečiams. Konfiskuojant turtą pirmiausia tenkintini nukentėjusiojo turtiniai reikalavimai.

Konfiskuojant nusikaltimo įrankius ir priemones, taip pat pinigus ir kitas vertybes, gautas nusikalstamos veiklos būdu, nuosprendyje nurodoma, kam konfiskuojami objektai turi

¹⁸⁵ Vosyliūtė A., Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę. Daktaro disertacija. Vilnius. 2009. P. 266.

būti perduodami, kur sunaudojami ar sunaikinami ir t.t.¹⁸⁶ Turto konfiskavimas yra priverstinis neatlygintinas konfiskuotino bet kokio pavidalo turto, esančio pas kaltininką, jo bendrininką ar kitus asmenis, paėmimas valstybės nuosavybėn.¹⁸⁷ Konfiskuojamas tik tas turtas, kuris buvo nusikaltimo įrankis, priemonė ar nusikalstamos veikos rezultatas. Kuomet konfiskuotino turto „negalima paimti natūra, teismas iš kaltininko, jo bendrininkų ar kitų asmenų išieško konfiskuoto turto vertę atitinkančią pinigų sumą.“¹⁸⁸

Lietuvos Respublikos Baudžiamojo Kodekso 72 straipsnio 2 dalyje išvardijami trys atvejai kuomet teismas privalo konfiskuoti turtą. Konfiskavimas būtinas kuomet turtas yra:

- Pinigai ar kiti materialią vertę turintys daiktai, perduoti kaltininkui ar jo bendrininkui, skirti atlikti nusikalstamą veiką.

- Pinigai ar kiti materialūs daiktai panaudoti nusikalstamai veikai.

- Pinigai ar kiti materialiniai gėriai, gauti iš nusikalstamos veikos.¹⁸⁹

Baudžiamasis Kodeksas nevardijami nusikaltimai, už kuriuos gali būti konfiskuojamas turtas. Tai leidžia daryti išvadą, kad turto konfiskavimas taikomas už visas BK specialiojoje dalyje numatytas nusikalstamas veikas esant BK 72 straipsnyje numatytioms sąlygoms.¹⁹⁰ Teismas, svarstydamas turto konfiskavimo skyrimo galimybę, turi atsiminti, kad turto neradimas nuosprendžio priėmimo momentu nėra kliūtis paskirti šią papildomą bausmę, nes konfiskuotinas turtas gali būti rastas vykdant nuosprendį. Turto konfiskavimo bausmės negalima pakeisti konfiskuoto turto vertės apmokėjimu, išskyrus atvejį, kai teismas priima tokį sprendimą.¹⁹¹ Jei aukštesnis teismas iš nuosprendžio pašalina turto konfiskavimą, tai asmeniui privalu grąžinti turtą arba atlyginti jo vertę. Jei nuo turto konfiskavimo nuteistasis atleidžiamas amnestijos aktu, tai ši bausmė nevykdoma, tačiau, jei bausmė jau buvo įvykdyta, tai konfiskuotas turtas nebegrąžinamas.¹⁹² Turto konfiskavimo vykdymą reglamentuoja Civilinio proceso kodeksas.

Kalbant apie laikinųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus baudžiamumą, kanonų teisėje taikoma suspensos bausmė, Lietuvos Respublikos baudžiamojoje teisėje – atimama teisė dirbti tam tikrą darbą arba vykdyti pareigas. Atėmimas teisės eiti tam tikras pareigas, dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla teismo skiriama baudžiamojo įstatymo

¹⁸⁶ Čiočys P. A. Teisės pagrindai. Vilniaus vadybos kolegija. Vilnius. 2002. P. 293.

¹⁸⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000. Nr. 89-2741. 72 str. 1 d.

¹⁸⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000. Nr. 89-2741. 72 str. 5d.

¹⁸⁹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000. Nr. 89-2741. 72 str. 2d.

¹⁹⁰ Piesliakas V., Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Justitia. 2008. P. 232.

¹⁹¹ Abramavičius.A. ,Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Eugrimas. 2003. Vilnius. P. 370.

¹⁹² Abramavičius.A. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Eugrimas. 2003. Vilnius. P. 371.

nustatytais atvejais, taip pat teismo nuožiūra, - kai nusikaltimas padaromas kaltininko darbinės veiklos srityje arba piktnaudžiaujama jam suteikta teise, ir teismas prieina prie išvados, jog nuteistajam negalima palikti teisės eiti tam tikras pareigas, dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla. Atėmimas teisės eiti tam tikras pareigas, dirbti tam tikrą darbą ar užsiimti tam tikra veikla nustatomas nuo 1 iki 5 metų.¹⁹³ Apie tai kalba LR BK 45 straipsnis. Pats bausmės pavadinimas rodo, kad bausmės pobūdis yra dvejopas: atėmimas teisės eiti tam tikras pareigas; atėmimas teisės užsiimti tam tikra veikla.

Tai panašios sąvokos, tačiau jos skiriasi, todėl draudimo pobūdis turi būti įvardintas teismo sprendime. „Atėmimas teisės dirbti tam tikrą darbą susijęs su asmens teisių darbinėje veikloje, t.y. renkantis profesiją ar darbo sritį, ribojimu. Tai atėmimas teisės dirbti valstybės tarnyboje, dirbti materialiai atsakingą darbą, darbą, susijusį su buhalterine apskaita, darbą susijusį su materialinių vertybių apsauga, finansininko darbą, taip pat darbą susijusį su transporto priemonių vairavimu ar su keleivių vežimu.“¹⁹⁴ Šis draudimas apriboja asmens galimybes dirbti pagal specialybę, kurios jis mokėsi, ir dėl to neretai skaudžiai pakerta kaltininko materialinę padėtį.¹⁹⁵

Atėmimas teisės užsiimti tam tikra veikla gali būti atėmimas teisės užsiimti tam tikros srities praktika. Tačiau teisės užsiimti tam tikra veikla atėmimas nebūtinai susijęs su asmens profesine veikla.

Kaip minėta aptartieji atėmimai teisių gali trukti nuo vienerių iki penkerių metų. „Šios bausmės trukmė straipsnio sankcijoje nenustatoma. Skirdamas bausmę ją nustato teismas.“¹⁹⁶

¹⁹³ Čiočys P. A. Teisės pagrindai. Vilniaus vadybos kolegija. Vilnius. 2002. P. 293.

¹⁹⁴ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Justitia. 2008. P. 213.

¹⁹⁵ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Justitia. 2008. P. 213.

¹⁹⁶ Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Justitia. 2008. P. 214.

IŠVADOS

Remdamiesi Šventuoju Raštu, Bažnyčios mokymu, Kanonų Teisės Kodeksu, Lietuvos Respublikos teisės aktais ir kita mokslinė literatūra, išnagrinėjome aktualią temą tiek Bažnyčios teisės, tiek civilinės teisės požiūriu. Aptarę temą „Laikiniųjų bažnytinių gėrybių administratoriaus atsakomybė Bažnytinės teisės ir LR Baudžiamojo Kodekso nuostatuose“, atsižvelgdami į darbo uždavinius, darome šias išvadas:

1. Turto sąvoka apima tiek materialųjį turtą, tiek nematerialųjį turtą – subjektines teises. Atskirų Bažnyčiai priklausančių juridinių asmenų ir kitų institucijų, neturinčių juridinio asmens teisių, turto visuma yra vadinama bažnytiniu turtu. Bažnytinis turtas yra suprantamas, kaip laikinas gėris priklausantis Visuotinei Bažnyčiai, Apaštalo Sostui ar kitiems Bažnyčioje esantiems viešiesiems juridiniams asmenims.

Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas nekalba apie laikinąsias gėrybes, nes civilinėje teisėje šio termino net nėra. Laikinosios gėrybės suprantamos kaip turtas, daiktai, materija. Civilinis Kodeksas konkrečiai ir turto sąvokos nepateikia.

2. Pagal kanonų teisę, visų laikiniųjų bažnytinių gėrybių administratorius yra Romos popiežius. Dalinėje Bažnyčioje laikinąsias gėrybes administruoja dvasininkai ir pasauliečiai jiems suteikta teise. Turtų valdyme svarbią reikšmę turi ordinaras, jo atsakomybė yra rūpestingai prižiūrėti visų turtų priklausančių jo valdžioje esantiems viešiesiems juridiniams asmenims tvarkymą pagal sutinkamai su teisėtais titulais priskiriančiais daug reikšmingesnes teises tam pačiam ordinarui.

3. Laikinieji bažnytiniai turtai turi būti administruojami pagal Bažnyčios įstatymus. Pažeidę Bažnyčios įstatymus turtų valdymo srityje drąsininkai ir įgalioti asmenys užsitraukia bažnytines bausmes. Pačios bausmes Kanonų Teisėje dvasininkams ir pasauliečiams šiuo atveju yra skirtingos.

Pati griežčiausia bausmė dvasininko yra pašalinimas iš dvasininkų luomo. Ši bausmė dvasininkui atima teisę vykdyti šventimų pareigas ir supanašina jį pagal gyvenimo būdą su tikinčiais pasauliečiais. Kita bausmė, švelnesnė už pirmąją yra suspensa. Suspensas

bausmė draudžia visus, arba kai kuriuos veiksmus, kylančius iš šventimų, taip pat valdymo funkcijas, susijusias su pareigybių vykdymu.

Laikinių bažnytinių gėrybių administratoriais yra ir pasauliečiai, todėl jiems todėl jiems gali būti taikomos cenzūros bausmės arba ekspiatorinės. Ekspiatorinės bausmės siekia nusikaltėlio dvasinio gėrio, tai šiuo atveju labiau nei cenzūrose pabrėžiamas nusikaltėlio padarytos bendruomenei moralinės žalos atitaisymas, o taip pat sulaikymas kitų bendruomenės narių, nuo panašaus elgesio. Jei cenzūros yra skirtos su tikslu pataisyti nusikaltėlius ir jį sutaikinti su tikinčiųjų bendruomene, tai tuo tarpu ekspiatorinių bausmių tikslas yra atstatyti ir atlyginti tikinčiųjų bendruomenei padarytą žalą ir sulaikyti nuo kitų tokių nusikaltimų.

Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas nekalba apie nusižengimus ir nusikaltimus valdant laikinąsias bažnytines gėrybes. Baudžiamasis Kodeksas tai įvardija kaip atsakomybę už turto iššvaistymą bei atsakomybę už vagystę. Sankcionuojamas yra asmuo, kuris iššvaistė jam patikėtą ar jo žinioje buvusį svetimą turtą ar turtinę teisę.

LITERATŪRA

1. *Abramavičius.A.* Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Eugrimas. 2003. Vilnius.
2. *Abramavičius A., Mikelėnas V.*, Įmonių vadovų teisinė atsakomybė. Vilnius, 1998.
3. *Birmontienė T., Jarašiūnas E., Kūris E.* Lietuvos konstitucinė teisė: vadovėlis. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras. 2002. P. 321-322; *Staugaitienė T.* Nuosavybė Lietuvos Respublikos Konstitucijoje// Konstitucija, žmogus, teisinė valstybė: konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras. 1998.
4. *Bukalienė.D.* Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir turto iššvaistymą. Eugrimas. 2008.
5. Code of Canon Law Annotated: Commentaries translated from *Codigo de Derecho canonico*: text in English and Latin, Montreal, 1993.
6. *Coriden James A.*, An introduction to Canon Law, New York: Paulist Press, 1991.
7. *Čiočys P. A.* Teisės pagrindai. Vilniaus vadybos kolegija. Vilnius. 2002.
8. *Dambrauskienė G., Marcijonas A., Monkevičius E.* ir kt. Lietuvos teisės pagrindai. Vilnius: Justitia, 2004.
9. Dvasininkijos kongregacija. Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas. Lietuvos vyskupų konferencijos leidinys. „Katalikų pasaulio“ leidykla. 1995.
10. Ganytojo žodis. Pasitikėjimas Dievu.
http://kaunas.lcn.lt/08/arkivtekstai/html/32_eilinis2003_B.html; prisijungimo laikas: 2011-09-27.
11. *Hugo Schwendenwein*, Das Neue Kirchen Recht, Gesamtdarstellung, 1983.
12. *Ivoška G.*, Baudžiamosios atsakomybės už nusikalstamas veikas ekonomikai ir verslo tvarkai reglamentavimo Lietuvos Respublikos baudžiamaisiais įstatymais problemos. Daktaro disertacija. Vilnius, 2006.
13. Kanonų Tesisės Kodeksas. Lietuvos Vyslupų Konferencija. Vilnius, 2012.
14. Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Kaunas. 1996.
15. *Ks. Pawluk Tadeusz.* Doczesne dobra Kosciola. Sankcje w Kosciele. Procesy. Olszyn. 1990.
16. Lexikon fur Theologie und Kirche, Das zweite Vatikanische Konzil, Dokumente und Kommentare, Freiburg, 1967, t. 2.

17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 8 „Dėl teismų praktikos sukčiavimo ir turto pasisavinimo arba iššvaistymo baudžiamosiose bylose (BK 274 str. ir 275 str.)“, 9 punktas. Teismų praktika. 1998. Nr. 10.
18. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000. Nr. 89-2741.
19. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1-98 straipsniai). Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
20. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas. Valstybės žinios. 2001, Nr. 99-3515.
21. Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas. Valstybės žinios. 2000. Nr. 74-2262.
22. Lietuvos Respublikos Civilinio Kodekso komentaras. Vilnius. Justitia. 2001.
23. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d. nutarimas// Valstybės žinios. 1994, Nr. 7-116.
24. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. spalio 1 d. nutarimas// Valstybės žinios. 1997, Nr. 91-2289.
25. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas// Valstybės žinios. 1997, Nr. 31-770.
26. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 110-3536.
27. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 93-4000.
28. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas. Valstybės žinios. 2007, Nr. 55-2123.
29. Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas. Valstybės žinios. 1999, Nr. 52-1672.
30. *Maceina A.* Socialinis teisingumas, Raštai, Vilnius, Mintis, 1992, t. 2.
31. *Maceina A.* Ora et labora, Raštai, t. 7, Italija: „Plinijana“, 1987
32. *Mikelėnas V., Rasimavičius P., Staskonis V. ir kt.* Civilinė teisė. Kaunas., Vijusta, 1998.
33. *Mikutavičius R.*, Krikščioniško „neturto dvasioje“ samprata Apreiškimo ir proto šviesoje, Logos, 1991 – 1992 Nr. 4.
34. *Mockevičius R.*, Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas. VĮ teisinės informacijos centras. Vilnius. 2002.

35. Naujas paveikslas. Bažnyčios žinios“. 2007 sausio 30, Nr. 2.
36. Nepublikuotas kun. bažn. t. dr. *A. Genučio* paskaitų konspektas “Kanonų teisės kodekso bendrosios normos”, 2001 m.
37. New Commentary on the Code of Canon Law. Commissioned by the Cannon Law society of America. 2000.
38. *Norbert Ruf*, Das Recht der Katholischen Kirche, Nach dem neuen Codex Iuris Canonici, Fur die Verlag Herden Freiburg im Breisgau, 1983.
39. *Pakalniškis V.*, Daiktai civilinių teisių objektų sistemoje. Jurisprudencija. 2005, 71.
40. *Pakalniškis V.*, Valdymas ir valdymo gynimas Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse// Jurisprudencija. 2004, Nr. 54(46).
41. Palyginimų lobynas. <http://www.lcn.lt/bzinios/bz0212/212hom1.html>; prisijungimo laikas: 2011-09-27.
42. *Paul VI*, Norms for Implementing the Decree, On the Up-to date Renewal of Religions life, Grand Rapids, Wm., B. Eerdmans Publishing, 1982, t. 2, 4.
43. *Piesliakas V.* Lietuvos baudžiamoji teisė. Antroji knyga. Justitia. 2008.
44. *Popiežius Jonas Paulius II*. Posinodinis apaštališkasis paraginimas Pastores dabo vobis. Aidai. Vilnius. 1996.
45. *Pukenis R.* Bažnyčios turtų administravimas Lietuvos Respublikoje. Logos 68. Liepa-Rugsėjis.
46. *Pukenis R.*, Dekano pareigos vyskupijoje. Soter. 2011. 39(67).
47. *Pukenis R.* Romos kurijos struktūra. Mokomoji knyga. Kaunas. 2009. P. 10.
48. *Rasimavičius P., Staskonis V./red. Staskonis V.* Civilinė teisė: vadovėlis. Kaunas: Vija, 1997.
49. *Richard J. Foster*. Tamsioji pinigų pusė. 2000. Nr . 4
http://www.prizme.liolt.org/straipsniai/straipsn.php?action=view&id=205&return_action=top_articles; prisijungimo laikas: 2011-09-27
50. *Rubšys A.* Raktas į Naująjį Testamentą. 1. Leidykla „Katalikų pasaulis“. 1997.
51. *Sinkevičius E.*, Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas. Vilnius, 2002.
52. *Švedas G.*, Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius, 2006.
53. Šventojo Tėvo Jono Pauliaus II posinodinė apaštalinė adhortacija Vita Consecrata, 90, Leidykla „Katalikų pasaulis“, Vilnius, 1996.

54. The Canon Law, Letter and Spirit. A practical guide to the Code of Canon Law. Great Britain, 1995.
55. The Code of Canon Law: A Text and Commentary, The Canon Law Society of America, London, 1985.
56. Turtas ir laimė. Homilija parengta pagal Maly M., Brunot A. 2001. Birželio 30. Nr. 12. <http://www.lcn.lt/bzinios/bz0112/112hom3.html>; prisijungimo laikas: 2011-09-27.
57. *Vaišvilaitė I.* Tikiu Jėzaus Kristaus Bažnyčią. Katechetiniai pašnekesiai. Bažnyčios žinios. Nr. 9. 1997 gegužė.
58. *Vasarienė D.* Civilinė teisė: paskaitų ciklas. Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2002.
59. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001. 17.
60. Viskas priklauso Viešpačiui. <http://www.lksb.lt/straipsniai/straipsnis-455.htm>; prisijungimo laikas: 2011-09-27.
61. *Vitkevičius P., Vėlyvis S., Mikelėnas V. ir kt. / red. V. Staskonis.* Civilinė teisė. Kaunas., Vijusta, 1997. P. 251.
62. Vyskupų konferencijos posėdis. <http://www.lcn.lt/bzinios/bz9804/804lvk1.html>; Prisijungimo laikas: 2012-01-15.
63. *Vosyliūtė A.,* Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę. Daktaro disertacija. Vilnius. 2009.
64. *Шершеневич Г. Ф.* Учебник русского гражданского права. С.-П., 1914// cituota pagal Mikelėnas V.,